ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ

ЗА ПЕРИОДА 2021 Г. – 2028 Г.

Програмата е приета с Решение № по Протокол № от …. 2023 г. на Общински съвет Търговище

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ....6
НОРМАТИВНА УРЕДБА....7
ОБХВАТ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА....17
АНАЛИЗ НА СРЕДАТА....18
ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКА И ТЕРИТОРИАЛНО - АДМИНИСТРАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА....*18*
Инженерно-геоложки условия. Релеф. 19
Климат 20
Температура 21
Слънчева радиация. Слънчево греене 22
Валежи и влажност на въздуха 23
Мъгли 24
Ветрове. Роза на ветровете. 25
Полезни изкопаеми 28
Почви 28
Поземлени и горски ресурси 28
Водни ресурси 28
Кметства и населени места в общината 29
Защитени територии 29
СОЦИАЛНО ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ 30
Демографско развитие 30
Състояние на икономиката 31
Селско стопанство 32
Транспорт 33
Образователна структура 34
Култура 34
АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 34
АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ 34
Описание и оценка на района за управление на КАВ 34
Мониторинг на качеството на атмосферния въздух 36
Главни източници на емисии, причинители на замърсяването 37
Емсии от битово отопление 37
Емисии от транспорт 39
Емисии от промишленост 40
Емисии от неприятни миризми 41

ВОДИ 43
Описание на района за басейново управление на водите 43
Повърхностни води 44
Реки.....45
Подземни води 47
Порови и пукнатинно порови води(води в кватернерните отложения) 47
Карстови подземни води.....48
Качество на подземните води.....48
Минерални води 49
Водоснабдителна мрежа 49
Канализация и пречистване на отпадъчни води.....50
Риск от наводнения.....51
ПОЧВИ И НАРУШЕНИ ТЕРЕНИ.....52
Състояние на почвените ресурси и почви 52
Мониторинг на почвите.....56
Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди.....57
Замърсяване на почви с нитрати 58
Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци).....58
Заблатени почви.....58
Ерозия на почвите; Водоплощна ерозия.....58
Ерозия на почвите; Ветрова ерозия 59
Вкисляването.....59
Уплътняване на почвите.....59
Свлачища.....59
Нарушени терени от добивна дейност.....60
Запечатване.....60
Намаляване на почвеното органично вещество (ПОВ) 60
ОТПАДЪЦИ.....61
Количество и състав на отпадъците.....62
Норма на натрупване на отпадъците.....63
Морфологичен състав 63
Строителни отпадъци.....65
Отпадъци от утайки от ПСОВ.....65
ИНФРАСТРУКТУРА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ.....66
Инфраструктура за събиране битовите отпадъци.....66

Разделно събиране на отпадъци от опаковки *66*
РАЗДЕЛНО СЪБИРАНЕ НА МАСОВО РАЗПРОСТРАНЕНИ ОТПАДЪЦИ (МРО) *67*
НАЦИОНАЛНА ЕКОЛОГИЧНА МРЕЖА ***70***
Защитени територии *71*
Защитени местности *71*
Природни забележителности *72*
Защитени Зони по НАТУРА 2000 ..... *73*
Лечебни растения *78*
ГОРИ И ГОРСКО СТОПАНСТВО. ***92***
Обща характеристика *92*
Растителност *94*
Характеристика на горските територии *97*
Санитарно състояние на гората *99*
Странични ползвания *99*
Обекти на ловен и риболовен туризъм. *99*
ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ***100***
Управление на зелената система на територията на Община Търговище *100*
ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ: *101*
Зелени площи за широко обществено ползване *101*
Зелени площи за ограничено ползване ***101***
Зелени площи със специфично предназначение *101*
Улично озеленяване *101*
ШУМ .....
Източници на шум *104*
Изводи: ***108***
РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИИЗИРАНИ ЛЪЧЕНИЯ ***108***
Регистрирани обекти в РЗИ – Търговище, източници на нейонизиращи лъчения: *110*
УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ ***110***
Отговорности и задачи *110*
Сътрудничество *112*
Информиране на обществеността *113*
ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ ***114***
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ /SWOT ANALIZ/ **117**
ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ **120**
ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ***121***
ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ **123**

ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА 131

Мониторинг, контрол, оценка и актуализация на общинската програма за опазване на околната среда.....131

Контрол по изпълнение на програмата.....131

Актуализация на програмата 131

Информация на РИОСВ и обществеността за изпълнение на програмата.....131

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, ДОКУМЕНТИТЕ, ПРОУЧВАНИЯТА, ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ПРОГРАМАТА.....132

ВЪВЕДЕНИЕ

Опазването на околната среда е сред най-важните приоритети на съвременното общество. За опазване на природните богатства на страната и осигуряване на здравословна околна среда за живот, труд и отдих на населението е необходимо да се провежда целенасочена и комплексна екологична политика на държавата. Нейните задължителни елементи са изграждането и усъвършенстването на законодателството и нормативната уредба и наличието на институции, осигуряващи постоянен контрол и оценка на състоянието на околната среда, вземане на управленчески решения и тяхната реализация.

Законовите разпоредби в сферата на опазването на околната среда имат многопосочен характер, поради което те са практически ефективни само когато са подкрепени с конкретни форми на реализация. Една от тези конкретни форми е изготвянето на програма за опазване на околната среда приложима на местно ниво, като се интегрират икономическите и социалните цели при планиране на дейностите в тази област.

За начало в създаването на Общинските програми за опазване на околната среда (ОПООС) се счита Първата конференция на министрите по околна среда през 1991г., на която е взето общо решение да се създаде Обща програма за опазване на околната среда за страните в Европа, която да послужи като рамка за по-добра координация на усилията за възстановяване и опазване на околната среда на национално и международно ниво.

Концепцията за устойчиво развитие, приета ООН за околна среда и развитие, в Рио де Жанейро през 1992г., формулира новите принципи за организиране на дейностите в обществото. Приетият план за действие на ООН „Дневен ред 21“, отрежда много важна роля на местните власти в процеса на вземане на решения за околната среда – те са най-близо до хората, най-близо до проблемите и в много случай най-близо до решенията.

Определенията дадени в справочната литература описват програмата, като изложение на основните цели и задачи на дадена организация в определена област. В много случаи понятието „програма“ се отъждествява с план за работа, план за действие. В този смисъл общинските програми за опазване на околната среда, би могло да се дефинират, като целенасочено планиране на дейностите в областта на околната среда за определен период от време и следва да се считат като инструмент за постигане на подобрения в областта на околната среда.

Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) на Община Търговище е разработена на основание чл. 79, ал. 1 и ал. 2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Програмата се разработва за периода 2021-2028г., обхващайки всички дейности, които произтичат като задължение на общините по опазване на околната среда. Основните задачи, които се поставят с програмата, са свързани с настоящи проблеми по опазването на околната среда, бъдещи мероприятия за намаляване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на план за действие, съдържащ схеми и организация на изпълнение, източници на финансиране и др., което ще доведе до едно дългосрочно планиране.

При разработването на програмата са спазени методическите указания на Министерство на околната среда и водите (МОСВ), относно структурата и съдържанието на общинските програми за околна среда.

Принципното право за приемане на стратегии, прогнози, програми и планове по въпроси от местно значение, включително опазване на околната среда, е дадено на Общинските съвети с чл. 21, т.12 от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА). Програмата е периодичен и отворен документ, които може да бъде допълван съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство или други фактори.

Програмата е изготвена с цел да се открояят приоритетите на общината в областта на

околната среда, за да се набележат ефективни мерки за решаване на съществуващите екологични проблеми, да се насърчи използването на природните ресурси на територията на общината за икономически потенциал и да се аргументират проектите, които ще бъдат предложени за финансиране от фондовете на Европейския съюз (ЕС).

Програмата за опазване на околната среда на Община Търговище е съобразена с националните и регионални приоритети в икономическото развитие и опазването на околната среда:

- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030;
- Национален план за управление на отпадъците 2021 - 2028 г.;
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България, за периода 2021-2027 г.;
- Нов план за действие относно кръговата икономика;
- Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха в България 2020-2030 г.;
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.;
- Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 година;
- Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018 – 2024г.);
- Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУРВС) в Република България;
- Национална Програма за опазване, устойчиво позлзване и възстановяване функциите на почвите;
- Дългосрочна стратегия за смекчаване на изменението на климата до 2050 г. на Р. България;
- Национална стратегия за околната среда и план за действие към нея;
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен регион за планиране на нива 2 за периода 2021-2027 г.;
- План за интегрирано развитие на Община Търговище (ПИРО) за периода 2021-2027 г.;
- Програма за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2013 – 2022 година (община Търговище);
- Интегриран план за градско възстановяване и развитие на гр. Търговище 2014–2020 г.;
- Общински план за развитие на община Търговище 2014 – 2020г.;

НОРМАТИВНА УРЕДБА

В процеса на хармонизация на националното законодателство с европейското екологично право, през последните години Министерство на околната среда и водите в сътрудничество с други министерства е разработило редица нормативни документи, хармонизиращи българското законодателство със съответните актове на законодателството на ЕС. Изготвените нормативни актове, съгласно ранга си са приети от Народното събрание на Министерски съвет на Р.България. Във всички нормативни актове, приети през последните години, специално внимание се обръща на определянето на компетенциите, правата и задълженията на администрацията на централно, регионално и местно ниво за прилагането и налагането на изискванията, произтичащи от постиженията на правото на ЕС.

Законодателството по опазване на околната среда в България може условно да се раздели на общо(хоризонтално) и секторно (вертикално) законодателство.

Към хоризонталното законодателство могат да се отнесат Законът за опазване на околната среда (ЗООС), който с подзаконовите нормативни актове, е основен гарант за постигане на екологичните цели за устойчиво развитие. Той ревизира системата от екологични

стандарти и въвежда принципите „**Замърсителя плаща**“, „**Правото на обществеността да бъде информирано**“ и „**Превенция на замърсяването**“.

Вертикалното законодателство обхваща секторите: Води; Въздух; Природа; Почви; Климат;Отпадъци и Превантивна дейност.

За целите на настоящата разработка са разгледани нормативните актове и документи, имащи отношение към Програмата, които са разгледани в секторите „Въздух“, „Води“, „Природа“, „Почви“, „Отпадъци“, „Климат“, „Шум“, „Радиация“ и „Превантивна дейност“ , налични на официалната интернет страница на Министерство на околната среда и водите: http://www.moew.government.bg/bg/vuzduh/kachestvo-na-atmosferniya-vuzduh/normativni-aktove/

На национално ниво са приети и действат следните законодателни документи:

1. ЗАКОНИ

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА /ЗООС/
(ДВ., бр.91/25.09.2012 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр.21 от 12 май 2021г.)

Законът за опазване на околната среда е Рамковият закон за екологично законодателство в България, които урежда принципни общи постановки (ОВОС, интегрирано предотвратяване и контрол на замърсяването, право на обществен достъп до екологична информация, икономически регулатори и др.)и специални секторни изисквания към компонентите на околната среда (води, въздух, почви и др.).

С този закон се уреждат обществените отношения свързани с опазване на околната среда за сегашните и бъдещите поколения и защита здравето на хората, съхраняване на биологичното разнообразие, опазване и ползването на компонентите на околната среда, контрол и управление на факторите увреждащи околната среда и източниците на замърсяване; предотвратяване и ограничаване на замърсяването. Създаване и функциониране на Национална система за мониторинг на околната среда; стратегиите, програмите и плановете за опазване на околната среда; събирането и достъпа до информация за околната среда; правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазване на околната среда.

За прилагане на ефективни мерки за опазване на околната среда, ЗООС залага на спазването на принципите за устойчиво развитие, предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве; предимство на предотвратяване на замърсяването пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него; участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда; информиране на гражданите за състоянието на околната среда; замърсителя плаща; съхранение, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие; възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредени райони; предотвратяване замърсяването и увреждането на чисти райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях; интегриране на политики по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения; достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда.

Съгласно чл.79 ал. 1 от ЗООС, кметовете на общините разработват програми за опазване на околнатасреда в съответствие с указания на Министъра на околната среда и водите.

Съгласно ал. (2), програмите по ал. (1) обхващат период на изпълнение не по-малък от 3 години.

(3) Териториалните административни звена към съответните министерства и

държавни агенции, които събират и разполагат с информация за околната среда, подпомагат разработването напрограми чрез участие на своите експерти и предоставяне на информация. При разработването, попълването и актуализирането на програмите се привличат и представителите на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

(4) Програмите се приемат от общинските съвети, които контролират изпълнението им.

(5) Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата за околна среда, а при необходимост – и предложения за нейното допълване и актуализиране.

(6) Отчетите по ал. 5 се представят за информация в РИОСВ.

ЗАКОН ЗА ЧИСТОТАТА НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ /ЗЧАВ/

(обн. ДВ., бр. 45 от 28.05.1996г., изм. и доп., бр 18 от 2 март 2021г.)

Основният нормативен документ за опазване на атмосферата е Законът за чистотата на атмосферния въздух. Законът цели да защити здравето на хората и на тяхното потомство, животните и растенията, техните съобщества и местообитания, природните и културни ценности от вредни въздействия, както и да предотврати настъпването на опасности и щети за обществото при изменение качеството на атмосферния въздух в резултат от различни дейности. Със закона се урежда определянето на показатели и норми за качеството на атмосферния въздух; ограничаването на емисиите; правата и задълженията на държавните и общинските органи, на юридическите и физическите лица по контрола; управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух; изискванията за качеството на течните горива, в това число контролът за спазване на изискванията за качеството на течните горива при пускането им на пазара, и тяхното разпространение, транспортиране и използване; ограниченията в емисиите на серен диоксид при използването на течни горива, ограниченията за допустимо сярно съдържание на петролните деривати и начинът на тяхното изгаряне от плавателни средства, които се намират в пристанищата на Република България в българския участък на р. Дунав, вътрешните морски води, териториалното море и в изключителната икономическа зона.

Съгласно разпоредбите на чл. 27 (1) (Изм. – Дв, бр.27 от 2000 г., бр.91 от 2002 г.) в случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите на вредните вещества (замърсители) в атмосферния въздух и на нормите за отлагания, кметовете на общините разработват и общинските съвети приемат програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми по чл. 6 в установените за целта срокове, които са задължителни за изпълнение.

ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ /ЗУО/

(обн. ДВ бр. 53 от 13 юли 2012г., изм. и доп. бр. 53 от 26 юни 2018г., изм. и доп. ДВ бр. 19 от 05.03.2021 г.)

Законът за управление на отпадъците е основния документ, който регламентира мерки и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване.

Със закона се определят изисквания към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни и/или масово разпространени отпадъци, както и изискванията за разширена отговорност на

производителите на тези продукти с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друг вид оползотворяване на образуваните отпадъци. Управлението на отпадъците има за цел да се предотврати или намали вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда и се осъществява в съответствие с изискванията на нормативните актове.

ЗАКОН ЗА ВОДИТЕ /ЗВ/
(обн. ДВ, бр. 67 от 27.07.1999г. изм. и доп. Бр17 от 26 февруари 22021г.)

Закона за водите е рамковия закон, които урежда собствеността и управлението на водите натериторията на Р.България, като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения. Целта на закона е да осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, като създаде условия за:

- *намаляване на замърсяването на водите;*
- *опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море;*
- *прекратяване на замърсяването на морската среда с естествени или синтетични вещества;*
- *намаляване на заустванията, емисиите и изпускането на приоритетни вещества;*
- *предотвратяване или намаляване на вредните последици за човешкия живот и здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност, свързани с вредното въздействие на водите.*

ЗАКОН ЗА ПОЧВИТЕ /ЗП/
(*обн. ДВ, бр. 89 от 06.11.2007г., изм. ДВ, бр. 98 от 27 ноември 2018 г.)*

Закона за почвите урежда обществените отношения, свързани с опазване на почвите и техните функции, както и тяхното устойчиво ползване и трайно възстановяване като компонент на околната среда. Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс и опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическии юридически лица. Целите на закона са:

- *предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на техните функции;*
- *трайно запазване на функциите на почвите;*
- *възстановяване на нарушените функции на почвите.*

ЗАКОН ЗА ОТГОВОРНОСТТА ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ОТСТРАНЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИ ЩЕТИ /ЗОПОЕЩ/
(Обн. Дв, бр. 43 от 29.04.2008г., изм. бр. 96 от 10 ноември 2020 г.)

Закона урежда отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети при спазване на принципа „замърсителя плаща“ и на принципа на устойчивото развитие. Със закона се определят:

- *екологичните щети и непосредствената заплаха за възникването на такива щети;*
- *правомощията на органите на изпълнителната власт и правата и задълженията на операторите;*
- *процедури за избор и осъществяване на превантивни и оздравителни мерки, в т.ч. консултации с обществеността;*
- *изискванията за сътрудничество и обмен на информация по отношение на екологичните щети с други държави и с Европейската комисия.*

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ

(Обн. ДВ, бр.35 от 24 април 2006г., изм. и доп. ДВ бр. 67 от 23 август 2019г.)

Закона за опазване на земеделските земи урежда опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи, вкл. условията и редът за промяна на тяхното предназначение.

Със закона се регламентира Предназначението на земеделските земи производство на растителна продукция и паша на добитък по начин, неувреждащ почвеното плодородие и здравето; Промяната на предназначението на земеделските земи, което се допуска само по изключение при доказана нужда и при условия и по ред, определени със закона и т.н

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

(Обн. ДВ., бр.61 от 25.07.2014г., изм. и доп. ДВ, бр. 65 от 21 юли 2020г.)

Закона за защита на растенията урежда отношенията, свързани със:

- *фитосанитарни мерки Международната конвенция по растителна защита, одобрена от Конференцията на Международната организация по земеделие и прехранване – ноември 1997 г.*
- *опазването на растенията и растителните продукти от икономически важни вредители;*
- *наблюдението, диагностиката, прогнозата и сигнализацията в растителната защита;*
- *интегрираното производство на растения и растителни продукти и контрола върху интегрираното производство;*
- *фитосанитарния контрол върху растенията и растителните продукти и защитните мерки срещу въвеждането в страната на карантинни вредители по растенията и растителните продукти, и защитните мерки срещу тяхното разпространение в страната съгласно изискванията на Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 г. относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността;*
- *мерките по прилагане на Регламент (ЕО) № 1107/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. относно пускането на пазара на продукти за растителна защита и за отмяна на директиви 79/117/ЕИО и 91/414/ЕИО на Съвета (ОВ, L 309/1 от 24 ноември 2009 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 1107/2009";*
- *изискванията към продуктите за растителна защита с цел защита на здравето на хората и животните и опазване на околната среда, биологичното им изпитване, тяхната употреба съгласно изискванията на Директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за създаване на рамка за действие на Общността за постигане на устойчива употреба на пестициди (ОВ, L 309/71 от 24 ноември 2009 г.), наричана по-нататък "Директива 2009/128/ЕО", и контрола върху производството, пускането на пазара, търговията,преопаковането и употребата им;*
- *изискванията за извършване на специализирани растителнозащитни услуги и последващия контрол върху тях;*
- *мерките по прилагане на Регламент (ЕО) № 2003/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 2003 г. относно торовете, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 2003/2003";*
- *изискванията към торовете, подобрителите на почвата, биологично активните вещества и хранителните субстрати и контрола при производството, пускането на пазара и употребата им.*

ЗАКОН ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

(изм.и доп. ДВ. бр.19 от 5 март 2021 г.)

Законът за ограничаване изменението на климата урежда обществените отношения свързани със: провеждането на държавна политика по ограничаване изменението на климата; прилагане на механизмите за изпълнение на задълженията на Република България по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 28 от 1995г.) (ДВ, бр. 68 от 2005г.) (РКОНИК) и Протокола от Киото към Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 72 от 2002г.) (ДВ, бр. 68 от 2005г.) (Протокола от Киото); функциониране на Националната схема за зелени инвестиции (НСЗИ); Функционирането на Националната система за инвентаризации на емисии на вредни вещества и парникови газове в атмосферата; прилагането на Европейската схема за търговия с емисии (ЕСТЕ); Администрирането на Националния регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове (НРТКЕПГ); мерките за намаляване емисиите на парниковите газове от използваните течни и енергия за транспорта; изпълнение на задълженията, произтичащи от Решение №406/2009/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г., относно усилията на държавите членки за намаляване на техните парникови газове, необходими за изпълнение на ангажиментите на Общността за намаляване на емисиите на парникови газове до 2020г. Функционирането на Схема за доброволно намаляване на емисиите (СДНЕ).

Законът има за цел чрез предприемането на национални мерки и въвеждането на европейски и международни механизми да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочно планиране намерки за адаптация към климатичните промени.

ЗАКОН ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ /ЗБР/
(Обн. ДВ. Бр.77 от 9.08.2002г., изм. и доп. ДВ бр. 98 от 27 ноември 2018 г.)

Закона за биологичното разнообразие урежда отношенията между държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Република България. Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях. Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите.

Със закона се цели:

- *опазването на представителни за Република България и за Европа типове природни местообитания и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни, животинскии гъбни видове в рамките на Национална екологична мрежа;*
- *опазването на защитените растителни, животински и гъбни видове от флората, фауната и микотата на Република България, както и на тези, които са обект на ползване и търговия;*
- *опазването на генетичните ресурси и разнообразието на растителни и животински видове извън естествената им среда;*
- *регулиране на въвеждането на неместни и повторното въвеждане на местни растителни и животински видове в природата;*
- *регулиране на търговията с екземпляри от застрашени видове от дивата флора и фауна;*
- *опазването на вековни и забележителни дървета.*

ЗАКОН ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ /ЗЛР/
(Обн. ДВ, бр, 29 от 07.04.2000 г, изм. и доп. ДВ бр.17 от 26 февруари 2021г.)

Закона за лечебни растения урежда управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Разпоредбите на закона се прилагат за лечебните растения по списък съгласно приложението, независимо от собствеността им.

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ /ЗЗТ/
(Обн. ДВ. бр. 133 от 11.11.1998г., изм. и доп. ДВ бр.21 от 12 март 2021 г.)

Със закона се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Законът цели опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достояние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото.

ЗАКОН ЗА ЛОВА И ОПАЗВАНЕ НА ДИВЕЧА
(Обн. ДВ., бр.78 от 26.09.2000г., изм. и доп. ДВ бр. 74 от 20 ноември 2019 г.)

Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти.

ЗАКОН ЗА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ
(Обн. ДВ, бр. 41 от 24.04.2001г. изм и доп. ДВ бр.52 от 9 юни 2020 г.)

С този закон се уреждат отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми. Законът има за цел да осигури:

- *устойчиво развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми;*
- *развитие на стопанския и любителския риболов и аквакултурите;*
- *прилагане на правилата за отговорен риболов;*
- *повишаване потреблението на риба и рибни продукти в страната.*

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ШУМА В ОКОЛНАТА СРЕДА
(Обн. Дв, бр. 74 от 13.09.2005г., изм. и доп. бр.101 от 27 ноември 2020г.)

Със закона се урежда:

- *оценката, управлението и контрола на шума в околната среда, причинен от автомобилния, железопътния, въздушния и водния транспорт, както и от промишлените инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда, и от локални източници на шум;*
- *определянето на степента на шумовото натоварване в околната среда чрез измерване, оценка и картотекиране на шумовите нива в околната среда и разработването на стратегически карти*
- *за шум;*
- *акустичното планиране чрез разработването на плановете за действие въз основа на резултатите от картотекирането с оглед предотвратяване и намаляване на шума в околната среда, най-вече в случаи, при които превишаването на стойностите на даден*

показател за шумможе да предизвика вредно въздействие върху здравето на хората, или за запазване стойностите на показателите за шума в околната среда в районите, в които стойностите не са надвишени;

- *достъпа и предоставянето на информация на обществеността за шума в околната среда и неговото въздействие;*
- *компетенциите на държавните органи и органите на местното самоуправление, правата и задълженията на юридическите лица и едноличните търговци, свързани с оценката, управлението и контрола на шума в околната среда.*

2.НАРЕДБИ

2.1. СЕКТОР „КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ“

- *Наредба № 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (ДВ бр. 45/1999год., в сила от 1.01.2000 г.);*
- *Наредба № 11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух (Обн. ДВ. бр.42 от 29 Май 2007г.);*
- *Наредба за изменение и допълнение на Наредба №11 за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух (ДВ, бр. 42 от 2007г., обн. ДВ бр.25 от 24.03.2017г., в сила от 24.03.2017г.)*
- *Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух (Обн. ДВ. бр.58 от 30 юли 2010г);*
- *Наредба за изменение и допълнение на № 12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух (Обн. ДВ бр.58 от 30 юли 2010г, Обн. ДВ, бр. 48 от 16.06.2017г., в сила от 16.06.2017г.)*
- *Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места (Обн. бр.42 от 29.05.2007г., в сила от 01.01.2008г.)*

2.2. СЕКТОР „ВОДИ“

- *Наредба за нормите на водопотребление (Приета с ПМС № 371 от 22.12.2016 г., обн., ДВ, бр.*

103 от 27.12.2016 г., в сила от 27.12.2016 г.)

- *Наредба №1 от 10.10.2007г. за проучване, ползване и опазване на подземните води (Обн. ДВ, бр. 102 от 23.12.2016г., в сила от 23.12.2016г.)*
- *Наредба №1 от 11.04.2011г. за мониторинг на водите (Обн. ДВ, бр. 20 от 15.03.2016г., в сила от 15.03.2016г.)*
- *Наредба №2 от 13.09.2007г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (Обн. ДВ, бр.97 от 9.12.2011);*
- *Наредба №3 от 16.10.2000г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителни зони около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточници на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.*
- *Наредба №4 от 20.10.2000г. за качеството на водите за рибовъдство и развъждане на черупкови организми;*
- *Наредба №4-Н от 14.09.2012г. за характеристиките на повърхностните води (Обн. Дв. бр. 79от 23.09.2014г.)*
- *Наредба №5 от 30.05.2008г. за управление на водите за къпане (изм. и доп. бр. 5 от 18.01.2013г.)*
- *Наредба №6 от 9.11.2000г.за емисионни норми за допустимо съдържание на*

вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти (обн. ДВ, бр. 24 от 23.03.2004г.)

- *Наредба № 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места (Обн. ДВ. бр, 98 от 1.12.2000 г.)*
- *Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели (изм. и доп. бр. 102 от 12.12.2014г.);*
- *Наредба №12 от 18.06.2002г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване (Обн. ДВ. бр. 15 от 21.02.2012г.)*
- *Наредба №18 от 27.05.2009г. за качеството на водите за напояване на земеделски култури (Обн. ДВ, бр. 43 от 09.06.2009г. в сила от 09.06.2009г.)*
- *Наредба за реда и начина за оползотворяването на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието.*
- *Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители (Приета с ПМС № 256 от 1.11.2010 г., изм. и доп., бр. 97 от 11.12.2015 г., в сила от 11.12.2015 г.);*
- *Наредба за ползването на повърхностните води (Приета с ПМС № 352 от 14.12.2016 г., обн., ДВ, бр. 100 от 16.12.2016 г);*
- *Наредба №37 от 10.11.2008г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибостопанско отношение за извършването на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибовъдството и аквакултурите (обн. ДВ, бр. 16 от 19.02.2013г.)*

2.3. СЕКТОР „БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ“

- *Наредба № 2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения.*
- *Наредба № 3 от 31.10.2008 г. за маркирането и етикетирането на екземпляри от видовете съгласно регламент 338/97 за опазване на видовете от дива фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях;*
- *Наредба № 4 от 8 юли 2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата (Обн. ДВ. бр. 29 от 30 март 2018г.);*
- *Наредба № 5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове (Обн. ДВ, бр. 73 от 19.08.2003г.)*
- *Наредба № 5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки (обн., дв, бр. 85 от 28.09.2004 г.);*
- *Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на*
- *съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;*

2.4. СЕКТОР „ПОЧВИ“

- *Наредба №26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;*
- *Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;*
- *Наредба №4 от 12 януари 2009г. за мониторинг на почвите;*
- *Наредба за инвентаризация, проучвания на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мерки*

- *Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени площи;*

2.5. СЕКТОР „ОТПАДЪЦИ“

- *Наредба за разделно събиране на биоопадъци и третиране на биоразградими отпадъци(приета с ПМС №20 от 25.01.2017г.);*
- *Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори (приета с ПМС №351 от 27.12.2012г.);*
- *Наредба за управление на строителни отпадъци и за влагане на рециклирани строителниматериали (приета с ПМС №277 от 5.11.2012г.);*
- *Наредба за опаковки и отпадъци от опаковки;*
- *Наредба №2 за класификация на отпадъците от 23.07.2017г.*
- *Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;*
- *Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци;*
- *Наредба за излезли от употреба моторни превозни средства (приета с ПМС №11 от 15.01.2013г,);*
- *Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води, чрез употребата им в земеделието (приета с ПМС № 201 от 4.08.2016г.);*
- *Наредба за отработени масла и отпадъчни нефтопродукти (приета с ПМС №352 от 27.12.2012г.);*
- *Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС №256 от 13.11.2013г.);*
- *Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (приета с ПМС №221от 14.09.2012г.)*

2.6. СЕКТОР ШУМ

- *Наредба №6 за показателите на шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт;*
- *Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито;*

2.7. ПРЕВАНТИВНА ДЕЙНОСТ

- *Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда (приета с ПМС №59 от 07.03.2003г.)*
- *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (обн.ДВ, бр. 12 от 12.02.2016г., в сила от 12.02.2016г);*
- *Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни*

ОБХВАТ И ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Общинската програма за опазване на околната среда на Община Търговище се разработва за териториалния обхват на цялата община, обхващайки времевия период 2021г. – 2028 г.

ОПООС е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана и/или променяна съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение.

Програмата е разработена по метода на стратегическото планиране, с което е формирана адекватна екологична политика и визия за общината.

Общата дългосрочна генерална стратегическа цел е: „Поддържане и подобряване на качеството на живот на населението в общината чрез осигуряване на здравословна и благоприятна околна среда и запазване на богатото природно наследство, чрез устойчиво управление на околната среда".

Реализирането на основната цел на програмата, следва да стане чрез рационално съхранение на природните богатства и осигуряване на здравословна среда на жителите и гостите на община Търговище.

За изпълнението на основната цел, общинската програма за опазване на околната среда си поставя за изпълнение и следите подцели:

- да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на община Търговище, да установи причините и да предложи решения и действия за тяхното преодоляване;
- да насърчи и обезпечи разумното използване на територията на общината за развитие на икономическия потенциал;
- да открои приоритетите в разглежданата област;
- да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и бизнеса на територията на общината за решаване на съществуващите проблеми;
- да аргументира мерките и проектите на общината, които тя ще предложи за финансиране;
- да използва оптимално ограничените финансови и човешки ресурси, като ги съсредоточи за решаване на най-приоритетните проблеми.

АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКА И ТЕРИТОРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Община Търговище е разположена на територия от 872 кв.км. в източната част на Дунавската равнина,на около 170 m надморска височина, на север от Преславската планина. Намира се на 339 km североизточно от София, на 41 km западно от Шумен, на 25 km северозападно от Велики Преслав и на 100 km североизточно от Велико Търново.

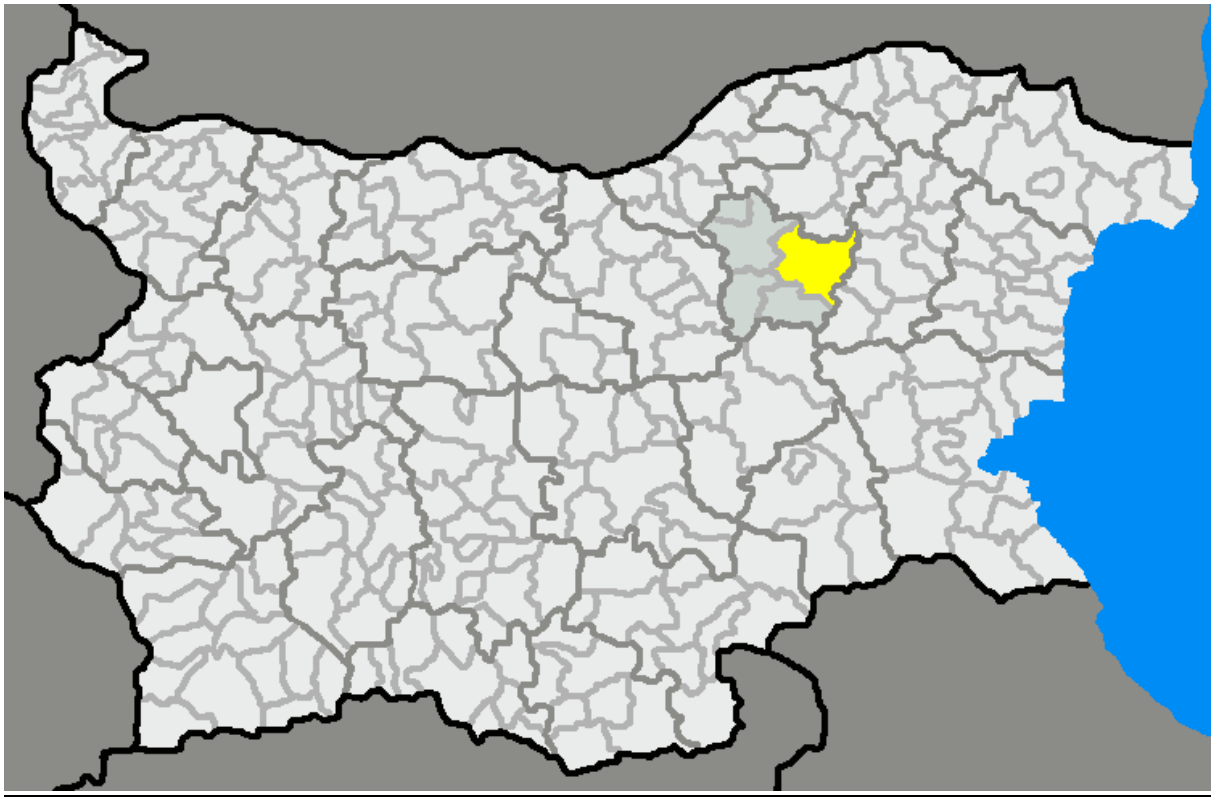

Територията на общината е 688,7 кв. км., което представлява 27% от общата площ на област Търговище и около 5% от територията на Североизточен район (СИР, NUTS 2).

Някогашен активен кръстопът и "място за търговия" (Търговище), градът е изправен пред предизвикателството да препотвърди произхода на името си, изпълвайки го с ново съдържание на икономически дейности.

На север община Търговище граничи с община Лозница, на североизток с Хитрино, на изток с общините Шумен, Велики Преслав и Върбица, на юг с Омуртаг, а на запад с общините Антоново и Попово.

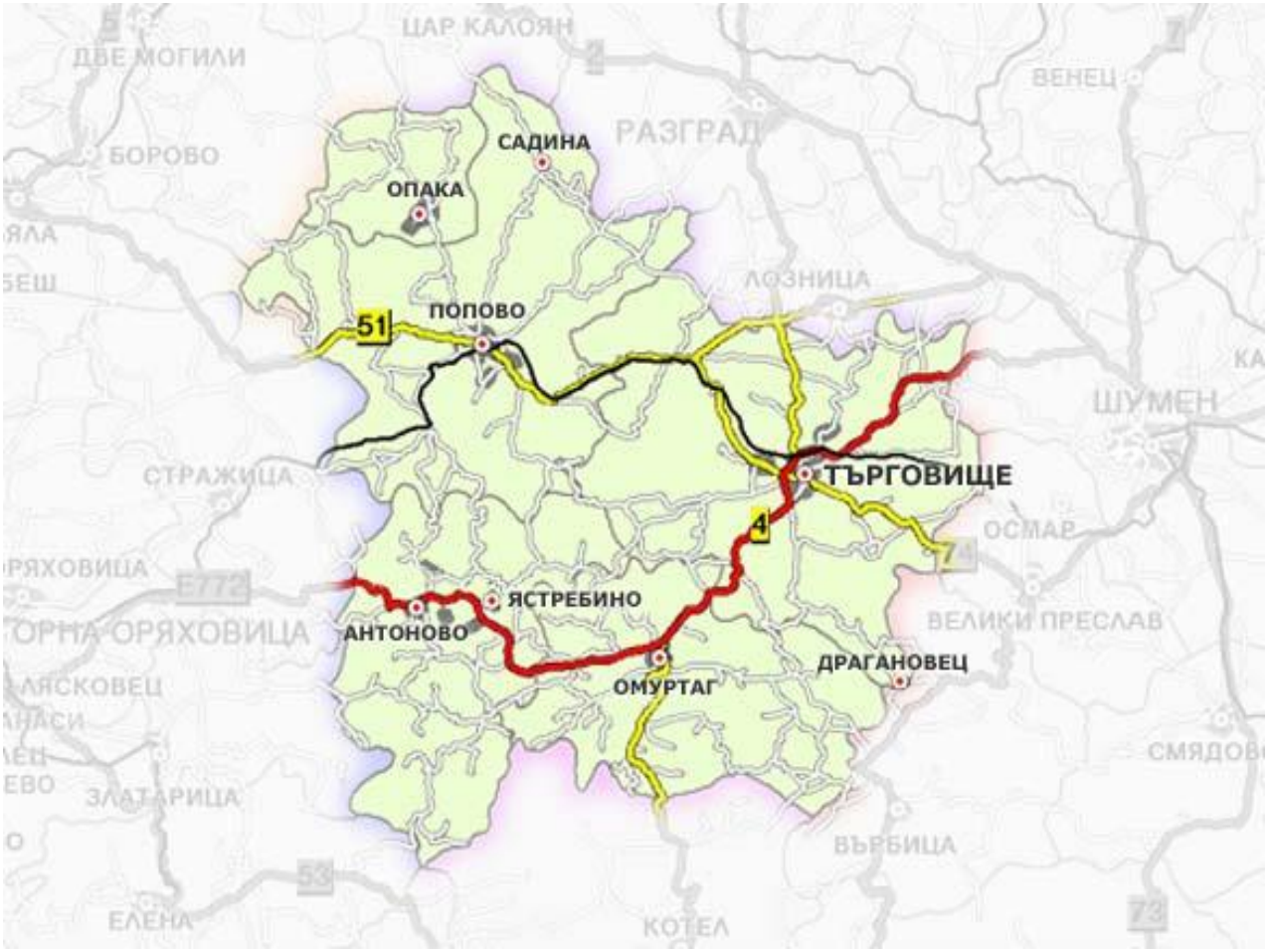

Инженерно-геоложки условия. Релеф.

Територията на община Търговище се характеризира със своето разнообразие и преливане на равнинен, хълмист и ниско-планински релеф, поради което и надморската височина варира от 150 до 690 m. За град Търговище тя е 170 m.

Разглежданият район попада в Мизийската платформена област, в близост до границата с Предбалкана. Платформената област обхваща част от Дунавската хълмиста равнина попадаща в Търговишкото поле. Границата с Предбалкана се очертава по северните части на Преславско-Драгоевската планина. Нейните склонове се спускат стръмно към Търговишкото поле.

Основно разпространение имат скалите на Горнооряховската свита (gK1h-ap), които се разкриват почти навсякъде по повърхността на Търговищкото поле. Представена е от сивосинкави мергели и глинести мергели. Те са неясно слоести и често съдържат овъглени растителни останки, пирит и глауконит. Всред мергелите се срещат тънки пясъчникови прослойки.

Дебелината на Горнооряховската свита в различни части от района е различна, като в сондаж при гр. Търговище е 676 m (инт. 10 – 686 m).

В района като полезни богатства могат да се разглеждат само мергелите на Горнооряховската свита, които са пригодни за основен материал за производство на груба керамика. А разглеждания район няма сведения за проява на негативни геодинамични явления.

Съгласно Карта за сеизмично райониране на Република България за период 1000 години, районът попада в зона с вероятност от проява на земетръс от VIII степен по скалата на Медведев-Шпонхоер-Карник.

Територията на община Търговище се характеризира с разнообразие и преливане на равнинен, хълмист и нископланински релеф. Надморската височина варира от 150 до 690

метра. За град Търговище надморската височина е около 170 м. Северната част от територията е разположена в Търговищкото поле по поречието на река Врана. Територията на общината, южно и западно от гр. Търговище, обхваща нископланински терени от Преславско-Драгоевската планина (с най-висок връх "Коджакус" - 690 м.) и Северослонишкия плоскоридов район. Плоските и разлати била на планината имат платовиден характер. От тях се спускат умерено стръмни склонове. Изключение правят много стръмните склонове в пролома на р. Врана при Търговищки проход.

Централните и северните части на общината, попадащи в Дунавската равнина и Лудогорското плато, обхващат хълмисти равнини и разчленени плата със заоблени форми, просечени на места от дълбоки долове и ровини. Не са регистрирани срутища, свлачища и други ограничителни физико-геоложки явления.

Климат

Общината попада в зоната на умерено-континенталната област на България и по-точно в средния климатичен район на Дунавската равнина със средномесечна температура +10.7 С. В сравнение с териториите на север, тук зимите са с умерени студове, а летата – с умерени горещини.

Годишният ход на валежите има подчертан континентален характер (с най - много валежи през лятото, а най-малко - през есента). Средната годишна сума на валежите е между

550 и 680 мм, което е по-ниско от средните показатели за страната. Районът спада към слабо до средно градобитните.

Средната дата на последния пролетен мраз е 11 април, а на първия есенен - 27 октомври. Средната дата на образуване на първата снежна покривка е 11 декември, за задържане на последната снежна покривка е 13-15 март. Средният брой дни със снежна покривка е около 48.

Районът попада в зоната на най-рядко и с най-малък размер отвяване на снежната покривка. Преобладават ветрове със западна посока (годишно около 32 %), а най-слаби и редки са ветровете от север-североизток. Висока е честотата на тихо време (около 47,3 %). През пролетта от югозапад и запад нахлуват влажни въздушни маси. Не по-малко значение за

формирането на климата има и пренасянето на въздушни маси от тропичен произход през лятото.

Районът на Община Търговище по своите климатични фактори (атмосферна циркулация, радиационни и физико-географски условия) принадлежи към Европейско - континенталната климатична област, климатична подобласт–Умерено-континентална, Източен климатичен район на Дунавската хълмиста равнина.

Различията в релефа, ландшафта и промишлеността, както и разположението спрямо пунктовете на измерване определят достоверността на данните за климатичните и метеорологични фактори, която е напълно достатъчна за целите на представената информация.

В разглеждания район зимата е сравнително мека, пролетта хладна, лятото горещо, а есента продължителна и топла.

Територията не е класифицирана като „гореща точка" по отношение замърсяването на атмосферния въздух. В сайта на Националния Институт по Метеорология и Хидрология, БАН http://www.meteo.bg/, не са представени данни за замърсяването на района с азотен и серен диоксид, въглероден оксид, прах и др. Районът в който попада обекта не е обременен с емисии на вредни вещества тъй като освен разглеждания обект в близост няма сериозни промишлени замърсители.

Територията на Община Търговище се характеризира с типичен умерено континентален климат. Тъй като се намира в периферната част на източния климатичен район на Дунавската равнина, климатичната характеристика се влияе от множество фактори: температура на въздуха, относителна влажност, скорост и роза на ветровете, валежи, слънчева радиация и др. Информация за стойностите на всеки един от тези фактори е отразена в посочените по-долу таблици.

Температура

Средната годишна температура на въздуха е 10.7°C. Най-студен месец в годината е януари с изчислителна температура -17 °C, а най-топъл м. юли с абсолютен максимум + 39 °C. Средногодишната максимална температура на въздуха е 16.9° C, а минималната 5.9° C, което разкрива умерено континенталната специфика на района.

Таблица. Средногодишни стойности на температурата

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
-1.1	1.0	4.4	10.7	15.6	19.4	22.0	21.6	17.4	12.0	6.8	1.8	11.0

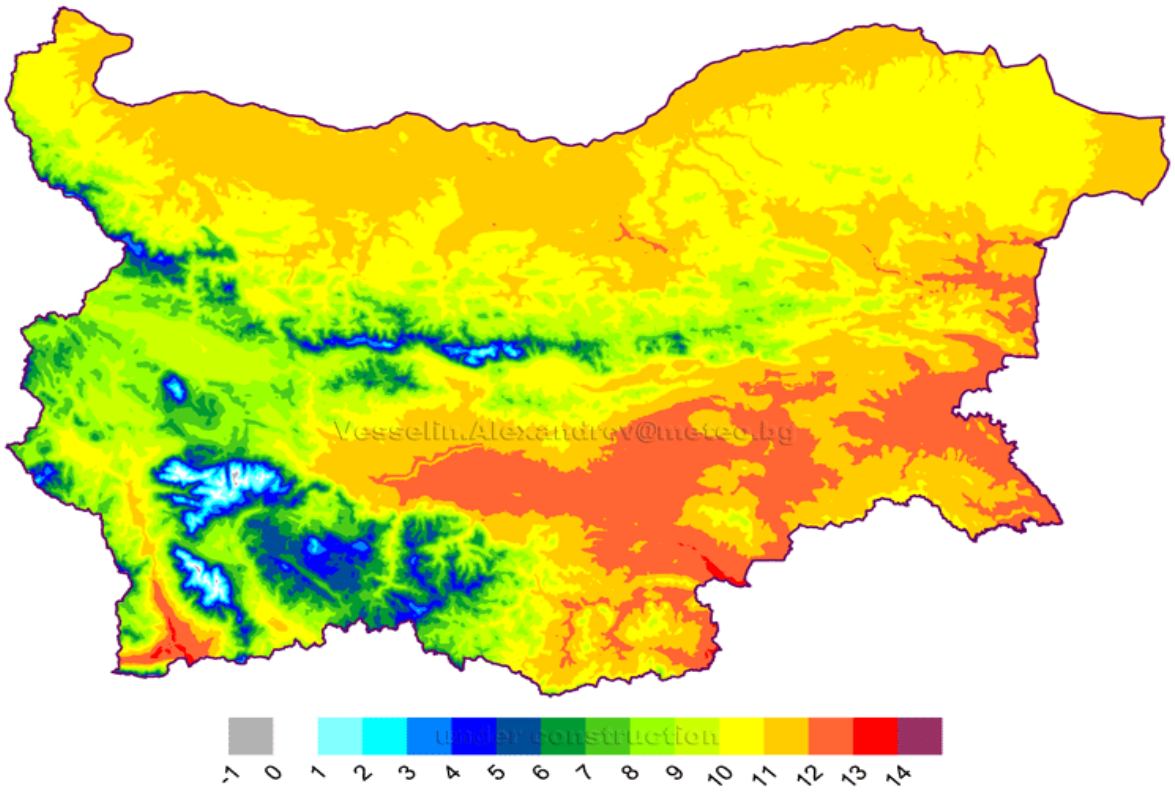

Слънчева радиация. Слънчево греене

Слънчевата и космическа радиация са един от факторите, оказващи влияние на екологичното и санитарно хигиенното състояние на селищата. Интензивността на сумарната радиация върху хоризонтална площ е най-голяма през месец юли през първата половина на деня. По сумарна годишна радиация гр. Търговище попада в зона "В".

Слънчевата радиация е основен климатообразуващ фактор и главен източник на топлинна енергия. Замърсяването на атмосферата се отразява върху загубите от биологично активната част на слънчевата радиация. Газовете от двигателите с вътрешно горене и от промишлените и битови обекти интензивно поглъщат ултравиолетовата радиация. От друга страна токсичността на тези газове под действието на същата радиация нараства десетки пъти. Сумарната радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение за прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата, която в града понякога значително варира.

Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта. Годишната продължителност на слънчевото греене е 2204 часа, което не стимулира вторични химични процеси.

За сравнение станция "Сандански" е с 46 дни годишно без слънчево греене, а станция "Лом" -106 дни годишно. Конкретни данни за слънчевата радиация за ст. Търговище липсват, поради което са използвани репрезентативни данни за други райони на страната.

Сумарната радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. Познаването на светлинния режим в града е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

Таблица. Продължителност на слънчевото греене

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
79	99	139	182	234	263	318	302	245	176	95	72	2204

Валежи и влажност на въздуха

Годишната сума на валежите за Община Търговище е 646 mm, като се разпределя по сезони - Зима - 145 мм; Пролет -164 мм; Лято - 200 и Есен - 137 мм.

В целия район най-интензивни валежи падат през м. май и м. юни , а най-малко - през есента - м. септември. Понякога валежите са поройни, което спомага за засилване на ерозията върху наклонените терени. Годишната сума на валежите е по-ниска от средната за страната.

Макар и рядко през периода април-октомври падат интензивни поройни дъждове. Опасността от тях е както в голямото количество валеж за кратко време, така и в силния вятър и градушки, които често ги съпътстват. Броят на гръмотевичните дни достига до 29 годишно.

Валежите допринасят за попадане и разпространение на замърсителите от въздуха в почвите, повърхностните и плитките подпочвени води. Районът на област Търговище се характеризира с много добро количество на валежите – средна годишна сума на валежите 646 mm (средна за страната – 650 mm). Разпределението на валежите по сезони е неравномерно. Степента на овлажнение (Фиг. № Влажност и валежи.) е отношението на количеството валежи към изпарението и показва месечниия дефицит или излишък на влажността във въздуха, като дефицит на влага има от м. март до м. октомври, като много сух е месец септември с коефициент 0.3, а най-влажен е декември – коефициент 2.6.

Фиг. Влажност и валежи

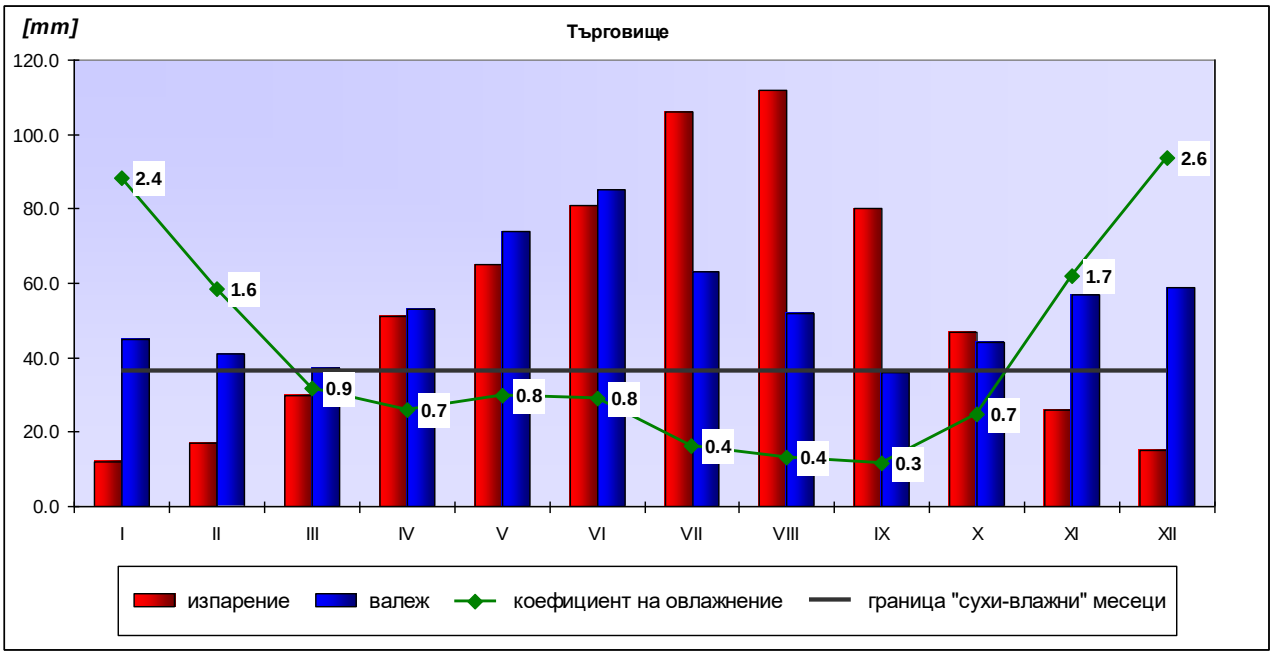

Таблица. Средногодишни стойности на валежи

Показател	Месец												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Общо годишно
Средно количество на валежи	45	41	37	53	74	85	63	52	36	44	57	59	646

Таблица. Средносезонните стойности на показателите.

Показател	Сезон			
	З	П	Л	Е
Средно количество на валежи	145	164	200	137

Фигура. Средногодишни стойности на валежи

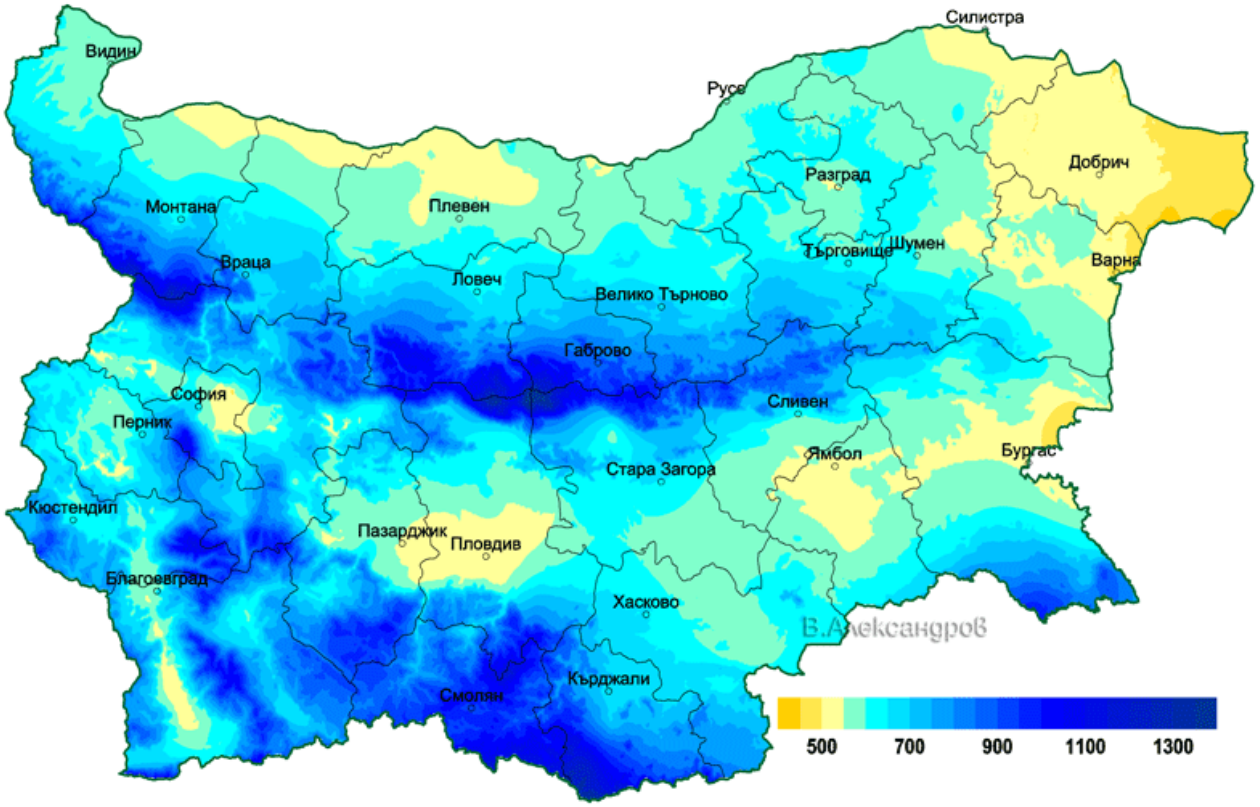

Както се вижда от фигурата Средно годишни стойности на валежите, дефицит на влага има от м. март до м. октомври, като много сух е месец август с относителна влажност 63%, а най-влажен е декември с относителна влажност 82%.

Таблица. Относителна влажност

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
82	79	73	68	70	70	64	63	66	74	82	82	73

Дните със снежна покривка са средно 36, като задържането й започва от средата на м. декември и продължава до средата на м. март. Средната дата на образуване на първата снежна покривка е 15 декември, а средната дата на стопяване на последната снежна покривка е 4 март. Средната продължителност на снежната покривка е 79 дни. Средната й дебелина е 6 cm, а максималната - 45 cm.

Мъгли

Мъглата е състояние на въздуха в приземния слой, при което хоризонталната видимост е по-малка от 1 km. Мъглите се образуват предимно през студената част на годината. Максимумът им е през януари и съвпада с максимума на относителната влажност. Броят на дните с мъгла на територията на страната варира от 24 до 143 през цялата година.

За община Търговище най-голям е броят на дните с мъгла през студеното полугодие -

25.8 %, а най-малък през топлото полугодие – 6,3 дни. При наличие на инверсия в съчетание с мъгли, съдържанието на замърсителите в атмосферния въздух е 20 до 30 % по-високо, отколкото само при наличие на мъгли. Като се има предвид, че през зимата са регистрирани най-голям брой инверсии и дни с мъгли, може да се твърди, че това е периода с най-неблагоприятни условия за разсейване. Антициклоналната циркулация, която в последните години се проявява все по-често, през студената част на годината създава условия за радиационни инверсии и образуване на мъгли.

Продължителността на мъглата е друга основна характеристика. Най-често са мъглите с продължителност до 3 часа и от 3 до 6 часа. Наблюдават се и мъгли с продължителност няколко денонощия. Те затрудняват транспорта, трудовата дейност в много отрасли и водят до повишаване концентрациите на много от замърсителите на приземния въздух.

Среден брой дни с наличие на мъгли

Показател	Месец												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Общо годишно
Брой дни с мъгла	4,6	3,0	2,5	1,0	0,7	0,6	0,4	0,5	1,1	3,3	3,9	4,8	26,6

Ветрове. Роза на ветровете.

Вятърът е метеорологичен фактор с най-силно значение за разпространението на прахови газообразните замърсители, изхвърляни в атмосферния въздух. Концентрацията на замърсителите от постоянно действащи източници е обратно пропорционална на скоростта на вятъра, а ако той е устойчив по посока-замърсяването е по-голямо, отколкото при вятър с променлива посока.

Характерът на разсейването и преноса на замърсители съществено се влияе от скоростта на вятъра, като най -неблагоприятни са ветровете със скорост 0 до 1.0 m/s. За района на общината са характерни средни месечни скорости над 1.9 m/s.

Таблица. Средна скорост на вятъра по посоки m/ s през годината

Посока	Месец												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Средно годишно
N	5,0	3,7	3,2	2,9	2,6	3,4	3,4	3,6	3,2	2,5	2,9	4,2	3,4
NE	3,6	3,5	3,6	3,4	3,2	3,5	2,9	3,2	3,3	3,1	3,3	3,8	3,4
E	3,3	4,5	4,3	4,0	4,2	3,2	3,1	3,3	3,5	3,3	3,6	3,5	3,7
SE	4,0	4,3	4,4	4,4	5,2	3,8	3,1	3,5	3,7	3,7	4,2	3,9	4,0
S	5,3	7,3	4,8	4,7	3,8	3,4	3,2	3,4	3,4	3,4	4,2	5,7	4,4
SW	5,4	6,5	4,8	4,5	3,4	3,3	2,9	3,1	3,5	4,4	3,5	5,8	4,3
W	5,2	5,0	4,6	4,8	4,2	3,9	3,9	4,1	3,8	4,2	4,3	4,6	4,4
NW	6,4	6,1	3,8	4,8	4,9	4,8	4,0	4,7	4,5	3,8	4,9	5,4	4,8

Таблица Честота на вятъра по посоки и случаи на "тихо" време.

Посока	Месец												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Средно годишно
N	2,6	5,0	5,3	2,4	2,1	2,5	3,5	3,1	3,1	2,4	3,7	7,3	3,6
NE	6,0	5,3	7,8	4,8	3,5	3,9	4,1	5,5	6,4	4,3	4,6	4,0	5,0
E	12,1	12,0	21,5	20,8	21,3	16,5	14,6	15,2	18,5	23,2	18,8	12,2	17,2
SE	9,2	8,8	15,9	19,2	17,4	15,1	16,3	17,3	19,1	14,7	17,6	11,7	15,2
S	4,7	3,7	3,8	6,5	6,2	4,6	4,5	4,4	4,6	5,6	5,8	6,2	5,1
SW	5,1	8,5	8,2	6,2	7,2	8,0	7,9	9,8	7,0	8,1	5,3	7,6	7,4
W	40,8	37,0	27,9	27,8	31,7	34,0	34,0	29,0	28,2	28,7	31,4	33,0	32,0
NW	19,5	19,7	9,6	12,3	10,5	15,5	15,1	15,7	13,2	12,9	12,7	18,0	14,6
Тихо време	52,9	44,3	40,0	42,5	44,6	46,2	44,3	47,5	51,2	54,3	47,8	52,1	47,3

По фактологични данни от Климатичен справочник на България са оформени следните рози на ветровете спрямо основните сезони свързани със знчително въздействие върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух – зима и лято.

Фиг. Лятна роза на ветровете.

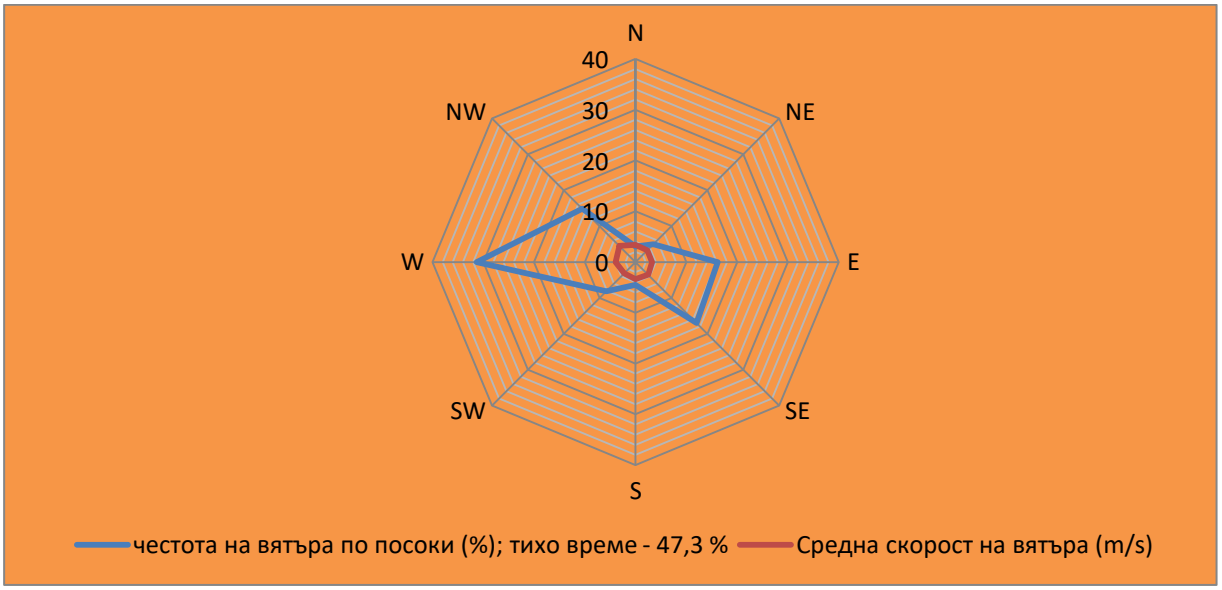

Фиг. Зимна роза на ветровете.

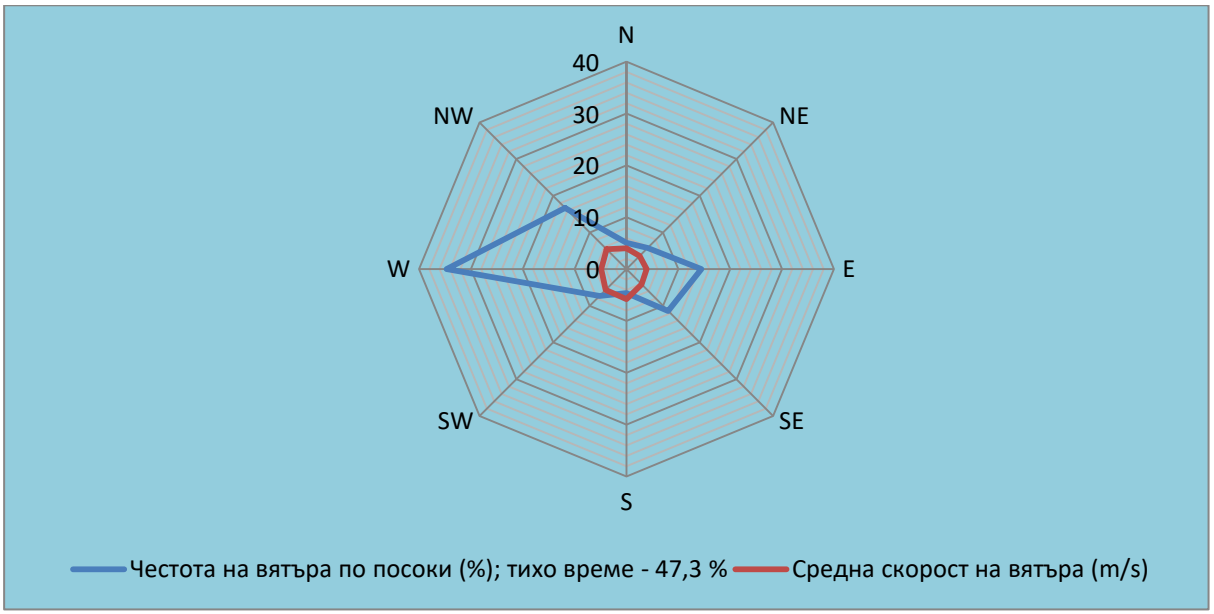

Характерът на разсейването и преноса на замърсители съществено зависи от скоростта на вятъра. За района на гр. Търговище преобладаващите западни ветрове със средна скорост 4,4 m/s т.е. те способстват за бързото разсейване на замърсители от ниски източници.

Най-неблагоприятни скорости на вятъра до 1 m/s определят т.нар. „тихо" време, което за проучваната територия има проявления 47,3 % в годината (средната стойност се запазва в различните сезони на годината).

Таблица. Данните са розата на ветровете

Посока	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Тихо време
Скорост [м/с]	3,4	3,4	3,7	4,0	4,4	4,3	4,4	4,8	-
Честота [%]	3,6	5,0	17,2	15,2	5,1	7,4	32,0	14,6	47,3

На база предоставените данни е получена следната средногодишна роза на ветровете валидна за територията на Община Търговище.

Фиг. Средногодишна роза на ветровете.

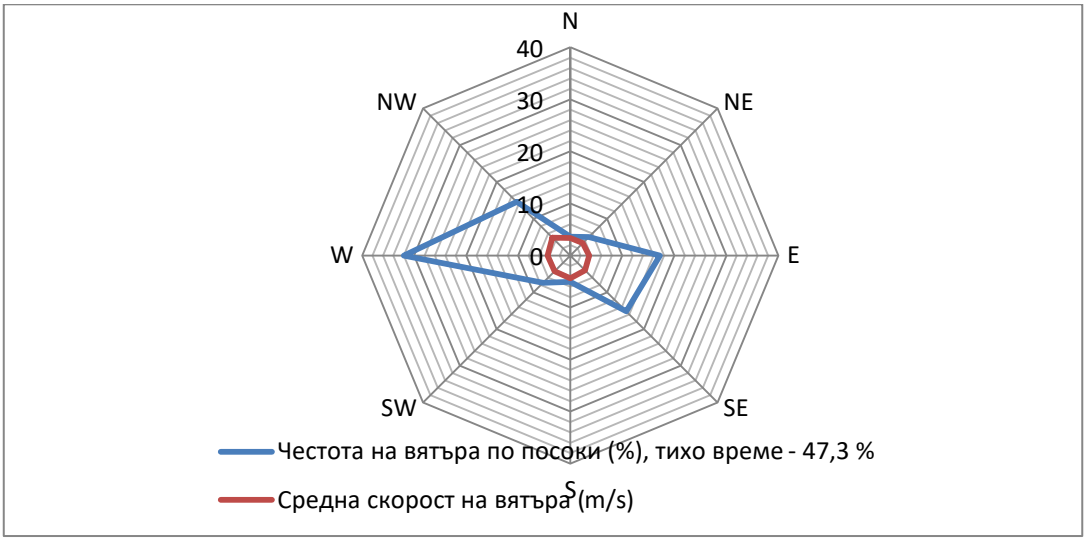

Районът попада в област, където условия за разсейване на атмосферните замърсители не са добри. Само източните и югозападните ветрове са под 10 %, останалите са с почти еднакви проценти (над 10 %), като с най-голяма вероятност са ветровете от запад – в 18.6 % от случаите .

Най-силни са ветровете от северозапад (6,4 m/s), а най-слаби са от север (2.5 m/s). В следващата таблица е представено процентното разпределение на силните ветрове в годишен аспект.

Таблица. Честота на силните ветрове по посока /%/

N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
0,0	0,0	10,0	10,9	6,5	13,0	23,9	35,7

Полезни изкопаеми

Територията на общината е бедна на рудни полезни изкопаеми, но е богата на промишлени находища от скални материали, глинест мергел и червена глина. Варовици, пясъчници и мергели има в районите на гр. Търговище, и селата Стража, Кралево, Лиляк, Пролаз, Цветница. В районите на гр. Търговище, с. Александрово и с. Пробуда има запаси от 1,8 млн.куб.м глинест мергел за производство на тухли и керамика. Скалните материали в м. „Боаза" са със запас 3,5 млн.куб.м, Лиляк - 25 млн.куб.м и Кралево - 18 млн.куб.м, които могат да задоволят потребностите на целия Североизточен район за планиране. Други полезни изкопаеми не са разкрити.

Почви

По-голяма част от територията е покрита със сиви горски почви, също голяма част заемат черноземните почви, около реките и деретата се срещат алувиално-ливадни почви. Районът се характеризира с липса на плитки подпочвени води. Територията на общината попада в умереноконтиненталната климатична зона със средномесечна температура +10.7°C.

Поземлени и горски ресурси

Общата площна територията на община Търговище е 840 526 дка, което представлява 31 % от територията на едноименната област.

*Земеделските територии*заемат общо 564 488 дка (67,2% от площта на общината при средно за страната 58,7%).

*Обработваемата земя в земеделските територии*е с обща площ 468 173 дка. Най-голям дял заемат нивите – 426 372 дка (91,1% от обработваемите земи).

Водни ресурси

Община Търговище е сравнително бедна на водни ресурси. В нея са разположени изворните области на реките Черни Лом и Малки Лом. Територията на общината се отводнява от р. Врана (с притоците й), и р. Вардунска. Реките са маловодни, с малки водосборни басейни. Речният отток е непостоянен. Всички реки имат снежно-дъждовен режим. Пълноводието е характерно само за пролетния сезон, в зависимост от топенето на снежната покривка и настъпването на валежния максимум. През лятото част от реките пресъхват. Основна част от територията, заета от водни течения и площи" (15 420 дка), се формира от девет язовира.

В близост до Търговище и в самия град са локализирани няколко минерални извора с лечебно-профилактични характеристики.

Кметства и населени места в общината

Селищната мрежа се състои от 52 населени места – административния център град Търговище и 51 села.

Общинският център - гр. Търговище е централно разположен спрямо останалите населени места в общината. Освен функционален, градът е и пространствен център на територията. Останалите селища формират равномерна мрежа, която няма сериозни релефни бариери, с изключение на пролома на р. Врана при Търговищки проход. Естествено ненаселени остават само части на Преславско-Драгоевската планина (южно и западно от града) и Северослонишкия плоскоридов район.

Общинският център град Търговище се намира на 320 км. от столицата на страната - София, на 123 км от големия Черноморски и пристанищен център – Варна и на 100 км. от пристанището на река Дунав – Русе. Община Търговище е една от 5-те общини в едноименната област. Тя е на първо място по население и на второ място по територия сред общините в областта.

Урбанизираността на територията на общината е 64% градско, спрямо 38% селско население (при 73% за страната в полза на градското). Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Търговище. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там и се занимават със земеделие в лични стопанства. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този при селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и възможностите за трудова реализация.

По степен на благоустроеност селата имат сходни характеристики - всички са електрифицирани и водоснабдени (но в 31 от тях водата е с недостатъчен дебит), във всички отсъства канализация.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана е върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на селата. По тази причина и поради големия брой населени места, общината има нужда от целево създаване на няколко вторични опорни центъра, различни от град Търговище, които да гарантират балансираното развитие на района в бъдеще.

Защитени територии

България е една от най-богатите страни в Европа от гледна точка на уникална флора и фауна (биологично разнообразие), разнообразие от местообитания, обширни гори и други ресурси с биологично значение. Всъщност всички основни естествени местообитания в Европа могат да се открият и в България - от високопланински гори до крайморски езера и пясъчни дюни.

България вече предприе много важни мерки за опазване на биологичното разнообразие. Тя е първата страна от Централна и Източна Европа, която осъществява стратегическо планиране на национално равнище за биоразнообразието чрез Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие от 1998 г. Законът за защитените територии (ЗЗТ) е приет от Народното събрание през ноември 1998 г. Той определя взаимоотношенията между институциите, отговорни за защитените територии и гарантира по-ефективното опазване на природата и защита на местните интереси. Законът въвежда съвременна и съобразена с международните норми категоризация на защитените територии: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност. Шестте категории защитени територии се различават по състояние и степен на съхраненост на дивата природа в тях. Това определя целите на управление на съответната защитена територия. Като правило може да се окаже, че колкото по-непокътната е природата, толкова е по-строг режимът на защита и управление на съответния природен обект. Това се изразява предимно в

ограничаване на човешките дейности в него, с цел съхранение на естествените екосистеми.

Националната екологична мрежа включва защитени зони като част от Европейската екологична мрежа "Натура 2000" и защитени територии, които не попадат в защитени зони. Целта е дългогодишно опазване на биологичното, геологичното и ландшафтното разнообразие.

В тази връзка целите за Община Търговище се заключават в:

- определяне степента на застрашеност на биологичния вид или територия;
- приоритезиране на дейностите по опазване и поддържане на биологичното разнообразие;
- изпълнение на задълженията, произтичащи от действащото екологично законодателство.

Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, протичащи в тях. Биологичното разнообразие е част от националното богатство и опазването му е задължение с приоритетна значимост.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Законът регламентира процедурите за обявяване и промените в защитените територии - прекатегоризиране, заличаване, промяна на площта, режима и др. както и управлението, стопанисването и охраната им.

От планините до черноморското крайбрежие, тези биологично значими ресурси обслужват различни важни потребности включително местообитания на дивата природа, зони за отдих и храна. Те осигуряват здрави основи, както за общото качество на живот на българското население, така и за основните икономически сектори.

Тези ресурси са уязвими под натиска на хората, което е видно от броя на местните видове, които изчезнаха през последните десетилетия или се превърнаха в уязвими, застрашени или критично застрашени към настоящия момент. Ако искаме да запазим, защитим и подобрим тези аспекти на природното ни наследство, то трябва да балансираме опазването на природата с понякога конкуриращите я потребности на промишлеността, селското стопанство и туризма.

Опазването на биологичното разнообразие изисква дългосрочно опазване на местообитанията, където оцеляват редките видове. В България политиката за решаване на поставената задача включва мерки като:създаване на Мрежа по Натура 2000; увеличаване на териториите под специална защита и създаването на режими за тяхното управление.

В допълнение към опазването и възстановяването на местообитанията, понякога са необходими специални усилия за опазване на специфичните видове, които са изключително застрашени. В България все още липсва всеобхватен преглед върху състоянието на растителните и животинските видове. Последната Червена книга на България бе публикувана през 1984 г., т.е. преди повече от двадесет години. Към този момент 574 висши растителни видове са изброени като редки (от общо 3600 висши растителни видове), а 158 са определени като застрашени.

СОЦИАЛНО ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Демографско развитие

По данни от НСИ през 2016 г. населението на община Търговище наброява 71233 жители, което представлява около 51% от населението на област Търговище. Наблюдава се тенденция към намаляване броя нанаселението на община Търговище, както и за областта. С най-големи темпове населението намалява в малките населени места. В общинския център –

гр. Търговище живеят 39 998 души, което представлява около 53 % от общото население на общината.

Естественият прираст на населението през последните 25 години е отрицателен, заради неблагоприятните фактори, оказващи влияние както на града така и на държавата. Поради тези фактори, механичното движение на население от града и общината се увеличава и по-слабо от областта към областния град.

Раждаемостта е 9,3%, а смъртността – 15,1% – което е отрицателен естествен прираст от 5,8%. Заселените в община Търговище са 1007, а изселените 1224 тоест отрицателен механичен прираст от 217 души.

Съотношението между трите основни възрастови групи за общината е следното:

0 – 14 години – 16,5 %
15 – 64 години – 68,6 %,
Над 65 години – 14,9 %.

Към 1 февруари 2011 година броят лица, запитани за своя етнически произход пред НСИ, е 35 053 души:

27 825 (79,38 %) – българи
6222 (17,75 %) – турци
633 (1,80 %) – роми
138 (0,39 %) – други етноси
235 (0,67 %) – не се самоопределят

Състояние на икономиката

Промишлеността е основен отрасъл в икономиката на община Търговище, като производството е концентрирано основно в града.

Промените в обществения и икономическия живот през последните години съществено изменят картата на работещите фирми в Търговище. Почти са заличени традиционните индустриални производства, като месопроизводство, зеленчукоконсервна промишленост, машиностроене и големите заводи. Те се оказват неконкурентоспособни да устоят на динамиката на пазара.

Структуроопределящи отрасли за местната икономика в община Търговище са стъкларството, селското стопанство, търговските дейности, транспортните услуги, хотелиерските и ресторантьорски услуги.

В този сектор развиват дейност около 13,0% от общия брой предприятия, включително средни и големи предприятия, развиващи дейност в подотрасъл „Преработваща промишленост". В структурата на местната икономика, промишлените предприятията осигуряват малко повече от 50% от общите приход.

Химическата промишленост се развива с бързи темпове, предимно в областта на производство на торове.

Хранително-вкусовата промишленост е добре развита в резултат на налична ресурсна основа и пазари. Отрасълът е с широка производствена специализация – млекопреработване и производство на млечни продукти, замразяване на плодове и зеленчуци, производство на халва, производство на пчелен мед, мелничарство, производство на вина и спиртни напитки, месодобив и месопреработване, производство на хляб и хлебни изделия, производство на безалкохолни напитки.

През последните години се забелязва ръст в строителството, съпроводен с нарастване на ръста на наетите в отрасъла.

Отрасълът търговия и услуги е с най-голяма конкуренция, което представлява и потенциал за развитие. Предлагат се услуги в областта на хотелиерство и ресторантьорство, комунално–битови, транспортни, медицински и др.

Съществува добра производствена и технологична база за развитие на отрасъл

машиностроене и електротехника.

Текстилната и шивашка промишленост има силни традиции в общината.

Най-голямата инвестиция през последните години в Търговище е изграждането на заводите за стъкло на “Тракия глас България” ЕАД.

Налице са вече фотоволтаични електроцентрали за производство на електрическа енергия от слънцето - някои са в процес на проектиране, други вече работят.

Сериозно е намалял делът на отрасъл“машиностроене”, който в миналото е бил водещ за икономиката на общината.

Забелязват се някои положителни признаци в развитието на местната икономика - увеличаване на ДМА и намаляване на безработицата.

В същото време произведената продукция и нетните приходи от продажби на част от предприятията се характеризират с устойчив макар и не много бърз растеж, което постепенно позволява да се постигне сериозно стабилизиране на икономическите процеси в общината. Необходими са допълнителни нови елементи в структурата на икономическия комплекс, способни да дадат силен тласък на производството като подобрят технологичната и бизнес среда.

Голямо е значението на малките и средни предприятия, които трудно могат да предложат необходимото преструктуриране в конкурентноспособни и динамични производства. Те са "буфер" срещу безработицата и фактор за "оцеляване", но не и фактор за развитие на ефективно и конкурентоспособно производство. Очертава се процес на преструктуриране на отрасловата структура в общината и развитие на отрасъл “производство и преработка на стъкло”, който има важно значение и представлява възможност за формиране на местни/регионални клъстери, както и за това община Търговище да отстоява по-добри позиции в промишленото развитие на Североизточния район за планиране и страната. Инвестицията е предимство, което трябва да се използва за изграждане на регионална бизнес мрежа и/или клъстер.

На територията на община Търговище към настоящия момент не се предвиждат инвестиционни намерения, проекти и дейности за изграждане на нови промишлени предприятия и съоръжения с висок или нисък рисков потенциал.

Селско стопанство

Под влияние на различни фактори селското стопанство в община Търговище има многоотраслов характер с растениевъдно-животновъдната насоченост. Растениевъдството е един от основните подотрасли на земеделието в общината. Земеделските територии заемат площ от 474 537 дка. Произведената продукция е с високо качество благодарение на добрите почвено-климатични условия и наличието на квалифицирани кадри. Има значително търсене на пшеница, както от местни производители на брашно, така и от търговски фирми от други райони на страната, извършващи експорт на селскостопанска продукция. Основните култури са пшеница, ечемик, слънчоглед и царевица. Те заемат около 55,0 % от земеделските територии. Освен традиционните култури, се отглеждат и тритикале, маслодайна рапица, ръж, пролетен ечемик, овес, фуражен грах, сорго, захарно цвекло, картофи.

Производството на технически култури, особено на захарно цвекло и тютюн, през последните години значително намалява поради отдалечеността на преработващите предприятия.

Тютюнопроизводството и цвеклопроизводството, имащи традиции в селата Драгановец, Вардун, Буховци, Пресяк, Подгорица, Дългач и Руец, са преустановени. Зеленчукопроизводството преди години е било основен поминък на населението в някои населени места на общината. Поради спиране на работата на консервния комбинат и проблеми с напояването, и това производство е почти изоставено. През последните години има повишен интерес към трайните насаждения.

Лозарството е обект на специално внимание. Преобладава производството на винено

грозде.

Животновъдството е другият основен подотрасъл на селското стопанство. Освен суровинна база за преработващата индустрия, то е стратегическа опора на малките натурални и полу-пазарни стопанства. Говедовъдството е съсредоточено изцяло в личните стопанства, където се отглеждат от 1 до 5 крави. Едва в един процент от фермите има над 20 крави, което прави сектора нерентабилен. Регистрираното производство на мляко възлиза на 4890 х.л. За последната година се наблюдава спад както в броя на животните, така и в средната им продуктивност, а от там и в произведената продукция. Биволовъдството е сравнително слабо застъпено. В последните години се наблюдава интерес към този вид животни, поради факта, че са устойчиви на заболявания и добре усвояват грубите фуражи. Друг фактор е повишеното търсене на екологично чисти продукти за нуждите на пазара. Наблюдава се колеблива тенденция към увеличение, но ниската ефективност при сегашните породи и начин на отглеждане, поставят под съмнение този клон на животновъдството. Козевъдството допълва фонда на натуралните стопанства.

Свиневъдството и птицевъдството са застъпени основно в частния сектор.

Пчеларството се развива бързо. Проблем остава сертифицирането на меда и защитата на „справедлива“ изкупна цена.

Добре развито е винопроизводството и производството на безалкохолни напитки. В последните години успешно се развива и млекопреработването.

Транспорт

Община Търговище се обслужва предимно от републиканска пътна мрежа като централни пътно-транспортни артерии пресичат в четирите направления територията й.

Първокласен път I-4 „София - Велико Търново - Варна” (с европейска категоризация Е-772)минава през град Търговище. Разстоянието до столицата е 340 км, а до Варна е 130 км. Поради недоизградеността на автомагистрала „Хемус", достъпът от Търговище до София и Варна, все още отнема твърде много време. Очаква се строителството на автомагистралата да бъде завършено през 2024 г. Трасето на автомагистралата ще преминава северно от гр. Търговище, като строителството на тази отсечка в момента е в подготовка.

Второкласният път с регионални функции II-49 Търговище – Разград - Тутракан е връзката на общината с област Разград по направлението на първокласния път I-2 Русе-Варна.

Второкласният път II-74 Преслав – Търговище - Дралфа свързва общината с другата важна ос - първокласния път I-7 Силистра – Шумен – Ямбол - ГКПП Лесово и с второкласния път II-51 Бяла - Попово – Дралфа – Чудомир /път П-49/, минаващ в северната периферия на общината. Обслужването на общината се допълва от прекатегоризираните от четвърти в трети клас пътища III-4008 Пролаз - Вардун - Д. Новково, III-4009 Търговище - Лиляк - Александрова - Пресиян - Г. Кабда - Д. Кабда и III-5102 Мировец - Буховци - Острец - Надарево - Дългач - Певец, така че се получава една радиална структура на пътната мрежа, покриваща добре общината. Само в югоизточната част направлението Разбойна - Черковна - Драгановец се формира от местни пътища. Общинската пътна мрежа е с дължина 229 км.

Здравеопазване

Здравното и медицинско обслужване на населението е обезпечено със спешна, болнична и извънболнична помощ.

Болничната помощ на населението в община Търговище се осигурява от:

- Многопрофилна болница за активно лечение (МБАЛ Търговище АД) с капацитет от 405 легла, запазвайки тази непроменена бройка като тенденция последните 5 години.
- Специализирана очна болница за активно лечение „Д-р Тасков" ООД с леглова база от 24 легла през 2019 г., при бройка от 30 легла до 2018 г.
- Специализирана хирургична болница за активно лечение „Папуров“ с леглова база от 31 легла.

Доболничната помощ включва:
- Диагностично консултативен център 1 – Търговище
- Медицински център „Вита - Ирис“ ЕООД
- Медицински център „Солигена“
- Медицински център по ортопедия и травматология
- Медицински център по „д-р Бонева“ ЕООД
- Център за психично здраве .

Образователна структура

Към учебната 2020/2021 г. на територията на община Търговище функционират 21 училища, от които 16 общински и 5 държавни. В общинския център - град Търговище има 13 училища.

Култура

Община Търговище се гордее с изключително богат културен живот и традиции. Те се поддържат от многобройни и разнообразни по вид културни институции – драматичен и куклен театър, библиотека, музеи, художествена галерия, читалища, храмове и др.

АНАЛИЗ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Целта на настоящия раздел е да се определи и анализира съществуващото състояние на околната среда (по компоненти и фактори), което има съществено значение за разработването и по-нататъшното прилагане на програмата за опазване на околната среда. Състоянието на околната среда по компоненти и фактори – атмосферен въздух, води, почви, защитени територии и биоразнообразие, шум, зелени площи и т.н. (в т.ч. и източници на замърсяване) е представено като отделни подточки. Анализи на текущото състояние и прогнозиране на бъдещото и изменение на компонентите и факторите на околната среда е представено по-долу, както следва:

АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

Описание и оценка на района за управление на КАВ

Атмосферният въздух е елемент на околната среда, който оказва пряко и косвено въздействие върху здравословното състояние на човека. Атмосферното замърсяване е проблем на модерното общество, актуален най-вече за големите градове и индустриалните райони.

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по - чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това ще изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области.

Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

Тези проблеми действително са много тревожни, но изглеждат отдалечени от ежедневния живот на хората. За много здравни експерти и гражданите по - важното е директната връзка между качеството на въздуха в населените места и човешкото здраве.

В градските територии са концентрирани голяма част от промишлените дейности, интензивен трафик, но тук са разположени и жилищата на хората. В резултат на това огромното нарастване на замърсяването на въздуха е проблем, който рефлектира върху всеки

от нас. И всички ние имаме ролята да участваме в намирането на решение.

Рамковата директива 96/62/ЕС за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Контролът и оценката на показателите за качеството на атмосферния въздух в приземния слой се извършват в съответствие със Закона за чистотата на атмосферния въздух и Наредбите към него.

Пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух са:

- Максимална еднократна - допустимата краткосрочна концентрация в продължение на 30 или 60 минутна експозиция;

- Средноденонощна - допустимата концентрация в продължение на 24 часова експозиция. Получава се като средноаритметична величина от единичните измервания в продължение на 24 часа;

- Средногодишна - допустимата концентрация в продължение на едногодишна експозиция. Получава се като средноаритметична стойност от средноденонощните концентрации, регистрирани в продължение на една година.

- Алармен праг е всяко ниво, чието превишаване е свързано с риск за здравето на населението, включително при кратковременна експозиция и при превишаването на което се предприемат съответните мерки за информиране и предупреждаване на населението в съответните райони.

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на България е разделена на шест района и агломерации (с население над 250 000 души) за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) и тяхната категоризация в зависимост от степента на замърсяване.

На 26 октомври 2022г. Европейската Комисия предложи по-строги правила относно замърсителите на атмосферния въздух.

Предложеното преразглеждане на директивите за качеството на атмосферния въздух ще определи нови временни стандарти на ЕС за качество на въздуха за 2030 г., съобразени по-тясно с насоките на Световната здравна организация, като същевременно постави ЕС на траектория за постигане на нулево замърсяване на въздуха най-късно до 2050 г., в синергия с усилията за климатична неутралност. За тази цел се предлага редовен преглед на стандартите за качество на въздуха, за да се преоценяват в съответствие с най-новите научни доказателства, както и с обществеността и технологично развитие, първият преглед през 2028г.

Предлагат се нови норми от 1 януари 2030 г:

- **Предлага се годишната допустима норма за ФПЧ (PM2,5) да** бъде намалена повече от половината - от сегашните 25 μg/m3 **на 10 μg/m³ и да се въведе за първи път средноденонощна норма от 25 μg/m3,** която да не се превишава повече от **18 пъти през календарната година.**

- **За ФПЧ10 се** предлага по-строга среднодеионощна норма **от 45 µg/m3 (, която да не се превишава повече от 18 пъти (**сега 35 пъти), а средногодишната норма да е **два пъти по-строга - 20 µg/m3 (**сега 40 µg/m3)

Преразглеждането ще гарантира, че хората, страдащи от увреждания на здравето от замърсяването на въздуха, имат право на обезщетение в случай на нарушение на правилата на ЕС за качеството на въздуха. Те ще имат и право да бъдат представлявани от неправителствени организации чрез колективни искове за обезщетение. Предложението също така ще внесе повече яснота относно достъпа до правосъдие, ефективните наказания и по-добра обществена информация относно качеството на въздуха.

Предлагат се нови изисквания за **по-разширен мониторинг на** качеството на въздуха, прецизиране на моделирането.

Предложението изисква **превантивни планове за качеството на въздуха, когато има риск от превишаване на пределно допустима стойност.**

Предложенията оставят на националните и местните власти да определят конкретните мерки, които биха предприели, за да изпълнят стандартите. В същото време съществуващите и новите политики на ЕС в областта на околната среда, енергетиката, транспорта, селското стопанство, научните изследвания и иновациите и други области ще имат значителен принос за подобряване на КАВ.

Предлага се когато превишаването на пределно допустимите стойности продължава през третата календарна година след изготвянето на плана за качество на въздуха, да се актуализира плана за качество на въздуха и мерките в него и предприемат допълнителни и по-ефективни мерки през следващата календарна година, за да поддържат възможно най-кратък период на превишаване.

Предлага се задължително изготвянето на краткосрочни планове за спешни действия при превишения на нормите и консултациите им със заинтересованите страни. Държавите-членки представят на Комисията краткосрочни планове за действие в рамките на 2 месеца след тяхното приемане.

Мониторинг на качеството на атмосферния въздух

Карта на райони за оценка и управление качеството на атмосферния въздух – източник ИАОС

На територията на Област Търговище няма постоянно действащи пунктове за контрол на атмосферния въздух.

В изпълнение на утвърден график за работата на ИАОС се извършват измервания за определяне качеството на атмосферния въздух по контролираните параметри в гр. Търговище от мобилна станция на РЛ - Варна към ИАОС, гр. София. Продължителността на контрола е 51 денонощия и обхваща основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух /O3, CO, SO2, NO, NO2, ФПЧ10/. Резултатите се отразяват в протоколи.

Съгласно информация получена от ИАОС, контрол на качеството на въздуха е осъществяван през 2017 г., 2019 г. и 2021 г. И при трите контролни периода мобилната станция е била разположена на адрес: гр. Търговище, ул. Трапезица 18, Детска градина „Веселушко“. Прегледът на данните показва регистрирани завишения на показателя ФПЧ 10 както следва:

2017 г.:

05.04 – 18.04. – регистрирани 3 превишения, най-високото е на 11.04. – 2,44 пъти над ПДК

25.05-07.06. - регистрирани 3 превишения, най-високото е на 01.06. – 1,6 пъти над ПДК

06.10 – 19.10 – няма регистрирани превишения

22.11 – 05.12 – 5 превишения - най-високото е на 26.11. – 2,82 над ПДК

2019 г.:

08.03 – 20.03. – регистрирано 1 превишение, на 08.03 – 1,12 пъти над ПДК

08.05-15.05. – няма регистрирани превишения

10.09 – 24.09 – няма регистрирани превишения

08.11 – 25.11 – няма регистрирани превишения

2021 г.:

04.02 – 16.02. – регистрирано 1 превишение, на 06.02. – 1,08 пъти над ПДК

27.05-08.06. - регистрирани 3 превишения, най-високото е на 01.06. – 1,6 пъти над ПДК

01.10 – 13.10 – няма регистрирани превишения

02.12 – 15.12 – регистрирано 1 превишение, на 02.12. – 1,08 пъти над ПДК

Прегледът на резултатите води до извода, че се наблюдават инцидентни превишения на нормите за ФПЧ10, предимно в зимния сезон.

Главни източници на емисии, причинители на замърсяването

В Община Търговище източниците на ФПЧ10 могат да се дефинират в три относително самостоятелни групи:

- Битово отопление („БО“);
- Транспорт („ТР“);
- Промишленост („ПР“).

От технологична гледна точка обаче и в трите групи основният източник на атмосферни замърсители, в това число и на ФПЧ10, са различните видове горивни процеси с използването на разнообразни видове горива и различни режими на водене на горивния процес. В общия случай, от технологична гледна точка, най-лошо организираният горивен процес протича в различните видове домашни печки и камини и това води до увеличено генериране на замърсители.

Емисии от битово отопление

За оценяване емисиите от битовото отопление на дадено населено място е необходимо

да се разполага с точна информация за броя на домакинствата, тяхното разпределение по жилищни квартали, начина на отопление и консумацията на течни, газообразни и твърди горива (дърва, въглища, брикети) от всяко домакинство. С такава информация не разполага нито една община в България, в това число и Община Търговище, тъй като няма изградена единна система за инвентаризация, както на горивата, използвани от населението за отопление и други битови нужди, така и на използваните индивидуални горивни уредби.

От друга страна, най-точната статистика в това отношение се води от НСИ, който ежегодно отчита разхода на горива и енергия от 100 средностатистически домакинства. Според НСИ, консумацията на електроенергия от домакинствата непрекъснато нараства. В настоящия момент това нарастване е около 55%. Увеличението на разхода на дърва от населението се увеличава по-плавно, но през последните две години увеличението е рязко и достига около 100% спрямо 2005 г. Обратно, консумацията на течни горива плавно намалява, докато консумацията на въглища се запазва относително постоянна, с тенденция към намаляване.

По данни на НСИ средната консумация на дърва от 100 домакинства е 217.3 тона, а на въглища 17 тона. Очевидно е, че приложени към конкретно домакинство тези данни няма да бъдат коректни. Но приложени като средна стойност за едно домакинство от голямо населено място, те максимално ще се доближат до реалната средна консумация на твърди горива от населението. Тази констатация се отнася и за община Търговище. При използването на такива статистически данни отпада необходимостта от конкретни данни за броя домакинства, използващи други видове енергия (електроенергия, природен газ, пропан-бутан).

В община Търговище липсва инфраструктура за централизирано отопление.

През територията и минава северният клон на националната газопреносна система, като в гр. Търговище е изградена газоразпределителна станция за промишлено газоснабдяване. Газифицирането на гр. Търговище стартира през 1994 г. като услугата се предоставя от "Черноморска технологична компания" АД - Варна, в последствие неин приемник става дружеството „Аресгаз“ ЕАД. Едноличен собственик на капитала на дружеството е AcegasApsAmga S.p.A., част от групата на Holding Energia Risorse Ambiente S.p.A. (HERA), една от най-големите италиански ютилити компании. Газифицирани са както индустриални обекти, така и обществени сгради и битови потребители. Изградените разпределителни газопроводи са предвидени с достатъчен капацитет за захранване на различните промишлени потребители, а градската мрежа за газификация на битови и обществени административни потребители се развива изпреварващо.

Важните енергийни източници са въглищата, дървата, природна газ и електрическата енергия. Проблемите на енергийно ефективното потребление в обществения сектор на община Търговище са свързани с физически амортизиран сграден фонд. По-голяма част от сградите са без топлоизолация. В условия на липса на централна топлофикация в гр. Търговище, всички обществените и административните сгради се отоплят от локални котелни инсталации, захранвани с природна газ.

В повечето случаи, поради лоши топлотехнически характеристики на сградите и неефективните отоплителни инсталации, разходът на твърдо и течно гориво е висок в сравнение с подобни сгради с добри сградни енергийни характеристики. С различния статус на енергийните характеристики на обществените сгради се обясняват и големите разлики в потреблението на горива в различни сгради.

Както и през предходните години превишенията на СДН по показател фини прахови частици (ФПЧ10), са регистрирани основно през зимния сезон. Причината са използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологични условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии). Високото пепелно съдържание във формираните отпадъчни газове при изгарянето на твърди горива (дърва и въглища) оказва основно влияние върху замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици.

Емисии от транспорт

Транспортният сектор оказва значително въздействие върху всички компоненти на околната среда с емисиите на вредни вещества от моторните превозни средства – въглероден оксид и въглероден диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, летливи органични съединения и др.

По данни на КАТ към 2020 г. в България най-висок е делът на автомобилите на 20 и повече години (43.4%), следван от автомобилите на възраст между 15 -20 години (27.9%), като най-малка относителна част се пада на моторните превозни средства на възраст до 5 г. - едва 3.8%. Технически остарелите и амортизирани МПС допринасят за замърсяване на атмосферния въздух, като описаната по-горе статистика за възрастовия състав на автомобилите важи с пълни сили както за България като цяло, така и за община Търговище.

Известно е, че основен принос към емисиите от ФПЧ10, формирани при работата на двигателите с вътрешно горене имат и автомобилите, използващи дизелово гориво. Към настоящия момент у нас алтернативните (екологичните) начини за задвижване, заемат незначителен относителен дял. Добре известно е, че дизеловите двигатели предизвикват така наречената димност в отработените газове, което се дължи на по- високото съдържание на сажди. В град Търговище, който е в унисон с общата картина в старната, има голям брой дизелови автомобили, които генерират повече емисии на прах, отколкото автомобилите на бензин и газ.

Въпреки, че в развитите страни автотранспортът има най-голям дял в замърсяването на въздуха, в България и в частност Търговище, с най-висок относителен дял си остава битовото отопление (през отоплителния сезон), следвано от автотранспорта, който заема второ място (и първо място в периода извън отоплителния сезон).

В населените места автотранспортът представлява непрекъснато действащ източник на ФПЧ (широка фракция, в това число с аеродинамичен диаметър около и под 10 микрона). Неговата интензивност е пропорционална на автомобилния трафик и следва неговите изменения – сезонни и денонощни. По тази причина в населените места с интензивен градски трафик, максималната концентрация на ФПЧ10 в атмосферния въздух обикновено съвпада с часовете на пиков трафик. През нощните часове неговото влияние върху КАВ силно намалява до пренебрежимо ниски нива.

Основните механизми, по които автотранспортът генерира частици в атмосферния въздух могат да се разделят на три, а именно:

- Горивен процес в двигателя – поради непълното изгаряне на тежките компоненти в горивото се образуват сажди, които през изпускателната система на автомобила се изхвърлят в атмосферата. Доколкото бензинът и газовите горива не съдържат тежки въглеводороди, изгарянето им в двигателите с вътрешно горене обикновено не е съпроводено с отделяне на сажди. По тази причина се приема, че работата на бензиновите двигатели не води до образуване на сажди. Изключение правят силно износени бензинови двигатели, при които в горивната камера прониква смазочно масло. Изгарянето на дизелово гориво обаче в много случаи води до генериране на сажди. Този процес е особено силен, когато към горивните камери се подава силно обогатена на гориво смес (процес на ускоряване).
- Процеси на механично триене – това са процесите на триене на автомобилните гуми в пътното платно и триене между спирачните накладки на спирачната уредба. Независимо, че тези процеси протичат реално, относителният им дял при формиране на емисиите от ФПЧ10 може да се приеме за пренебрежимо малък.
- Суспендирането на прах от пътните платна – това е основния механизъм, по който автотранспортът предизвиква вторично замърсяване с ФПЧ10. Предизвиква се едновременно от два фактора: предаване на кинетична енергия на частиците върху пътното платно от въртящите се автомобилни гуми и завихряне на вече придобилите енергия частици в аеродинамичната диря на движещия се автомобил.

Основните причини за замърсяването на пътните платна с частици могат да се класифицират като естествени (природни) и антропогенни (предизвикани от различни видове човешка дейност).

- Антропогенните причини за замърсяване на атмосферния въздух, чрез пътния нанос в община Търговище са твърде много на брой и тук ще бъдат посочени само някои от тях:
- Директно разсипване на различни строителни материали (пясък, инертни материали) и разтвори (вар, хоросан, бетон) върху пътните платна от транспортните средства;
- Зимно опесъчаване на пътищата;
- Изкопни работи на строителни обекти;
- Натрупване на пътен нанос до бордюрите;
- Лошо състояние на паркингите и тротоарите;
- Паркиране в зелени площи
- Други

95% от уличната мрежа на Търговище е с трайна настилка (асфалт), от които около 5 % са износените асфалтови настилки, които подлежи на рекострукция и подновяване на асфалтовите пластове. Състоянието на улиците с трайна настилка може да се оцени като добро, основните улични булеварди са с отлична асфалтова настилка, 20 % са новоизградените тротоари и около 80% подлежат на ремонт и реконструкция.

През територията на общината преминават 229 км. общинска пътна мрежа, която е подобрена с нови настилки на около 60% , за останалите 40% престоят основи и текущи ремонти.

Емисии от промишленост

На територията на община Търговище развиват дейност предприятия от почти всички отрасли на икономиката. Общината е специализирана в няколко индустриални направления:

- Текстилна промишленост и шивашки услуги;
- Хранително-вкусовата промишленост;
- Преработваща промишленост (в чзстност химическа промишленост);
- Машиностроене и др.

Химическата промишленост се развива с бързи темпове, предимно в резултат на изградените производствени мощности на заводите на „Тракия глас България" АД за производство и преработка на стъкло. Представители на стъкларската промишленост са „Гласко" ООД и „Дакс" ООД. Представител на химическата промишленост е „Екофол" АД – производство и търговия с течни торове. Хранително-вкусовата промишленост е добре развита в резултат на налична ресурсна основа и пазари. Отрасълът е с широка производствена специализация – млекопреработване и производство на млечни продукти, замразяване на плодове и зеленчуци, производство на халва, производство на пчелен мед, мелничарство, производство на вина и спиртни напитки, месодобив и месопреработване, производство на хляб и хлебни изделия, производство на безалкохолни напитки. По-големи представители на отрасъла са: „ЛВК-Търговище" АД, „Търговище Ботълинг Кумпани" ООД, Предприятие за месодобив и месопреработване - с. Здравец и др. През последните години се забелязва ръст в строителството, съпроводен с нарастване на ръста на наетите в отрасъла. Представители на този отрасъл са „Поляница" ООД, „Радита" ООД, „Пътинженеринг" ООД, „Стройкомерс -ТТ" ООД, „Стройекспрес -НН" ООД; Стоянов и Ненков" ООД, и др. Отрасълът търговия и услуги е с най-голяма конкуренция, което представлява и потенциал за развитие. Тук се включват търговия с хранителни продукти, с алкохол и безалкохолни напитки, с канцеларски материали, с горива и др. Предлагат се услуги в областта на хотелиерство и ресторантьорство, комунално–битови, транспортни, медицински и др. По-големи представители са: „Търговище Автотранспорт" ЕООД, „Счетоводно-одиторска кантора Венков" ООД, „Електроника Н.С." ЕООД, „Тера Европа", хотелски комплекси „Рай" и „Белия кон" и др. Съществува добра производствена и технологична база за развитие на отрасъл машиностроене и електротехника. Представители са: „Терем – Хан Крум" АД – ковашки изделия, зъбни колела, оси, валове и др., и „Варна-про" ООД– корабно електрооборудване, налични производствени мощности на „Зора" и др. Текстилната и шивашка промишленост има силни традиции в общината.

Формират около 5% от промишлената продукция. Функционират няколко големи предприятия, предимно в частния 0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 България Търговище ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г. – ПРОЕКТ 31 сектор: „Божур – 71" АД, „Дже Те Ка" ЕООД , „Яви Мод" ООД, „Це Фау Ве МОД" ООД и др. Фирмите работят предимно по поръчка и на "ишлеме". Голяма част от продукцията се изнася за страни от Европейския съюз. В годините на прехода дървообработваща промишленост - този традиционен за Община Търговище отрасъл е почти напълно ликвидиран. В последните години чрез фирмите на малкия и среден бизнес общината успява да стабилизира позициите си. Водещи предприятия са „Мебел стил" ООД, „Спринт 73" ООД, Фабрика за врати и мебели „Лито" и др. Що се касае до чуждестранните инвестиции, продължава работа филиал на швейцарската фирма ХОВАГ ООД с предмет на дейност във фината механика и електроника, като непрекъснато увеличава дейността си. Продължават работа новите отрасли като стъклопроизводство и стъклопреработване (съответно заводите на „Тракия Глас България" ЕАД и „ГласКо" ООД). Прекратено е производство на електрическо оборудване за автомобили („Зенон България" ЕООД) и Енерсис. Най-големите частни инвестиции през последните години в Търговище са на заводите за стъкло на „Тракия глас България" ЕАД.

На територията на общината функционират шестнадесет бензиностанции/газ станции и всяка от тях изпълнява изискванията на Закона за чистотата на атмосферния въздух и подзаконовите нормативни актове.

Влиянието на промишлените източници върху концентрациите на замърсители в атмосферния въздух в община Търговище може да се определи като локално и слабо, дори при отчитане на търговските и комуналните дейности, които са свързани с промишлеността и икономиката.

РИОСВ Шумен регулярно следи операторите, експлоатиращи източници на емисии, посредством представени доклади за проведени СНИ (собствени непрекъснати измервания). За Областта такива са : „Тракия глас България" ЕАД, „Екокомерс - НЕК" ООД, ОП „БКС – Търговище", „Мизия милк" ООД.

Дружествата са представили в РИОСВ-Шумен доклади от проведените измервания съгласно изискванията на Наредба № 6 за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници (ДВ, бр. 31/1999 г. изм.) и Условие 9 от издадени комплексни разрешителни.

През 2020 г. (както и през предходните години) АИС - Шумен не е регистрирала превишения на ПДК на SO2 и NO2 на територията си, включително и тази на община Търговище. Същото се дължи на липсата на промишлени източници с технологични процеси, формиращи замърсители в по - високи концентрации.

Точкови източници или емисии

Емисии от неприятни миризми

Емисиите на миризми не винаги могат да бъдат предотвратени, дори при най-добрите условия за управлението им. Независимо от обема на емисиите, дали те причиняват вреда или неудобство, зависи от конкретните местни условия.

В РИОСВ Шумен, през 2020г. не са постъпвали сигнали и жалби за неприятни миризми на територията на община Търговище. При проверки на експерти на РИОСВ в производствените фирми на територията на община Търговище, не са констатирани източници на неприятни миризми.

В резултат на извършване на контролната дейност на РИОСВ по отношение на източниците на емисии на вредни вещества изпускани в атмосферния въздух посредством провеждания инструментален контрол и контрол възоснова на проведени СПИ, е направен извод, че като цяло се е запазил броят на обектите с регистрирани превишения на регламентираните НДЕ спрямо тези от предходните години. В тази връзка РИОСВ Шумен отчита, че регистрираните превишения при горивните инсталации се дължат основно на

използваното гориво (твърдо гориво – дърва) и неефективната работа на пречиствателното оборудване (същото не достига ефективност за спазване на нормите за допустими емисии регламентирани с Наредба № 1).

Във връзка с планирането на контролната дейност на РИОСВ Шумен за предприятия и/или съоръжения, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал, съгласно чл. 103, ал. 2 от ЗООС (СЕВЕЗО обекти) и в съответствие с чл. 157а, ал. 11 от ЗООС, и предоставените от МОСВ насоки и критерии, се извършва системна оценка на опасностите в СЕВЕЗО обектите на територията на РИОСВ Шумен.

За всеки един СЕВЕЗО обект са отчетени отделните критерии и индикатори, които определят крайната оценка за предприятието и го категоризират, като степен на опасност (висока, средна, ниска).

На територията на община Търговище има действащи предприятия и/или съоръжения:

- С висок рисков потенциал – „ Тракия Глас България “ ЕАД;
- С нисък рисков потенциал- „ Пашабахче България“ ЕАД и „ ЕР ЛИКИД България“ ЕООД

Извършва се контрол по изпълнение на условията в издадените разрешителни по чл. 104, ал. 1 на ЗООС, съгласно § 29. (1) от ЗООС и спазване на мерките, заложени от операторите в Доклада за безопасност /ДБ/ за обекти с висок рисков потенциал и на прилагането на ДППГА на обекти с нисък рисков потенциал. Извършват се планови проверки по Наредбата за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях. Ежегодно съгласно издадена Заповеди на Министъра на околната среда и водите се извършват на съвместни проверки на оператори на предприятия и съоръжения, класифицирани с нисък и висок рисков потенциал в съответствие с екологичното законодателство.

Дружествата са представили в РИОСВ-Шумен доклади от проведените измервания съгласно изискванията на Наредба № 6 за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници (ДВ, бр. 31/1999 г. изм.) и Условия от издадени комплексни разрешителни.

Въздействие върху качеството на атмосферния въздух на населените места оказват и формираните емисии от ДВГ на автомобилния транспорт, като най-съществено това се изразява през зимните месеци. Вследствие на понижените температури на околната среда нараства времето за достигане на устойчив – оптимален работен режим на ДВГ на автомобилите, при което се изпускат изгорели газове с по високи емисии на замърсителите (СхНх; СО; сажди). От значение е и непрекъснато нарастващия брой на МПС и съответно натоварения трафик, както и остарелия автомобилен парк.

Изводи:

Намаляване емисиите на фини прахови частици (ФПЧ10) от битовото отопление:

- Повишаването на енергийната ефективност на сградите – продължаване политиката за саниране на многофамилните жилищни сгради и достигане на 60% санирани сгради. Тази мярка следва да бъде насочена към жилищните райони с по-висока гъстота на населението и преобладаващо многоетажно жилищно строителство.
- Поетапно газифициране на битовия сектор.
- Поетапна подмяна на печките за твърди горива с по-ефективни.

Количеството на емитираните ФПЧ10 при изгарянето на дърва в домашни печки зависи, както от количеството, така и от качеството на изгарящата дървесина. Показателят влажност е основен, тъй като той влияе пряко върху енергийното съдържание, респективно до повишаване на емисиите. Установено е, че горивната мощност на дървесината се увеличава

два пъти при намаляване на влажността й под 25%. Използването на горивни уредби с висок коефициент на полезно действие и дървесина с ниска влажност може да повиши до два пъти полезното количество топлина, получавано от дървата за огрев, което е равностойно на двукратно увеличаване на потенциала, без да се увеличава потреблението.

Намаляване емисиите на ФПЧ10 от транспорта.

За намаляване емисиите от транспорта е необходимо да се предприемат дейности, насочени към снижаване на средното ниво на нанос върху пътните платна в границите на транспортната схема на град Търговище. Основните мероприятия следва да са в четири направления:

Прилагане на действия, с които да се предотврати внасянето на нанос върху пътните платна, в това число:

- Благоустрояване на съществуващите зелени площи, чрез допълнително затревяване и поставяне на бордюри, които да възпрепятстват физически паркирането върху тях;
- Ремонт и възстановяване на повредени тротоарни настилки;
- Изграждане на нови места за паркиране;
- Контрол на изпълнителите при подмяна и ремонт на канализационни мрежи, улици и др. инфраструктура за възстановяване целостта на пътното покритие,
- недопускане на емитиране на прах, замърсяване на прилежащите площи и територии, водещи до увеличаване на пътния нанос или ветрово запрашаване;
- Системен контрол към всички строителни обекти, за недопускане емитиранена прах и замърсяване от строителни отпадъци и земни маси;
- Системно почистване и миене на пътните платна, в т.ч.
- Обновяване и поддържане в добро състояние на пътна инфраструктура, както и подобряване организацията на движението в градски условия;
- Развитие и благоустрояване на транспортната инфраструктура в Търговище;
- Реконструкция и поддържане на добро състояние на уличната мрежа;
- Насърчаване ограничаването на ползването на лични МПС чрез популяризиране на масовия обществен транспорт;
- Изграждане и рехабилитация на пешеходни алеи и тротоари;
- Обновяване на автомобилния парк, в т.ч. на организирания автобусен градски и междуселищен транспорт;
- Изграждане на система за наблюдение и контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Търговище.

ВОДИ

Описание на района за басейново управление на водите

В основата на управление на водите в България е залегнал Басейновия принцип, съгласно изискванията на Рамковата директива на водите. Управлението се извършва от МОСВ, а тяхно подразделение и компетентен орган са Басейновите дирекции. Известни функции имат и Регионалните инспекции по околна среда и водите (предимно контрол върху емисиите на отпадъчните води).

Територията на община Търговище се контролира от РИОСВ – Шумен. Управлението на водните басейни в Община Търговище се извършва от Басейнова дирекция - Черноморски район, с административен център гр. Варна, с изключение на селата Пайдушко, Божурка, Горна Кабда, Александрово, Цветница и Братово от община Търговище, където управлението на водите се осъществява от Басейнова дирекция - Дунавски район, с административен център

гр. Плевен.

Рамковата Директива за водите организира нов подход в управлението на водите, като въвежда екологични норми и цели за качеството, обезпечаващи структурата и функционирането на водните екосистеми.

Основните принципи при опазване на водите са:

1. Недопускане заустването на непречистени отпадъчни води във водни обекти изкуствени и естествени водоприемници, което се постига чрез:

- чрез интегрирано управление на водите в съчетание с останалите компоненти на околната среда;
- осъществяване на ефективен контрол при управление на отпадъчните води и прекратяване на замърсяванията;
- недопускане на нови източници на отпадъчни води да се въвеждат в експлоатация и заустват без пречиствателни съоръжения и непречистени;
- провеждане политика на реконструкция на стари и неефективни пречиствателни съоръжения на предприятията, заустващи отпадъчни води с качества над определените норми;
- спазване условията в разрешителните.

2. Усъвършенстване и спазване институционалната система за мониторинг иконтрол, гарантиращо добро състояние на отпадъчните води и повърхностните водни обекти, което се постига чрез подобряване на контролния мониторинг на обектите с отпадъчни води и повишен капацитет на екологичния статус;

3. Реализиране задълженията на Плановете за управление на речните басейни – ПУРБ, като основен планов документ за интегрирано управление на водите, което се постига чрез:

- Участие на РИОСВ-Шумен при разработване, съгласуване и утвърждаване на Плановете за управление риска от наводнение – намаляване щетите от замърсяване с отпадъчни води при наводнения и високи води;
- Изпълнение на мерките;
- Подпомагане и съдействие на дейностите и процедурите по планиране, финансиране и изграждане, чрез съгласуване и съдействие реализацията на нови и реконструкция на ГПСОВ и канализационни мрежи на населените места;

В национален план Законът за водите (ЗВ) определя условията за опазването и използването на водите и водните обекти. Целта на ЗВ е осигуряване на единно и балансирано управление на водите в интерес на обществото, защита на здравето на населението и устойчивото развитие на страната. Във връзка с това в ЗВ са разгледани по-широко въпросите на собствеността върху водите, водните обекти и водостопанските системи и съоръжения; режимите на ползване на водите и водните обекти; опазването на водите и водните обекти; структурата и органите за управление на водите; формите за участие на частния сектор във водостопанската дейност; финансовата организация и икономическото регулиране и т.н. ЗВ има съществена роля за регулиране на обществените отношения в областта на водния сектор по един съвременен начин, адекватен на настъпилите през последното десетилетие промени в общественото устройство.

Повърхностни води

Категориите повърхностни води са определени съгласно Приложение II т.1.1 на РДВ2000/60/ЕС. Категориите водни тела (ВТ) съгласно РДВ са: реки, езера, преходни води, крайбрежни води, силномодифицирани и изкуствени водни тела.

Силномодифицираните водни тела- са водни тела, подложени на значително изменение на физическите характеристики, вследствие на човешката дейност. В зависимост от вида на водните обекти, от които са формирани, те се подразделят на „силномодифицирани реки" (преди модифицирането воднят обект е бил река) и „силномодифицирани езера" (преди модифицирането воднят обект е бил езеро).

Изкуствените водни тела- са създадени в резултат на човешката дейност, тоест преди

това те не са били водни обекти. По своите физически характеристики те могат да бъдат в категориите: повърхностни води “реки” или “езера”. Язовирните водни тела са създадени в резултат на човешката дейност и са само силно модифицирани или изкуствени, което зависи от степента и характера на модификация. Същите биват: до

- Силно модифицирани ВТ (СМВТ)- когато са модифицирани реки или модифицирани естествени езера;
- Изкуствени ВТ (ИВТ)- когато са изградени на места, където не е имало повърхностно ВТ или ВТ е било незначително.

Силно модифицираните язовирни водни тела се категоризират в две категории повърхностни води:

Категория „река”:

-Когато язовирът е построен на река (т.е. има друго водно тяло – „река” преди и след язовира) и се захранва от нея.

-Когато над язовира има само малък участък река (част от речен сегмент, който не е определен като отделно водно тяло) и няма други източници назахранване с води.

-*Категория „езеро”:*

-Когато язовирът е построен чрез модифициране (надграждане) на естествено езеро.

Изкуствените язовирни водни тела - се отнасят само в категория повърхностни води „езеро”. Когато един язовир е изграден на място с подходяща конфигурация, но почти липсва собствен водосбор и подхранване и неговото завиряване се извършва чрез прехвърляне на води от други водни обекти, той също се определя като изкуствено ВТ. Понякога границата между силномодифицирани и изкуствени ВТ е недостатъчно ясна. Определянето на типовете за реките, езерата и крайбрежните води е в съответствие със система “Б”, дефинирана в Приложение II на РДВ 2000/60/ЕС и премина през два етапа:

- първоначално определяне на типовете води по категории езера и реки;
- последващо прецизиране на типовете

Водните тела от категориите реки, езера, преходни води и крайбрежни води се типологизират като се използва набор от задължителни и нездължителни (допълнителни) критерии (фактори). Силномодифицираните и изкуствените водни тела се типологизират като се уподобяват на най-близките по характер и особености на екосистемата естествени водни обекти.

Водните тела, категория „силномодифицирани реки” биват 2 вида:

- Силномодифицирани речни участъци, при които след човешката намесасе запазва характерът на течение: естествени течащи води са превърнати в силномодифицирани течащи води (запазва се характерът на течение и основните особености на екосистемата). Те се типологизират като „реки”.
- Силномодифицирани речни участъци, при които след човешката намеса променя характерът на течение: естествени течащи води са превърнати в силномодифицирани стоящи води (променят се характерът на течение иосновните особености на екосистемата) – това са язовирите. Язовирите, поради това, че хидроморфологичните харатеристики и особеностите на екосистемата наподобяват тези на езера (и са несъпоставими с тези на реки), са типологизирани като „езера”.

Водните тела, категория „силномодифицираните езера”, са естествени езера, при които след човешка намеса има значителни промени във физическите характеристики, но се запазват основните особености на екосистемата (естествени стоящи води са превърнати в силномодифицирани стоящи води).

Реки

Водосборният басейн е разположен в умереноконтинетална подзона, за която са типични студените зими и дългите горещи лета. Валежите са от голямо значение за режима на повърхностните и подземните води.

Територията на община Търговище се характеризира с планински, полупланински и

равнинен релеф, което именно обуславя наличието на множество извори, респективно формирането на реки и дерета, като основната е р. Врана (ляв приток на р. Камчия), с по-големите си притоци р. Сива, р. Съединенска, р. Калайджи дере, р. Дългачка, р. Вардун дере. В по голямата си част, притоците са коригирани през периода 1955г. до 1970г., като са оразмерени с обезпеченост 10%. Основният им водоприемник р. Врана е коригиран в периода 1955г.-1960г., а през 1981-1991г. е извършена реконструкция по цялата и дължина. Река Врана е оразмерена с обезпеченост 5% при проверка 1% (кота корона дига) и по цялата и дължина има изградени прагове, които намаляват формираната скорост на водното течение и предпазват от продълбаване на коритото, създаване на естествени прагове и разрушаване на бермите и дигите.

Средната гъстота на речната мрежа не надвишава 0,6 - 0,8 км/кв.км. Имат плитки неизразителни речни корита и пороен характер. Годишните им оттоци са непостоянни и неравномерно разпределени, като голяма част от деретата през лятото пресъхват. Характеризират се предимно с дъждовно и дъждовно-снежно подхранване. Средногодишният модул на повърхностния отток не надвишава 1-2 1/s кв. км, а на минмания е до 0,5 1/s кв. км. През пролетта и при обилни валежи, поради предимно слабия наклон на релефа, непропускливата земна основа и наличието на технологични прегради (шосейни и ж. п. насипи), част от повърхностните води не могат да бъдат "поети" от речно-овражната мрежа, разливат се на широки площи и образуват временни заблатявания или поддържат високи нива на подземните води.

Река Врана води началото си от височините около Омуртаг - преминава през живописната местност Боаза, през град Търговище и при гара Хан Крум се влива в р. Голяма Камчия. Дължината на реката е 47 км. Дебитът й е силно променлив и варира от 12 куб.м/сек до 25.20 куб.м/сек. Оттокът на реките е разпределен крайно неравномерно през годината, като през летните месеци силно намалява. Водоносните пластове в крайречните тераси са с малки мощности, с незначителни статични и динамични запаси.

В рамките на една типична година за режима на оттока във водосборния басейн на р. Врана са характерни два периода. Периодът на пролетното пълноводие започва обикновено през февруари и свършва през юни. Вторият период е периодът на маловодие, който започва през юли и продължава до септември. От началото на октомври се отбелязва умерено увеличение на водното количество на реката, поради есенните валежи, но то е значително по-малко от пролетното пълноводие и вторичният максимум, който обикновено се наблюдава през ноември, е много по-малък от този през пролетта. Това умерено увеличение на водното количество продължава без прекъсване до края на януари.

Имисионното състояние на р.Врана след гр.Търговище се следи в 3 бр. пунктове на Националната мрежа за следене на имисионното състояние на водните обекти - след гр.Търговище, при с.Кочово и с.Хан Крум. Подобряването на имисионното състояние на водния обект по азотните и фосфорните показатели е вследствие добрата експлоатация на ГПСОВ-Търговище. Тази пречиствателна станция значително намалява товара на замърсяващи вещества от канализационната система на гр.Търговище.

Река Сива е втората по значение за община Търговище. На територията на общината са разположени изворните области на реките Черни Лом и Малки Лом. Районът се характеризира с липса на плитки подпочвени води. Поради крайно ограничените водоизточници на територията на общината недостигът на вода се покрива чрез ползването на външни водоизточници.

В рамките на Община са определени следните повърхностни водни тела, категория „Реки“:

BG2KA800R028 - р. Керизбунар от язовир "Съединение" до вливане в р. Врана;

BG2KA800R030 - р. Керизбунар от извор до язовир "Съединение";

BG2KA800R031 - I участък: р. Врана от извор до гр. Търговище, II участък: р. Давидовска от извор до вливане в р. Врана;

BG2KA800R033 - I участък: р. Калайджидере - от извор до след пътя Търговище-

Преслав, II участък: р. Кралевска от извор до вливане на р. Отекидере, III участък: р. Отекидере от извор до вливане в р. Кралевска IV участък: р. Калайджидере -от пътя Търговище-Преслав до вливане в р. Кралевска, V участък: - р. Кралевска от вливане на р. Отекидере до в р.Врана;

В рамките на Община са определени следните повърхностни водни тела, категория „Силно модифицирани повърхностни водни тела“:

BG2KA900L036 – яз. „Черковна“;

BG2KA800L029 – яз. „Съединение“

BG2KA800L027 – яз. „Фисек“

В рамките на Община са определени следните повърхностни водни тела, категория „Изкуствени водни обекти“:

BG2KA800L032 – яз. „Поляница“

Язовири

На територията на община Търговище са изградени и се ползват 37 язовири.

Подземни води

Съгласно хидрогеоложкото райониране на България, според програмата за мониторинг на подземните води, района на община Търговище попада в Провадийски подрайон на Варненския артезиански басейн.

Според възприетото райониране, община Търговище попада в поречието на р. Камчия и принадлежи към Черноморски район за басейново управление с център гр. Варна.

Физико-географските и геолого-тектонските условия , обуславят формирането на различни по тип и характер подземни води, а именно:

- порови и пукнатинно порови води;
- води в окарстени райони.

Порови и пукнатинно порови води (води в кватернерните отложения)

В льосовидните и делувиални глинести отложения, съвместно с различно деградиралата част на докватерната подложка са се формирали предимно порови до порово-пукнатинни по тип, ненапорни по характер подземни води, които не образуват общ водоносен хоризонт. Движението им се осъществява по отделни водотоци, в зависимост от конфигурацията на подземните вододели. Дълбочината на залягане на подземните води по измервания в шахтови кладенци варира в широки граници - от 1,40м. до 6,1м. и е в зависимост от хипсометрията на релефа, а амплитудата на колебанията им в годишен аспект е ± 0,060-0,070м. Подхлранването им е изключително от инфилтрацията на повърхностни води, а дренирането се осъществява чрез незходящи извори в основата на склоновете или при изклинване на водоупора.

В смесените алувиални - делувиални глинести отложения, изграждащи речните тераси в района, са се формирари порови по тип, слабонапорни по характер подземни води, които образуват общ водоносен хоризонт, хидравлически свързан с водните строежи на реките. За долен, съвършен водоупор служат практически водонепропускливите хотривски мергели, а за горен несъвършен -различно песъчливи глини. Дебелината на водоносния хоризонт не надвишава 2.0-2.5±1.0м., а дълбочината на залягане на подземните води варира от 0.35-0.70м. до 1.25-1.5м.

Генералното течение на подземните води е двустранно- към речно-овражната система приниски строежи и обратано при високи водни строежи. Филтрационната характеристика на алувиалните глинести отложения е общо взето ниска - коефициентът на филтрация е 0,01±0,005 m/d, проводимостите - до 1,0 m2/d , което характеризира отложенията като слабоводообилни и без практическо значение. Подхранването им се извършва изключително от инфилтрацията на повърхностни и скатови води, а дренирането им макар и затруднено се осъществява от речно-овражната система.

Долнокредитните мергели и глинести мергели са практически водонепропускливи и поради значителната им дебелина и широкоплощното разпостранение, изпълняват на регионален водоупор.

Карстови подземни води

В дълбоко залягащите напукани и неравномерно окарстени карбонатни седименти на Каспичанската свита са се сформирали предимно пукнатинно-карстови по тип, високо напорни по характер подземни води, които са част от широко разпространеният и най-значителния в Североизточна България малм-валанжински водоносен хоризонт. Водообилността на отложенията се дължи на тяхната напуканост и окарстеност, в резултата на което са се формирали значителен по обем празнини. Разнообразието в степента на напуканост и кавернозност на комплекса, в морфологията на карета, направлението на пукнатините, допринася за голямото разнообразие на филтрационните свойства на малм-валажински водоносен хоризонт. Вероятно на места комплексът е многослоен по степен и плътност, но високата му площна нарушеност е създала условия за хидравлична връзка и формирането на единен водоносен хоризонт.

За водоупори на хоризонта служат отложенията на юрата, а отгоре - плътните мергели на хортива.

Подхранването на хоризонта се осъществява, чрез пряка инфилтрация на валежи и повърхностен отток в места на разкритие на повърхността и чрез водообмен с други водоносни хоризонти, в районите на отсъствие на водоупори и в зоната на тектонските нарушения.

Значителна част от ресурсите на водоносния хоризонт са обект на питейно - битово, промишлено и мелиоративно водоснабдяване. Експлоатацията и стопанисването на вододобивните съоръжения повишава уязвимостта от замърсяване.

Водите от малм-валанжински водоносен хоризонт са пресни, с обща минерализация до 1,0 g/1, слабо алкални (pH = 7-8,5), а твърдостта е 14-18°H. Температурата на водата е функция от функция от хидрогеоложката закритост на хоризонт, дълбочината на залягане, естествената скорост на движение и разстоянието до зоните на подхранване.

Качество на подземните води

Резултатите от направената оценка на състоянието на подземните води по водни тела с данни от проведения мониторинг показва, че превишение на показателя нитрати над праговата стойност е установено в най-много пунктове от подземните водни тела от кватернерния и неогенския водоносни хоризонти. То се дължи предимно на дифузни източници: инфраструктура без изградена канализационна система, обработваеми земеделски земи, смесени земеделски площи, животновъдни ферми. На второ място са пунктове по съдържание на амониеви йони, което замърсяване е характерно за разкритите части на подземни водни тела от неогенския, горнокредния и долнокредния водоносни хоризонти. По този показател те са определени в лошо състояние. Замърсяването е от дифузни източници предимно селско стопанство. Установено е и съдържание на манган, желязо и калций над праговата стойност, който е от естествен произход. Калция постъпва във подземните води в резултата на излужването на скалите и почвите, като концентрацията във водите се лимитира от CO2 – естествен произход. За телата в лошо състояние в ПУРБ 2016-2021г. са предвидени мерки за подобряване на състоянието им.

Повишеното съдържание на замърсители в подземните води се дължи на дифузни източници:

• просмукване на замърсители при взаимодействие с реката, която в голямата си част е в риск;

• липса на защитен екран при старите и недействащи закрити селищни депа за отпадъци;

• наличие на селища без изградена канализационна мрежа и ПСОВ със санитарни помещения и тоалетни на изгребни ями;

Минерални води

В общината има три сондажа на минерални води, както следва:

- Сондаж № 1 минерален извор "Боаза" - разположен на 8 км югозападно от града. Температурата на минералната вода е 27оС. Началният водоприток в сондажа е получен на дълбочина 370м., а основния в интервала 425-450м. Крайната дълбочина на сондажа е 460м. Максимален експлоатационен дебит е 1,50 (1/з), а среден експлоатационен дебит 0,95 1/з. В балнеоложко отношение водата оказва благоприятно влияние при : бъбречно- урологични и стомашно-чревни заболявания; чернодробно-жлъчни заболявания; хронични и професионални интоксикации и др. Водата е алкална, хладка, без мирис, с приятен вкус и голяма лековитост. Освен за балнеолечение, тя се бутилира и продава в страната и чужбина.
- Сондаж № Р-77х, гр. Търговище, бул. "Ал. Стамболийски" № 31, имот № 000431. Дълбочината на водното ниво от повърхността е 122 м., дебит на водоизточника 7,471л/с, температура на водата 45,8°. Водочерпенето се извършва с помпа. Състоянието на сондажа е добро. Със Заповед № РД -02-14-706/08.08.2002 г. на МРРБ собстеността на минералния източник Р-77х от държавна се променя в общинска. Минералната вода от сондажа се използва от "Терем" ЕАД - клон Търговище и за питейнобитово водоползване от граждани.
- Сондаж-Р-109х (Славиния), гр. Търговище, кв. "Въбел", имот с № 000039. Дълбочина на водното ниво от повърхността 134.60м., дебит на водоизточника 11,5л/с и температура на водата 24°С. Сондажът е пуснат в експлоатация м. октомври 1987 г. В момента сондажа попада в района на завод за плоско и домакинско стъкло на "Тракия глас България" ЕОД, но фирмата не проявява интерес за ползване на водата. Сондажът е в лошо състояние, при последни огледи се установявя, че е затрупан с камъни. Със Заповед № РД-02-14-707/08.08.2002 г. на МРРБ собствеността на минерален водоизточник Р - 109х (Славиния) от държавна се променя в общинска.

Водоснабдителна мрежа

За водоснабдяването на всички населени места от общината са изградени общо 264 км. довеждащи водопроводи. Изграждана преди повече от 30 години, голяма част от водопроводната мрежа е с изтекъл срок на годност. Заплаха за външното захранване са магистралните водопроводи от азбестоциментови тръби, поради подвижните им връзки, и стоманените водопроводи, атакувани от вътрешна и външна химическа корозия. Физическата амортизация е причина за много аварии и изключително големите загуби на вода. Община Търговище се водоснабдява от 42 зони на водоснабдяване. Една от зоните на водоснабдяване спада към „Големите зони" с обем разпределяна вода над 1000м3 в денонощие, една зона разпределя вода от 100 м3 до 400 м3 в денонощие, 6 са зоните разпределящи вода под 10 м3 в денонощие, останалите са под 100 м3. Водоснабдяването на населените места в община Търговище се осъществява от: 4 дълбоки сондажа, 21 шахтови кладенеца, 23 каптажа, 23 дренажа и 96 водоснабдителни съоръжения. Град Търговище и няколко околни села се водоснабдяват от язовир „Тича", намиращ се на територията на област Шумен. Единствената пречиствателна станция (микрофилтрационна озонаторна станция) е разположена в гр. Търговище, като е построена през 1979 година. В тази станция постъпва водата от яз. "Тича". Общият капацитет на съоръженията за пречистване е 400 л/сек. Населението на гр. Търговище, с. Лиляк, с. Цветница, с. Пайдушко, с. Божурка, с. Братово и с. Руец ползва за питейни нужди вода от язовир „Тича". През 2010 година е окончателно преустановено озонирането и работата на озонаторна станция Търговище. Към момента 75-80% от водата захранваща града и горецитираните села преминава през механично пречистване, посредством микрофилтри, а останалата част се влива директно в единия от водоемите. Обеззаразяването се извършва в две хлораторни станции посредством натриев хипохлорид. По данни на Националния статистически институт 100% от населението на област Търговище е свързано с обществено

водоснабдяване. Въпреки това обаче делът от населението, подложени на режим на водоснабдяване в община Търговище е по-висок от средното за страната.

Населението на общината се обслужва от „Водоснабдяване и канализация" ООД гр. Търговище. Към 2021 г. цената на услугата доставяне на вода на потребителите е 2.128 лв. без ДДС. През 2019 г. в лабораторията на РЗИ-Търговище са изследвани 425 водни проби по показателите на постоянния мониторинг и 72 по показателите на периодичния мониторинг. Стандартността по химични и органолептични показатели за водите от централното водоснабдяване е 98.67% при 98.40% за 2018 година. Най-често отклоненията от нормалните стойности са по показателите „Нитрати", „Мирис", „Вкус" и „Остатъчен свободен хлор". Причини за отклоненията по микробиологични показатели са, че все още съществуват населени места с ръчно обеззаразяване на водата, което е причина за неправилна преценка в дозирането. Намаляването на населението в селските райони и обезлюдяването на малките населени места, които водят до минимална консумация на питейна вода също допринасят за влошаване на качеството на подаваната вода до консуматора. Най-голям е процентът на неотговарящи води по показател "колиформи" и „ешерихия коли". Стандартността на питейните води по микробиологични показатели е 95.00% при 94.15% за 2018 г. През 2019 г. в лабораторията на „ВиК" ООД гр. Търговище са изследвани 2256 проби води по показателите на постоянния мониторинг и 207 проби води по показателите на периодичния мониторинг. Няма водоснабдителна зона с неизпълнен мониторинг на 100%. Най-голям % несъответствия представляват отклоненията по показател "колиформи", „ешерихия коли" и „нитрати". Стандартността по химични показатели за водите от централното водоснабдяване е 97.17% при 97.90% за 2018 година. Стандартността на питейните води по микробиологични показатели е 96.38% при 96.17% за 2018 г.

Канализация и пречистване на отпадъчни води

Канализационна мрежа е изградена в гр. Търговище и с. Разбойна, като процентът на обхванатите абонати към 31.12.2019 г. е съответно 72.02% и 18.53%. Канализационната мрежа на гр. Търговище е изцяло изградена като смесена за битови и дъждовни води, и е гравитачна. Изпълнена е от бетонови и стоманобетонови тръби. Пречистване на отпадъчните води чрез ГПСОВ има само в град Търговище. ГПСОВ е въведена в експлоатация през декември 2011 г. Проектът е част от Националната програма за приоритетно изграждане на градски пречиствателни станции за отпадъчни води в населени места с над 10 000 жители и Директива 91/271/ЕС за пречистването на градските отпадъчни води. Финансирането е осигурено от ЕС по Програма ИСПА – 75% и Република България – 25%. Възложител е Министерството на околното среда и водите. Изпълнител е консорциум, включващ „Униланд" (Италия) и „Сиконко" (България). Собственост е на Община Търговище, предадена с Договор за експлоатация на „ВиК" ООД – гр. Търговище. ГПСОВ пречиства отпадъчните води на гр. Търговище, които включват битови, търговски, промишлени, вода от миене на улиците и инфилтрация на подпочвени води. Оразмерена е за 62 460 е.ж. и средно-денонощен дебит 14 884 m3/d. ГПСОВ се състои от механично и биологично стъпало. Механичното стъпало отстранява твърдите отпадъци и пясъка, идващи с отпадъчните води от колекторите и включва груби решетки, фини решетки, аерируем пясъкозадържател с мазниноуловител и класификатор за пясък. Биологичното стъпало включва биобасейни с аерируема и анокси зона. В него се отстраняват органичните замърсители и частично се намалява азота. Чрез разпределителна камера отпадъчните води се подават във вторични радиални утаители, където става разделянето на вече пречистената вода и активната утайка. Така пречистените води се заустват в р. Врана, приток на р. Камчия. При епидемиологична обстановка в Търговище (след сигнал от РЦЗ) преди заустването, отпадъчните води могат да се обеззаразят чрез UV-дезинфекция. Активната утайка (от вторичните радиални утаители), посредством помпи, се разделя на два потока – част от нея се връща в биобасейните за поддържане на оптималната концентрация от биомаса в тях, а другата част се подава в утаителни резервоари, което цели нейното сгъстяване и по-лесна обработка. Уплътнената излишна утайка се изпраща чрез

помпи за обезводняване с лентови филтър-преси, където се дозира и флокулант, приготвен в отделно полиелектролитно стопанство. Така обезводнената утайка се съхранява на депо на територията на ПСОВ. Всички пречиствателни процеси са автоматични и се контролират чрез Система за диспечерски контрол и събиране на данни (SCADA). От извършените планови проверки с водни проби два пъти през годината на ГПСОВ Търговище от РЗИ през 2019 г. е установено, че станцията работи ефективно и няма превишение на индивидуалните емисионни ограничения по показателите, дадени в Разрешителното за заустване, съоръженията са в добро експлоатационно състояние. Към 2021 г. цената на услугата отвеждане на отпадъчни води е 0.204 лв. без ДДС, а на услугата пречистване на отпадъчни води (за битови и приравнени към тях обществени, търговски и други потребители) – 0.300 лв. без ДДС.

Риск от наводнения

Риск от наводнения е съчетанието от вероятността за наводнение и възможните неблагоприятни последици за човешкото здраве, околната среда, културното наследство, техническата инфраструктура и стопанската дейност, свързани с наводненията

Определението е по смисъла на Директива 2007/60/ЕС относно оценката и управлението на риска от наводнения, или известна още под името Директива за наводненията, регламентира рамката за оценка и управление на риска от наводнения в страните, членки на Европейския съюз.Тя има за цел да създаде условия за намаляване неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност. Директивата е в сила от 26.11.2007 г. и е транспонирана в Закона за водите, чрез направено изменение и допълнение на ЗВ (ДВ бр. 61 от 06.08.2010 г.).

В рамките на историческият преглед на наводнения за територията на община Търговище са отбелязани 14 значими събития и районът на река Врана е определен като уязвима зона за наводнения в ПУРН - 2016-2021г.

Наличието на тези факти показва, че трябва да се обърне внимание на населените места по река Врана, както и на инфраструктурните съоръжения, включително дигите, особено на участъка с. Хан Крум – Комунари - Дългопол и на р. Врана, преминаваща през гр. Търговище.

Следните мерки са определени като релевантни за територията на община Търговище в ПУРН 2016 – 2021:

- Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна- с. Дългач;
- Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия- с.Кралево, с.Певец, с.Дългач, с. Руец, с. Вардун;
- Разширяване на "тесните места" като мостове и др, които водят до подприщване на речния отток;
- Оценка за отвеждането и дренирането на дъждовните води и в частност на канализационните мрежи на населено място - с. Певец, с.Кралево, с.Дългач;
- Дейности за защита на речните брегове и корита от ерозия, вкл. биологично укрепване;
- Почистване на р. Сива и р. Врана през гр. Търговище при установяване на влошена проводимост;
- Възстановяване на компрометирани диги и изградане на нови корекции – с. Разбойна, с. Пролаз

Допълнителни мерки във връзка с намаляване риска от наводнения, за които отговорен е Кметът на общината:

- Постоянен мониторинг на застрояването в близост до заливаемите зони;
- Премахване на незаконни постройки, подприщваши съоръжения, сгради, складирани материали и други, намиращи се в границите на речните легла или дерета;
- Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия;

- Ефективно управление на водните нива на язовири и ретензионни водохранилища. Недопускане на преливане през короната на дигите при поройни валежи в сравнително малки водосборни области;
- Реконструкция и ремонт на общински язовири;
- Информиране и осигуряване на широк достъп до информация на населението чрез използването на съвременни способи и технологии;
- Повишаване готовността на населението за реагиране при наводнения;
- Провеждане на обучителна и информационна кампания по проблемите, свързани с наводненията;
- Разработване и актуализиране на плановете за защита при бедствия (част наводнения);
- Разработване и изпълнение на областни и общински програми за намаляване риска от бедтсвия, включително от наводнения.

Изводи:

Водоснабдителната инфраструктура в община Търговище е добре изградена, като обхват (всички населени места са водоснабдени) ;

Канализационната система трябва да се доизгради и е необходима рехабилитация на части от нея;

Територията на общината попада в зона застрашена от засушаване в резултат на климатичните промени;

Има тенденция за замърсяване на подземните води от прилаганите техники за земеделие;

ПОЧВИ И НАРУШЕНИ ТЕРЕНИ

Дейността във връзка с опазване състоянието на почвите е уредена в няколко нормативни акта, основният от които е Закона за почвите.

Важен стратегически документ в областта е Националната програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите

Съгласно чл.4, ал.3 от Закона за почвите, политиката по опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите се осъществява на регионално ниво от областните управители, а на местно ниво - от кметовете на общини. Задълженията на кметовете са както следва:

1. разработват и изпълняват програми за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите за общината, за период не по-кратък от 3 години. Тези програми са неразделна част от Програмите за опазване на околната среда на съответната община;
2. правят предложения за включване на площи с увредени почви в регистъра на площите с увредени почви, поддържан от Изпълнителната агенция по околна среда
3. осъществяват контрола по изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане, изоставяне и нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвена повърхност, включително на селскостопански отпадъци, извън обхвата на Закона за управление на отпадъците.

Състояние на почвените ресурси и почви

Според почвеното райониране на България община Търговище принадлежи към Провадийски почвен район. Територията на общината се разполага в почвеногеографския район на Дунавскоравнинна и Хълмистопредбалканска подзона на сивите горски почви, Източна Дунавскоравнинна и Хълмистопредбалканска провинция.

Според почвено-географското райониране на България общината попада в Старопланинска провинция от пояса на лесивираните - обикновени, хромови/канеленовидни,

калциеви, ветрични и светли почви.

Както е отбелязано и в предният планов период почвената покривка се обусловя от геоложкия строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, нископланинският и хълмист релеф, растителна покривка и антропогенна дейност на човека. Най-голяма част от територията на Община Търговище е покрита със сиви горски почви. Количеството на хумуса е най-високо в повърхностният хоризонт, а в дълбочина намалява. По механичен състав те са тежко песъчливо-глинести. Притежават добри водно-физични свойства със средна до слаба водопроницаемост, добра водосдържаща способност и сравнително благоприятен въздушен режим.

Следващи по разпространение са черноземните почви /типични слабо излужени, излужени/. Разпространени са главно в търговищкото поле. Общата мощност на почвения им профил е 60-80см., а само на хумусния хоризонт- 20-25 см. По механичен състав те са тежко и по-рядко средно песъчливо-глинести. Притежават средна до висока водопропускливост, ниска до средна водозадържаща способност и добър въздушен режим. По съдържание на органично вещество са слабо хумусни, а по отношение на общия азот и фосфора са средно запасени. Обработват се сравнително леко. В разчлененните релефни форми се намират смесени алувиално-делувиални почви, а в леглата на водните течения-алувиални. Тези типове почви са с по-ограничено разпространение. Те се отличават с много добър воден и хранителен режим и високо естествено плодородие. Подходящи са за отглеждане на зеленчуци, ягоди, овощни градини, царевица, цвекло.

Плиткият профил на почвите в района на общината с най-голяма надморска височина прави площите неподходящи за отглеждане на селскостопански култури. Част от тях е подходящо да се използват за пасища или след съответни мелиорации - за лозя. Най-рационално би било залесяването им с горскоплодни храсти.

По данни на почвената карта на България, в разглеждания район са разпространени следните почви: черноземна, сива горска и хумусно-карбонатна.

Сивите горски почви имат най-широко разпространение, като се срещат почти по цялата територия. Определени са трите подтипа сиви горски почви - сива, светлосива и тъмносива. Рязка диференциация по механичен състав на хоризонтите не се наблюдава. Почвите са предимно тежко песъчливо-глинести (процента на глина е от 40 до 50%). Реакцията на сивите горски почви е неутрална до слабо алкална, като обикновено в горния почвен слой киселинността е по-ниска вследствие биологичната акумулация на калий. Половината от хумусните запаси на тези почви са съсредоточени в първите 25 см на А хоризонт.

Тъмносивите горски почви се срещат на равни до полегати терени, предимно със северна компонента на изложението. Те са по-мощни от сивите горски почви и имат песъчливо-глинест механичен състав. Общият почвен профил е с голяма мощност - до 190 см. Съдържанието на хумус в хоризонт А е сравнително висок, от 4.56 до 5.78, при средна стойност 5.09%. В дълбочина на профила съдържанието на хумус рязко спада, като средната стойност за хоризонта В е 3.60%. Съдържанието на азотни съединения е сравнително добро, както за хоризонт А, така и за хоризонт В, като се движи от 0.062 до 0.652 %.Това са много плодородни почви за района и са благоприятна основа за развитието и разпространението на местна широколистна растителност с производителност I - III бонитет, като формират богати и средно богати до богати месторастения

Сивите горски почви се срещат се повсеместно по цялата територия, на всякакви изложения и теренни форми. Тези почви имат добре изразен профил с мощност на А хоризонт от 7 до 33 см, с леко до тежко песъчливо-глинест механичен състав. Количеството на хумус е сравнително високо, което съчетано със сравнително мощният почвен профил най-често с дълбочина над 60 см, създават добри потенциални възможности за развитие на растителност.

Черноземните почви са разпространени в равнинната част. Въз основа на главните морфологични признаци - линията на шупване с HCI, мощност на хумусния хоризонт, обща мощност на хумусния и преходния хоризонт, дълбочината на отлагане на карбонатния мицел, по време на теренни проучвания са установени следните подтипове черноземни почви -

типичен чернозем, карбонатен чернозем и излужен чернозем. По-тежкия механичен състав и уплътняването в илувиалния хоризонт намаляват водопропускливостта на черноземните почви. Независимо от това, поради значителната влагоемност при навлажняване тези почви натрупват големи количества продуктивна влага. Хумусният хоризонт е с мощност от 46 см до 65 см с леко до тежко песъчливо-глинест механичен състав. Почвите са добре запасени с хумус и общо взето добре запасени с азот, с реакция от 6.37 pH до 7.90 pH

Типичните черноземи. При тях А хоризонт има мощност до 40 см при слабо мощните дълбоко мицеларни, 45-80 см при средно мощните дълбоко мицеларни и 60-80 см при средно мощните плитко мицеларни почви. Общата мощност на хумусния и преходния хоризонт (А+В) е 110-150 см. Типичните черноземи върху льоса са тежко песъчливо-глинести.

Карбонатните черноземи. При тях А хоризонт има мощност от 40 до 80 см, като при слабо мощните може да спадне на 30-40 см, а при мощните да достигне 80-100 см. Общата мощност на хумусния и преходния хоризонт (А+В) е 80-190 см.

Излужени черноземи. При тях А хоризонт се движи в немного широки граници от 50 до 80 см при излужения вид и 40-60 см при силно излужения. Общата мощност на хумусния и преходния хоризонт (А+В) е 90-150 см. Като цяло черноземите са най-богатите почви в района.

Хумусно-карбонатните почви са формирани изключително върху варовици. Срещат се предимно в южните склонове на Преславската планина в района на селата Копрец, Пролаз, Търновца, Черковна и други, където са размесени със сиви и светлосиви почви.

Алувиални наноси в района се срещат главно в близост до по-големите водни течения.

Излужените черноземи са най-разпространените черноземи в района на Търговище. Във връзка с механичния състав и плътността сивите горски почви са характеризирани в категориите средно и тежко песъкливо глинести и песъкливо глинести върху варовити скали с текстурен коефициент 2. Те са слабо или средно ерузирани. Алувиалните почви са песъкливи и песъкливо глинести в зависимост от характера на наносният материал. По отношение на бонитировъчното групиране те се намират във втора бонитетна група /добри земи с бонитет 60-80 бала/ и трета бонитетна група /средни земи с бонитет 40-60 бала/.

При карбонатните черноземи А хоризонта има мощност от 40 до 80 см, като при слабо мощните може да спадне до 30-40 см., а при мощните да достигне 80-100 см. Общата мощност на хумусния и преходния хоризонт /А+В/ е 80-190 см. Линията на шупване се намира на повърхността или на дълбочина от 2 до 5 см. Карбонатния мицел се отлага на дълбочина 15-20 см . Не се наблюдава уплътняване на В хоризонт. Карбонатните черноземи, развити върху льоса са предимно средно песъчливо глинести.

Излужените черноземи се характеризират с голяма мощност на хумусно-акумулативния хоризонт и на целия почвен профил - съответно 35-70 см. и 200 см. и повече. Хумусният хоризонт е ясно очертан, в него не се наблюдават карбонатни включения / мицели/. Мощността му е 46-65 см с леко до тежко песъчливо глинест механичен състав. При излужените черноземи А хоризонт се движи в не много широки граници- от 50 до 80 см при излужения вид и 40-60 см при силно излужения. Общата мощност на хумусния и преходния хоризонт /А+В/ е 90-150 см. Линията на шупване е на дълбочина 80-100 см. в края на А и в началото на В хоризонт. Карбонатния мицел се отлага на дълбочина 80-100 см. Уплътняване на В хоризонт е силно подчертано. Върху льоса и льосовидните глини преобладават тежко песъчливо-глинестите и леко глинестите разновидности.

Излужените черноземи имат много добре изразена троховидно-зърнеста структура в хумусния хоризонт при целинни условия, но при орни-значително разпратена. Относителната плътност варира слабо -2,65-2,75 но обемната плътност е сравнително по-висока в орния пласт - 1,5-1,6 г/см3 в сухо състояние. Тези показатели формират по-ниска обща порьозност в сравнение с карбонатните - до 50 % в орницата и 30-40% в по-долните слоеве.

Механичният състав на излужените черноземи варира в зависимост от почвообразуващите материали, но обикновено тези каквито са в района на лудогорието, образувани върху льос и льосови материали са тежко глинести, а тези образувани върху

песъчливо-глинести отложения - леко глинести до песъчливо глинести и глинесто песъчливи. В дълбочина се забелязва известно уплътнение.

Съдържанието на хумус е в широк диапазон, но в общи линии в по-големи количества в сравнение с карбонатните черноземи - /от 3,15 %до 6,52 %/.

Излужените черноземи са средно до богато запасени с азот - 0,129-0,612 %. Тези почви са сравнително богати на общ фосфор, както и фосфорният режим е по-благоприятен в сравнение с карбонатните черноземи. Почвите имат сравнително благоприятен калиев режим и осигуряват добро калиево хранене на растителността. Реакцията на излужените черноземи е неутрална до слабо алкална - pH 6,6-7,9.

Излужените черноземи имат високо естествено плодородие, но при дългогодишното им ползване и при тях са настъпили някои деградационни процеси - значително обезструктуряване, развитие на водна и ветрова ерозия, обедняване на основни хранителни и микроелементи, недобра филтрация, недостатъчни водни запаси и др.

По отношение на устойчивостта им към химическо замърсяване тези почви се отнасят към I - II клас при целинни условия и II- III клас -при обработваеми.

Сивите горски почви са образувани при условията на Севернобългарската лесостеп и Предбалкана върху различни по състав и свойства почвообразуващи скали. Тъмносивите са съвсем малко по площ в района и заемат по-ниските и заравнени части от терена. Светлосивите са застъпени в по-голяма степен и са почти изключително плитки.

Най-общото и най-характерното за сивите горски почви в района е, че са образувани върху изветрителни продукти на карбонатни или безкарбонатни скали и под изключителното влияние на широколистна горска растителност - под благунови, горунови и церови чисти и смесени гори.

Сивите горски почви се характеризират с маломощен /30-40 см/ песъчливо-глинест и разпрашен хумусен хоризонт и добре развит /12.00-120 см/ плътен, глинест и алувиален хоризонт с призматично-буцеста структура. Преходът между двата хоризонта е ясно очертан. Силно подчертана е и диференциацията на профила по механичен състав. Съдържанието на хумус в повърхностния хоризонт е средно 1,5-2,5 % и рязко пада под 1,0 % в следващия по-долу илувиален хоризонт. Това именно обуславя и слабата запасеност на едноментровият им почвен слой с хумус. Почвената реакция е средно и силно кисела. Поради наличието на мощен илувиален хоризонт тези почви имат висока водозадържаща способност и неблагоприятен въздушен режим.

Тъмносивите горски почви се отличават от сивите с малко по-високо съдържание на хумуус /2-3%/, малко по-мощен хумусен хоризонт /30-40см/, по-слабо развит илувиален хоризонт и по-слабо изразена текстурна диференциация на профила. Образувани са върху карбонатни почвообразуващи материали под влияние на разредена широколистна растителност или в резултат на деградацията на сивите горски почви.

Мощността на хумусно-елувналния хоризонт и на почвения профил при слабо ерозираните сиви горски почви е съответно 18-30 и 70-100 см, а при средно ерозираните 10-15 и 40-50 см.

По същите причини и механичният състав е твърде разнообразен: средно-песъкливо глинест - с 40-45% съдържание на физическа глина /частици по-малки от 0,01 мм/ при първите и среднопесъкливо -глинест с 30-32 % физическа глина при вторите.

Алувиалните и алувиално-ливадните почви са разположени в заливните и надзаливни тераси на водни обекти. Те са формирани върху алувиални отложения под въздействието на ливадна растителност и близки подпочвени води през зимно-пролетния период. Имат рохкав и добре аериран профил и хумусен хоризонт в различна степен хумусиран /средно 1-3%/, чиято мощност е обикновено между 10 и 40 см . Под него следват пластове от нанос, някои от които са повлияни от почвообразователния процес, но впоследствие заляти и погребани. Механичният състав е изключително разнообразен, но най-често песъчлив и глинесто-песъчлив. Почвената реакция е в почти всички случаи неутрална до слабо алкална.

Алувиално /-делувиално/ - ливадните почви в района имат средно мощен хумусен

хоризонт /30-40см./ и не особено дълбок почвен профил /до около 60-70 см/. Те са рохкави, почти безструктурни или със слабо оформена и нездрава троховидно-зърнеста структура в повърхностния хоризонт. В дълбочина следват безкарбонатни и карбонатни пясъци, чакъли и песъчливи глини.

Механичният състав е лек-обикновено глинесто-песъклив със съдържание на физическа глина в слабо изразения хумусен хоризонт 11,4-19,0 %.

Те са бедно хумусни почви и слабо запасени с общ азот. Стойностите им са съответно под 1.0 % и под 0.1 %. Почвената реакция в повърхностния хоризонт е неутрална - pH /H20/ 6,9 и в pH /KCL/ 5.95. В следващите надолу хоризонти и пластове почвената реакция е слабо алкална.

По отношение устойчивостта на тези почви на химическо замърсяване поради неутралната си до слабо алкална реакция биха могли да бъдат отнесени към трети клас.

Като природен ресурс, почвите са един от важните фактори за развитие на основния отрасъл на аграрния сектор – растениевъдството. Те благоприятстват развитието на зърнопроизводството и частично на зеленчукопроизводството. Този ресурс се използва ефективно и подпомага развитието на икономиката на община Търговище. От деградационните процеси, засягащи почвите в общината, най-съществен за екологичното състояние на района е ерозията, чието развитие е в степен, изискваща провеждане на конкретни противоерозионни мерки и действия.

Орографските особености на района не благоприятстват ветрова ерозия, но създават условия за водна ерозия. Големите наклони на терените, обемът и интензивността на валежите в съчетание с почвените условия са част от факторите, които определят интензивността на ерозията. На много места се забелязват терени с нарушени почви, площи обрасли с дървесна и храстова растителност, и напълно оголени площи – ровини, сипеи и скали. Всички реки и долове имат каменисти дъна и стръмни склонове, обрасли с гори. Поради това ерозията в земеделските и горски земи не е с големи размери. Важно е да се има предвид, че скоростта на ерозията е различна при различните типове растителна покривка, като естествената ерозия се ускорява под влияние на човешката дейност. Незасетите обработваеми земи са подложени на много поголяма ерозия. Широколистните насаждения в горския фонд, със своите водозадържащи функции имат изключителна роля за предотвратяване на тези процеси. В община Търговище са констатирани ерозионни процеси на площ 12 хил. дка земи и горски територии. Тези процеси са овладени в последните години и имат затихващи функции. Това не означава, че комплексните мерки за борба с ерозията трябва да се преустановят. Напротив, общината има нужда от постоянни лесотехнически мерки за подобряване на горскорастителната покривка.

На територията на община Търговище няма заблатени почви. На места се наблюдава замърсяване на почвите с тежки метали и с продукти за растителна защита. Положително е обстоятелството, че в общината няма налични количества залежали пестициди и не е установено превишаване на допустимите норми на замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти.

Като цяло в района на Община Търговище преобладават селскостопанските площи с дълбоки и много дълбоки почви. Сравнително ограничено е разпространението на плитките и твърде плитки почви - 18 %.

Земеделските територии представляват 66,7 %, а горските територии 25,9 % от общата площ в обл. Търговище.

Нарушени терени в областта от добивната промишленост са 2290 дка, а на депата за отпадъци – 380 дка. Изразено в проценти това представлява 0,4 % от общата площ и 0,8% от земеделските земи в региона.

Мониторинг на почвите

Почвата, като компонент на околната среда е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и

унищожаване, както и неговото устойчиво ползване.

Най-разпространените видове увреждане на почвите са замърсяване с тежки метали и металоиди, нефтопродукти, различни форми на деградационни процеси като ерозия, вкисляване и засоляване.

Оценка състоянието на почвите се извършва в рамките на Националната система за мониторинг на почви.

Утвърдената програма за почвен мониторинг е организирана на три нива:

- Наблюденията по I ниво (широкомащабен мониторинг) се извършват в равномерна мрежа 16x16 км, и предоставят данни за оценка състоянието на почвите по следните показатели - тежки метали и металоиди (общо 9 броя), общ азот, фосфор, органичен въглерод, активна реакция на почвата (pH), електропроводимост, нитратен азот, общ въглерод и устойчиви органични замърсители, обемна плътност. Периодичността на наблюдение е на всеки 5 години. За базова година се приема 2005 година. По указания на ИАОС град София, Регионалната лаборатория в гр. Шумен извършва пробонабиране и изпитване на почвените пробите. Изпитват се проби взети от две дълбочини: от 0-20 см и от 20-40 см.
- Наблюденията по II ниво са имат за цел установяване на регионални проявления на деградационни процеси като вкисляване, засоляване. Процесите на ерозия - водоплощна и ветрова се наблюдават чрез специално разработени математически модели за оценка и прогноза. Почвеното запечатване се оценява на база статистически данни и картиране на земното покритие (проект Корин Земно покритие).
- Наблюденията на III ниво имат за цел установяване на . локални почвени замърсявания. В обхвата на трето ниво следва да се извършва инвентаризация на площи със замърсена почва. Инвентаризацията е все още частична и нерегулярна, на база на налични данни. През 2007година е утвърдена специализирана Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, а през 2009 година Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени площи. Предстои да се утвърди методиката за инвентаризацията.

Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди

Оценка състоянието на почвите в Община Търговище се извършва в рамките на Националната система за мониторинг на почви, Извършените наблюдения по почвен мониторниг I-во ниво по данни на РИОСВ град Шумен показват след анализ на резултатите, че съдържанието на тежки метали и металоиди в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба № 3 от 1 август за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

На територията, контролирана от РИОСВ – гр. Шумен, броят на пунктовете за обследване от мрежата за широкомащабен почвен мониторинг I-во ниво е 25. Съгласно информацията от РИОСВ Шумен (регионални доклади за състоянието на околната среда)няма пунктове за пробонабиране на територията на община Търговище.

На територията на община Търговище (част от територията на РИОСВ – гр. Шумен) не са определени пунктове за наблюдение на засоляване на почвите.

Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти и пестициди

Извършените наблюдения по почвен мониторниг I-во ниво по данни на РИОСВ град Шумен показват след анализ на резултатите, че по отношение съдържанието на полициклични ароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и органохлорни пестициди не са установени превишаване на допустимите стойности. Получените резултати не регистрират превишения над нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, водещи до

увреждания и замърсявания на почвите. Не са констатирани замърсяване на терени с нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в районите около пътни артерии, бензиностанции и други обекти намиращи се на територията на общината, но за това няма данни.

По данни от РИОСВ Шумен към края на 2020 г. на територията на община Търговище няма складове и залежали количества пестициди.

Замърсяване на почви с нитрати

За повишаване на добивите от земеделска продукция при обработването на земеделските земи в района на общината се използват естествени и изкуствени торове. Същевременно за почвите е характерно, че те са „частна" собственост: познаването и прилагането на добри земеделски практики при обработването и използването им зависи тяхното опазване и съхранение за следващите поколения - устойчивото им използване се определя и зависи от уменията и знанията на всеки един член на обществото.

На територията на Община Търговище се е наложила практиката за прилагане на добрите земеделски практики и използване на течна торова маса за наторяване от свинеферми, както и оползотворяване на птичия тор и постеля от множеството птицеферми. Няма данни от Националната система за мониторинг на почви на почвени проби от района за замърсяване с нитрати вследствие предозирано и/или безконтролно наторяване на земеделски земи.

Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци)

Тенденцията на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци) на територията на Община Търговище все още съществува въпреки предприетите мерки и положените усилия от Община Търговище. При извършване на проверките по чистотата на населените места от експертите на РИОСВ-Шумен,констатираните видове отпадъци са основно от битов характер, голям е процента и на строителните отпадъци, биоразградимите и животинска торова маса. Въпреки предприетите мерки по почистването на локални замърсявания в землището на общинина Търговище, както и по сервитутите и терените до общинските пътища проблема със замърсяването им рецидивира.

Заблатени почви

Климатичните и почвенни особености в общината не предразполагат към образуване на заблатени почви.

Ерозия на почвите; Водоплощна ерозия

Особеностите на района не благоприятстват ветровата ерозия, но създават условия за водоплощна ерозия. Големите наклони на терените в съчетание с големи обеми и интензивност на валежите при подходящи почвените условия благоприятстват интензивността на ерозията. Ерозирали терени в общината се наблюдават в полупланинската част с наклони и обезлесени райони. Скоростта на ерозия е различна при различните типове растителна покривка. Човешката дейност много често усилва естествената ерозия. Видът на почвообработките и начина на трайно ползване на земите са основните фактори определящи на процеса на водоплощна ерозия ако се изключат природните и климатични фактори. Площите в Община Търговище не се характеризират с висок ерозионен риск. Реални резултати за ограничаване на процеса се получават при извършване на залесяване и прилагане от земеделските производители противоерозионни дейности - агротехнически мероприятия, като подходящи почвообработки, засяване и поддържане на култури, имащи за цел нейното укрепване -

постоянна тревна покривка и т.н.. Незасетите обработваеми земи са подложени на около 30 пъти по-интензивни ерозионни процеси в сравнение с почви под горска покривка. Широколистните насаждения в горския фонд, със своите водозадържащи функции имат изключителна роля за предотвратяване на ерозионните процеси.

Ерозия на почвите; Ветрова ерозия

Друг деградационен процес на почвата е ветровата ерозия. В резултат на нея става отвяване и насипване на почвени частици и растителни остатъци под въздействието на силни (над 10 m/s) ветрове. Климатичните и почвенни особености в общината, както и прилаганите земеделски практики определят слабият риск на засягане от ветрова ерозия.

Вкисляването

Вкисляването на почвите се дължи на емисии от промишлени процеси, природни биохимични цикли, а за обработваемите почви - и от едностранчивото (без фосфор и калий) торене с азотни торове. Вкислени почви в региона се наблюдават в полупланинските райони в южните и северни части с преобладаващи сиви горски почви. За ограничаване на развитието на процеса на вкисляване при обработваемите почви е необходимо прилагане на подходящи модели на торене. При изоставените терени се налага ограничаване на процесите на ерозия, прилагане на стопански решения за увеличаване на почвеното плодородие и извършване на варуване, съобразно конкретните условия на засегнатите площи. До осемдесетте години на миналия век държавата предприемаше действия, чрез финансиране на мероприятия целящи намаляване и ограничаване на вкислените почви (варуване, гипсуване) на засегнатите райони и прилагане на подходящо екологосъобразно земеделие. Понастоящем тези мерки са силно ограничени.

Засоляването на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водноразтворимите соли и/или обменен натрий в почвите в количества, влияещи негативно на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Голяма част от засолените почви представляват изоставени земеделски ниви, които не се обработват, поради намаленото плодородие. Възстановяването им в обработваемия фонд на страната е възможно след корекция и извършване на химични мелиорации, съобразени с конкретните условия на всеки обект. На територията на РИОСВ– Шумен, вкл. Община Търговище не са констатирани проблеми относно засоляване и вкисляване на почвите.

Уплътняване на почвите

Уплътняването на почвите е процес засягащ основно земеделските земи. Главната причина за появата му е неправилна обработка, а именно използване на тежки селскостопански машини при висока влажност на почвите. Процесът е включен като заплаха в Европейската стратегия за опазване на почвите. Поради спецификата на земеделието в България на този етап липсват данни за обхвата на този процес за България в частност на територията на община Търговище.

Свлачища

Свлачищата нанасят щети върху инженерната инфраструктура и облика на територията във всички области в страната. Проявата съответно тяхното активизиране се обуславят от природни фактори като: геоложки строеж на района, движения по разломи, земетресения, колебания в нивата на подземни води и техногенни фактори: въздействия в резултат на човешка дейност – извършване на дълбоки изкопи, прокарване на пътища, добив на полезни

изкопаеми, претоварване на горната част на терена от насипи или ново строителство. Тенденцията е увеличаване на свлачищните процеси, като проявата на свлачищната активност е през пролетния сезон след снеготопене и интензивни валежи.

Съгласно официалната информация от МРРБ, територията на община Търговище не се отнася към регионите с регистриран висок интензитет на свлачишни процеси.

Нарушени терени от добивна дейност

На територията на общината се реализира проект за техническа и биологическа рекултивация на кариерата за ломен камък в землището с. Пролаз, чиято експлоатация е прекратена и не се извършва добив.

Запечатване

Почвеното запечатване през последните години се оценява като съществена, глобална заплаха за унищожаване на почвите. Това са почви, използвани и трайно застроени за селищно изграждане, промишлено и инфраструктурно строителство, търговски и транспортни участъци. Съгласно действащото законодателство превантивен инструмент за недопускане безвъзвратно отнемане на висококачествени земеделски и горски земи за други цели е въведената процедура по промяна на предназначението на земите от земеделския и горския фонд.

Намаляване на почвеното органично вещество (ПОВ)

Причина за дехумификацията е и широко прилаганото в България изгаряне на стърнищата, което освен до загуба на почвено плодородие, води и до загуба на биологично разнообразие.

Намаляването на съдържанието на ПОВ през последните 20-30 години се дължи на интензивното и монокултурно земеделие, неприлагане на научно обосновани сеитбообръщения, ограниченото прилагане или пълната липса на органично торене, небалансираното, едностранчиво торене, предимно с азотни торове, което влияе отрицателно и е сериозен фактор за протичане на дехумификация поради ускоряване на минерализацията на органичното вещество. Неприлагането на екологосъобразна агротехника води до извличането на едни и същи хранителни елементи от почвата и до нейното обедняване.

Причина за намаляване на ПОВ е и силно редуцираното животновъдство и недостатъчните количества на оборски тор. Там където го има, ниската цена и трудоемкостта при внасяне на практика го прави неизползваем, а неговото складиране за дълъг период от време го превръща в замърсител на почвите и водите.

Данните от Националната система за мониторинг на почви показват, че за земите и почвите в Община Търговище е запазена тенденцията за намаляване на замърсяването на земите и почвите. Това се дължи на провеждането от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилната употреба на препаратите за растителна защита и опазване на почвата от химическо замърсяване и пестициди. В резултат това, в област Търговище почвите са едни от най-незамърсените и неувредени в страната в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи така и по отношение замърсяване с тежки метали и металоиди. Няма регистрирани почвени замърсявания с устойчиви органични замърсители.

През последните години на територията на област Търговище се наблюдава тенденция към увеличаване на броя на животновъдните обекти. Този вид дейност предполага

увеличаване на количеството на генерираните торови маси, а от тук и евентуално замърсяване на почвата.

Изводи:

Почвите на територията на общината се характеризират с добро естествено плодородие;

На територията на общината не са налични почви, замърсени с тежки метали;

На територията на общината не са регистрирани замърсявания на почвата в следствие на употребата на пестициди;

Няма информация за заблатени почви;

Ерозионни процеси са слабо развити и се дължат на различната гъстота на речната мрежа, характерът на основните скали и почвата, както и нерационалното използване на пасищата и горите;

Вкисляване на почвите не е констатирано;

Няма информация за наличие на засолени почви на територията на общината;

Въведено е организирано сметосъбиране на 100%, в общината. Изхвърлянето на битови отпадъци на нерегламентирани места е сведено до минимум. Периодично се формират частични нерегламентирани замърсявания с отпадъци в землищата на населените места;

На територията на общината е регистрирани 9 бр. свлачища 7 от които са укрепени, но действащи (пътя за село Цветница-1бр., пътя за село Сража- 3 бр. и пътя за село Момино- 3 бр.) и 2 бр. неукрепини и опасни (пътя за село Овчарово- 1бр. и пътя за село Пайдушко- 1бр.).

ОТПАДЪЦИ

Законът за управление на отпадъците (ЗУО) въведе т.нар. йерархия на управление на отпадъците, която определя приоритетния ред при управление на отпадъците от гледна точка на най-добрата възможност за опазване на околната среда, предотвратяване на вредните въздействия върху нея и ефективно използване на ресурсите. ЗУО определя пет възможни начина за третиране на отпадъците и дава приоритет на мерките в следната последователност:

Целите на националната политика за управление на отпадъците и ефективното използване на ресурсите са посочени в националните нормативни и програмни документи за отпадъците. ЗУО и наредбите по прилагането му поставят конкретни количествени цели, които общините следва да изпълнят поетапно до 2035 г. както следва:

- най-късно до 31 декември 2025 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 55 на сто от общото тегло на тези отпадъци, а именно:

  31 декември 2021 г. – 51 на сто;

  31 декември 2022 г. – 52 на сто;

  31 декември 2023 г. – 53 на сто;

  31 декември 2024 г. – 54 на сто;

  31 декември 2025 г. – 55 на сто

- най-късно до 31 декември 2030 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 60 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 65 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да е намалено до 10 на сто или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло), а именно:

  до 31 декември 2025 г. – най-малко до 50 на сто от общото им тегло;

  до 31 декември 2030 г. – най-малко до 30 на сто от общото им тегло.

Целите се изпълняват от общините в РСУО, в съответствие с решението, взето от Общото събрание на съответната регионална система.

На основание чл.52 от Закон за управление на отпадъците (ЗУО) Община Търговище е разработила Програма за управление на отпадъците на територията на община Търговище 2021-2028 г.

Програмата за управление на отпадъците на територията на община Търговище 2021-2028 г. е секторна програма и е неразделна част от настоящата програма за опазване на околната среда на община Търговище. По-долу са представени основните констатации, изводи и препоръки. Подробна информация се съдържа в Програмата за управление на отпадъците на територията на община Търговище 2021-2028 г.

Количество и състав на отпадъците

В таблицата са представени количествата събрани битови отпадъци за периода 2016-2020 г. на територията на Община Търговище.

Количества събрани битови отпадъци на територията на Община Търговище

Събрани битови отпадъци от територията на Община Търговище	**2016 г.** **тон**	**2017 г.** **тон**	**2018 г.** **тон**	**2019 г.** **тон**	**2020 г.** **тон**
Смесени битови отпадъци от система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване	14139,52	14477,10	8351,12	12635,84	14469,02
Извлечени за оползотворяване и/или рециклиране през инсталацията за обработка	4659,14	4565,98	2944,00	6038,58	4945,20

Контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки –„Екобулпак“ АД	2018,86	900,74	980,66	647,06	716,26
НУБА, разделно събиране кг	2418,80	1415,00	1563,00	893,90	605,20 кг
ИУЕЕО, разделно събиране кг	17413,60	21690,50	39994,50	49306,30	85,716

Източник: ОбА Търговище

Предвид установената тенденция в непрекъснато намаляване на населението, в общината не се установява намаляване на количеството на генерираните отпадъци.

Норма на натрупване на отпадъците

Важен показател за управление на отпадъците е нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваните битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 407 кг/жител/година, а за Община Търговище нормата на натрупване за 2018 г. е 154,63 кг/жител/година, което е значително по-ниско от средната норма за страната. Нормата на натрупване за население от 50 до 150 х. жители е 349,6 кг. През 2018 г. и количеството генерирани отпадъци е доста по-ниско от предходните 2016 и 2017 г. и следващите 2019 и 2020 г. Съгласно данните за общото количество на образуваните отпадъци в Община Търговище и данните от НСИ за населението в общината към 31.12.2020 г. – 53716 жители, е определена норма на натрупване на отпадъците в Община Търговище – 269,36 кг/ж/г. Тази стойност е взета за базова при определяне на прогнозите за количествата образувани битови отпадъци до 2028 г.

През последните години се наблюдава макар и минимално увеличаване на събраните битови отпадъци от територията на общината. В същото време обаче по отношение на населението се установява тенденция в непрекъснато намаляване на броя на населението за периода 2016-2020 г.

Населението на общината намалява за периода 2016-2020 г., но това не се отразява чувствително на нормата на натрупване. Това се дължи на увеличаване на дейността на търговските обекти и заведения, на земеделските производители, но най-вече на променящите се потребителски навици на домакинствата.

Морфологичен състав

Определянето на морфологичния състав на битовите отпадъци на Община Търговище е направено на база данни от 2019 г. В следващата таблица е представен морфологичния състав на битовите отпадъци в общината по основни компоненти и морфологичен състав на битовите отпадъци в общината в проценти (%).

На следващата графика са отразени нагледно процентите на различните видове отпадъци в общия поток, съгласно извършения анализ.

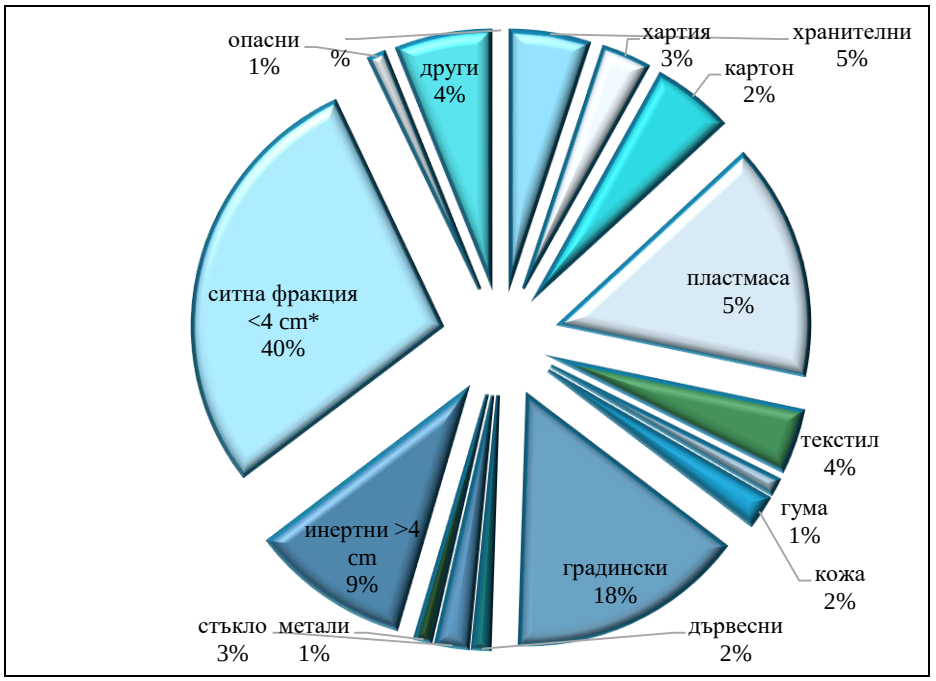

От изготвения Морфологичен анализ е видно, че с най-голям дял в общината са ситна фракция.

- Организирана е система за събиране на отпадъците във всички населени места. В общината делът на обслужваното население от системата за сметосъбиране и сметоизвозване е 100%.
- По проект „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“ с възложител Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) е извършен морфологичен анализ на състава и количеството битови отпадъци, образувани на територията на Община Търговище. От изготвения Морфологичен анализ е видно, че с най-голям дял в общината са ситна фракция <4cm – 40% от общия поток битови отпадъци, следвани от градински отпадъци (по 18%), инертни материали (9%), пластмаси и хранителни по (5%).
- Нормата на натрупване на отпадъците в Община Търговище за 2020 г., чиято стойност е 269,36 кг/ж/год. е взета за базова при определяне на прогнозите за количествата образувани битови отпадъци до 2028 г. За общини с население от 50 до 150 хил. жители, в които попада и Община Търговище, нормата на натрупване достига 346 кг/ж/г, което показва, че по този показател общината се приближава до стойностите на общини, сходни по-големина и със сродна структура населени места.
- В общината има изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки - хартия, пластмаса, стъкло и метал. Въведено е и разделно събиране, чрез сключени договори за сътрудничество с фирми за организиране разделното събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО); негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА); за организиране на дейности по събиране, съхраняване и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) и по повторна употреба, рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци от МПС, както и за сътрудничество в областта на разделното събиране на излезли от употреба гуми (ИУГ) и текстилни облекла.
- Съгласно Заповед № 139/15.06.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), Община Търговище е сред общините, които не са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 1 от ЗУО за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло към 31.12.2018 г., а именно подготовка за повторна употреба и рециклиране най-малко

на 50 на сто от общото им тегло. Съгласно заповедта, за календарната 2018 г. Община Търговище е постигнала степен на рециклиране 47%.

- Съгласно Заповед № 168/08.07.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), Община Търговище е сред общините, които са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 2 от ЗУО за ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото им количество към 1995 г. Съгласно заповедта, Община Търговище е постигнала степен 88% за календарната 2018 г.

Строителни отпадъци

Община Търговище има изработен проект за изграждане на площадка за оползотворяване на строителни отпадъци. На този етап същата не е изградена поради липса на финансови ресурси.

Третирането на строителните отпадъци в общината се извършва в землището на село Пролаз, където се намира бивша кариера за ломен камък, за която има изготвен и одобрен проект за рекултивация на нарушения терен чрез запълването и със строителни и инертни отпадъци.

Третирането на строителните отпадъци се извършва след писмено подадено Заявление в общинска администрация и заплащане на съответната такса съгласно Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги и права на територията на община Търговище.

Община Търговище изпълнява изискванията на чл.19,ал.3,т.5 от ЗУО за организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията си.

Прилага се установен ред, при извършване на дейностите по събиране, транспортиране и третиране на строителните отпадъци, образувани от физически и юридически лица на територията на общината.

Спазват се нормативните изисквания по отношение на строителните отпадъци и в случаите, когато общината е Възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи.

Отпадъци от утайки от ПСОВ

Съгласно издадената *Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието* се дават конкретни насоки за третирането на утайките, като почвен подобрител в земеделските земи и/или за рекултивация на нарушени терени, като се определят и параметрите на които трябва да отговарят получените утайки.

В Проекта на Националния стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Република България за периода 2014-2020г. се предоставят възможности и насоки за третиране на утайките чрез: оползотворяване върху земеделски площи; оползотворяване при рекултивация на нарушени терени и депа; енергийно оползотворяване; обезвреждане на утайки чрез депониране; компостиране.

През 2010 г. от ВиК е разработен План за управление на утайките от ГПСОВ - Търговище, който в настоящия момент се актуализира.

Съгласно предвидените мерки в предходната общинска програма, образуваните утайки се съхраняват на специално изградена за целта площадка в границите на ГПСОВ –Търговище. Съхранението на утайките е за срок минимум една година, през която същата трябва да се изсуши.

След изтичане на времето за съхранение на утайката се извършват лабораторни изследвания от акредитирана лаборатория за съдържание на опасни вещества. При добри

резултати, същата може да се извозва на Регионалното депо, където се обезврежда чрез депониране.

За добро управление на утайките е необходимо предприемане на следните мерки:

- Извършване на актуализация на Плана за управление за утайките;
- Проучване на възможностите и избор на конкретен метод на третиране на утайките в Общината;
- Намаляване на количествата депонирани утайки на Регионалното депо, с цел удължаване на капацитета на клетката;
- Спазване на ограниченията за съдържание на тежки метали и опасни вещества в утайките;
- Предвиждане на мерки за контрол на образуваните утайки;

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Инфраструктура за събиране битовите отпадъци

В общината е въведена система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци, която обхваща 100% от населението. Организираното сметосъбиране в Община Търговище се извършва от Общинско предприятие „БКС-Търговище", създадено с Решение № 1 по Протокол 13/20.09.2016 г. на Общински съвет – Търговище с предмет: „Поддържане чистотата на териториите за обществено ползване, сметосъбиране и сметоизвозване на смесени битови отпадъци от населените места в община Търговище до Регионално депо за неопасни отпадъци или до сепарираща инсталация, поддържане на склад за строителни и инертни отпадъци в село Пролаз, поддръжка и ремонт на съдовете за отпадъци, изпълнение на дейностите, като оператор на Регионално депо за неопасни отпадъци в с. Пролаз.

Всички образувани отпадъци на територията на община Търговище се събират със специализирани автомобили от Общинското предприятие и се извозват на инсталацията за предварително третиране в град Търговище.

Инсталацията, на която се третират отпадъците на Община Търговище се намира в промишлена зона на град Търговище и е собственост на „Екобулпак България"АД. Същата е предоставена на фирма „Екокомерс" ЕООД на договорни отношения за експлоатация.

Община Търговище разполага с депо, находящо се в с.Пайдушко, което функционира от 1996 г. Същото е изградено по проект изработен от бившето „Научно-производствено предприятие по комунално стопанство" през 1983 г. Проектният му капацитет е 393 800 m^3. Експлоатацията му е започнала на 02.08.1996 г. Първоначално в него са депонирани отпадъците от град Търговище, а след въвеждане на система за събиране на отпадъците от цялата община (2007г.) там се депонират всички твърди битови неопасни отпадъци на Общината.

През 2005 г. по инструкция на Министерство на околната среда и води /МОСВ/ за него е изготвен План за привеждане в съответствие с изискванията на *Наредба №8 от 24.08.2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.* Планът е изготвен в съответствие с *Указания за разработване на планове за привеждане на съществуващи депа за отпадъци в съответствие с нормативните изисквания, утвърдени със Заповед №РД-1242 от 24.11.2004 г.* на министъра на околната среда и водите. Същият е утвърден от Регионална инспекция по околна среда и води – гр.Шумен с Решение № 00-01-00/07.10.2005 г.

От 2009 г. депото на Община Търговище в с.Пайдушко е определено за Регионално с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците /НПУДО/, което да се ползва от Общините Търговище и Попово. Към момента то е единственото регламентирано депо за обезвреждане на отпадъците на територията на двете общини.

Разделно събиране на отпадъци от опаковки

На територията на Община Търговище от 2006 г. успешно работи система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, съгласно сключен договор с „Екобулпак ” АД, сега „Екобулпак България“ АД. Системата за разделно събиране обхваща – гр.Търговище, селата Лиляк, Васил Левски, Стража и Разбойна и е по „дву-контейнерен тип“ – жълти и зелени съдове. Броят на съдовете е както следва:

- „Жълти” тип „Бобър”- 1100 л.- за събиране на хартия, картон, пластмаса и метал - общо брой разположени -130 бр.
- „Жълти” тип „Кофи”- с вместимост 360 л. - за събиране на хартия, картон, пластмаса и метал с общо брой разположени- 155 бр.
- „Зелени”- тип „Иглу” – с обем 1400 л.- за събиране на отпадъци от стъклени опаковки с общо брой разположени- 130 бр.

РАЗДЕЛНО СЪБИРАНЕ НА МАСОВО РАЗПРОСТРАНЕНИ ОТПАДЪЦИ (МРО)

Разделно събиране на Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)

Община Търговище има сключен договор от 2013г. с организация по оползотворяване „Елтехресурс“ АД, гр. София за организиране на система за разделно събиране на ИУЕЕО, образувано от бита на територията на общината и осигуряване на последващо транспортиране, съхраняване, предварително третиране, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване и/или обезвреждане на събраното в системата ИУЕЕО, притежаваща разрешение по реда на ЗУО.

Разделно събиране на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)

Редът за управление на ИУМПС на територията на Община Търговище е ясно разписан в общинската Наредба за управление на отпадъците.

Община Търговишще има сключен договор № Д-01-208/29.08.2019 г. с фирма „Марекс“ООД за срок от 5 години за разделно събиране, на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), с цел изпълнение на задълженията на общината произтичащи от чл.19, ал.3, т.11 от ЗУО.

Разделно събиране на излезли от употреба гуми (ИУГ)

Съгласно чл. 10, ал.1 и 3 от Наредбата за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, всеки гражданин краен потребител може да предаде стари излезли от употреба гуми безвъзмездно на всяко лице, което извършва продажба и/или смяна на гуми.

Община Търговище е сключила договор Д-01-208/29.08.2019 г. с фирма „Марекс“ООД за срок от 5 години за разделно събиране, на излезли от употреба гуми (ИУГ) .

Разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА)

В изпълнение на задълженията си по чл.19, ал.3, т.7 от ЗУО, Кметът на общината има сключен договор през 2011 г. с Организация по оползотворяване на НУБА – „Екобатери“ АД. Съгласно договорените отношения между страните е организирана система за разделното събиране на тези отпадъци, чрез поставяне на кошчета с вместимост 3 литра. Кошчетата са поставени основно в общински и държавни институции, както и в офиси и сгради на фирми, където се образуват в по-голямо количество, поради по-лесната достъпност и контрол. Събирането се извършва от организацията по предварително подадена заявка при запълване обема на съдовете. Общия брой на точките на разположение на кошчетата е 80.

Разделно събиране на отпадъци от отработени масла и отпадъчни нефтопродукти

Задълженията на кмета на общината по *Наредбата за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти* (Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013г.) са да определи местата за

смяна на отработени моторни масла на територията на общината, без да възпрепятства дейността на лицата, сключили договор с организация по оползотворяване, и/или на лицата, които изпълняват задълженията си индивидуално, и информира обществеността за местоположението им и за условията за приемане на отработените масла. Задълженията на Кмета на общината са разписани в общинската Наредба за управление на отпадъците.

Разделно събиране на биоразградими отпадъци в т.ч. биоотпадъци

На територията на Община Търговище е изградена площадка за компостиране на растителни и биоразградими отпадъци. Площадката е действаща от 2017г. Чрез компостирането на растителните и биоразградими отпадъци се намалява количеството на отпадъците, предавани за обезвреждане. Изграждането на площадката за компостиране на растителни отпадъци е осъществено със собствени бюджетни средства, включени в капиталовата програма, както и от натрупаните отчисления по чл.64 от Закон за управление на отпадъците.

Разделно събиране на отпадъци от облекла и текстилни материали

На територията на Община Търговище е изградена и система за разделно събиране на текстилни отпадъци, към момента са разположени 9 броя контейнери в различни части на град Търговище. Предстои поставяне на още съдове от страна на „М- Текс Рециклиране на текстил“ ООД, с която община Търговище има сключен договор от 2021 г.

Освен текстилни отпадъци, в контейнерите може да се изхвърлят още аксесоари, обувки, хавлиени кърпи, пердета, завеси и други изделия от текстил и кожа. Контейнерите се обслужват по график от фирмата два пъти седмично.

Инфраструктура за събиране на едрогабаритни и опасни отпадъци

Според действащото българско законодателство събирането и депонирането на опасни битови отпадъци е от компетенциите на кметовете на общините. Съгласно чл.19, ал.3, т.9 от ЗУО, кметовете на общините имат задължения за организиране на разделно събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане.

Община Търговище е сключила договор № Д-01-208/29.08.2019 г. за безвъзмездно предаване на едрогабаритни и опасни отпадъци от домакинствата с фирма „Марекс” ООД за срок от пет години.

Инфраструктура за разделно събиране на отпадъци от черни и цветни метали, едрогабаритни и опасни

Според действащото българско законодателство събирането и депонирането на опасни битови отпадъци е от компетенциите на кметовете на общините. Съгласно чл.19, ал.3, т.9 от ЗУО, кметовете на общините имат задължения за организиране на разделно събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане.

Община Търговище е сключила договор № Д-01-208/29.08.2019 г. за безвъзмездно предаване на едрогабаритни и опасни отпадъци от домакинствата с фирма „Марекс” ООД за срок от пет години. Фирмата притежава разрешителни документи за дейности с отпадъци и собствена площадка, отговаряща на нормативните изисквания в промишлената зона на град Търговище. Съгласно договорните отношения, фирмата е обособила площ от действащата си площадка за безвъзмездно събиране на отпадъци от домакинствата.

Инсталации и съоръжения за третиране на утайките от ПСОВ

В Община Търговище липсва инфраструктура за третиране на утайките от ГПСОВ. На

територията както на общината, така и на областта няма изградени съоръжения и/или инсталации за третиране на тези отпадъци.

За управление на утайките ВиК е разработила „План за управление на утайките от ГПСОВ", според който същите престояват на отредена за целта площадка в границите на ПСОВ минимум една година, необходима за изсушаването й, след което се третира.

ПСОВ е пусната в експлоатация през 2011 г. и през 2014 г. възниква необходимостта от третиране на утайките.

- Изградена е ефективна система за организирано сметосъбиране, чрез осигуряване на съдове и техника за извозване на смесените битови отпадъци, генерирани от общината. Организираното сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци в Община Търговище обхваща 100% от населените места.
- В изпълнение на задължението, съгласно чл.19, ал.3, т.6, т.7 и чл.20, ал.1, т.1 от ЗУО продължава действието на системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки на територията на общината. Изпълнението по разделното събиране е възложено чрез сключен договор с „Екобулпак България" АД.
- Въведени са системи за разделно събиране на МРО чрез сключване на договори с организации по оползотворяване и/или други лица, притежаващи необходимите разрешителни за дейности с отпадъци, съгласно изискванията на ЗУО.
- Организирано е събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на общината, съгласно изискванията на чл.19, ал.3, т. 5 от ЗУО.
- Осигурена е площадка за безвъзмездно предаване на едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци от бита съгласно чл. 19, ал. 3, т. 11 от ЗУО.
- Общината е организирала събирането, извозването и компостирането на растителните отпадъци от зелените площи.
- Необходимо е внедряване на система за разделно събиране на хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите и заведенията за обществено хранене на територията на общината. Съгласно изискванията, определени с *Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (обн. ДВ, бр. 11/2017 г.)*, същите трябва да се събират разделно при източника на образуване (домакинства, търговски и административни обекти и/или заведенията за обществено хранене), като общината трябва да осигури съдове за многократно ползване.
- На територията на Общината има изградена инсталация за предварително третиране на отпадъци /сепариране/, която се ползва на договорни отношения.
- Необходимо е предприемане на действия по третирането на едрогабаритни и строителните отпадъците.
- Към момента утайките от ГПСОВ са в малко количество и изграждане на инфраструктура за третирането им би било нецелесъобразно. Препоръчително е да се търси вариант за друго оползотворяване, което да е икономически целесъобразно.

Закриване и рекултивация на стари депа

На територията на Община Търговище са наблюдавани в миналото 51 броя замърсени площадки. Това са старите закрити сметища във всички населени места. Закриването е осъществено по предварително изготвен и одобрен от контролните органи график по метод „in sito", т.е. запръстяване на замърсените терени. Към момента в Общината липсват други замърсявания, за които да не са взети мерки по възстановяване на терените.

На територията на Община Търговище в землището на с.Пролаз има въведен в действие проект за рекултивация на нарушен терен. Общата площ на площадката е 15,950 дка. Площадката представлява бивша кариера за ломен камък, използван за нуждите на високото и ниското строителство. Дъното на кариерата е на два метра от нивото на пътя Пролаз – Вардун.

Експлоатацията на кариерата е преустановена преди 15–тина години. Разстоянието от кариерата до с.Пролаз е по-малко от километър.

Площадката на кариерата представлява нарушение на естествен скат с дължина 200 м. и ширина 60-80 м. Цялата площ на кариерата представлява нарушение на съществуващият ландшафт. Самовъзстановяването на ландшафта е невъзможно. Проекта за рекултивация предвижда възстановяването да започне със запълване на кариерата с инертни материали, строителни отпадъци и земни маси до оформянето на склона на планината в естествените форми на прилежащия терен. Към проекта е изготвен и списък на отпадъците, които могат да се приемат на кариерата, с цел възстановяване на нарушения терен. Натрупването на отпадъците ще продължи до запълване на цялото тяло на бившата кариера и до оформяне на терена нивото на прилежащите територии.

Количествата на необходимите материали – строителни отпадъци и отпадни земни маси за изпълнението на рекултивацията на кариерата е около 180 000 куб.м.

Биологичната рекултивация на терена ще се изпълнява след приключване на дейностите по натрупване на отпадъците до определеното ниво. Чрез нея се цели терена да придобие естетически и естествен вид. Предвидената в проекта дървесна растителност е съобразена с тази в района, а именно широколистни дървета– явор, габър, цер, бреза и др.

Проектът е съгласуван и одобрен от контролния орган- РИОСВ- Шумен.

Към момента същият се изпълнява и площадката е единственото регламентирано място за съхранение на строителни отпадъци в Община Търговище.

- Все още се наблюдава тенденция за поява на нерегламентирани сметища по населените места в общината, което изисква осъществяване на по-строг контрол и недопускане на подобни нарушения от страна на гражданите, както и налагане на санкции от контролните органи.
- Община Търговище като собственик на регионалното депо, е необходимо да осъществява поддръжка и следексплоатационните грижи, в т.ч. контрол и наблюдение на параметрите на околната среда за най-малко 30 години след закриване на депото. Поддръжката и следексплатационните грижи ще се осъществяват в съответствие с одобрен план за контрол и мониторинг.
- Ежегодно общинската администрация извършва проверки за наличието на изхвърлени отпадъци на закритите сметища в населените места, както и за образувани нови такива. Предприемат се своевременни мерки за почистване на замърсяванията, както и за недопускането им.

НАЦИОНАЛНА ЕКОЛОГИЧНА МРЕЖА

Националната екологична мрежа е регламентирана в Република България със Закона за биологичното разнообразие. Някои от елементите й имат над 100 годишна история – паркове и резервати. Други са нови за практиката ни и тепърва ще бъдат изграждани.

Елементите на националната екологична мрежа са:

1. защитени зони, обявени по ЗБР;
2. защитени територии, които попадат в защитените зони;
3. буферни зони около защитени територии, които са част от защитени зони. В Националната екологична мрежа приоритетно се включват:

- КОРИНЕ места като територии, описани по стандартната международна методика на проекта на Съвета на Европа "КОРИНЕ биотопи".
- Рамсарски места като влажни зони, които отговарят на критериите на Конвенцията по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска конвенция);
- орнитологични важни места - територии от международна значимост за
- опазване на птиците, описани по стандартната международна методика на Бърд Лайф Интернешънъл. Националната екологична мрежа цели дългосрочно опазване на биологичното, геологичното и ландшафтното разнообразие; осигуряване на достатъчни по площ и качество места за размножаване, хранене и почивка, включително при миграция, линеене и зимуване на дивите животни; създаване на условия за генетичен обмен между

разделени популации и видове; участие на Република България в европейските и световните екологични мрежи; ограничаване на негативното антропогенно въздействие върху защитени територии.

От тук произтичат и отговорностите на общинската администрация както за съхранение на обявените по Закона за защитените територии, така и за изграждането на останалите компоненти на нейната територия.

Всички основни естествени местообитания в Европа могат да се открият и в България – от високопланински гори до крайморски езера и пясъчни дюни.

Богатото природно наследство на България включва гори, които покриват една трета от територията й, риболовните райони в Черно море и реките, плодородните селскостопански почви и дивата флора и фауна с икономическо значение, като например лечебните растения, събирани за местната промишленост и за износ.

От планините до черноморското крайбрежие, тези биологично значими ресурси обслужват различни важни потребности включително местообитания на диватаприрода, зони за отдих и храна. Те осигуряват здрави основи, както за общото качество на живот на българското население, така и за основните икономически сектори.

Тези ресурси са уязвими под натиска на хората, което е видно от броя на местните видове, които изчезнаха през последните десетилетия или се превърнаха в уязвими, застрашени или критично застрашени към настоящия момент. Ако искаме да запазим, защитим и подобрим тези аспекти на природното ни наследство, то трябва да балансираме опазването на природата с понякога конкуриращите я потребности на промишлеността, селското стопанство и туризма.

Българското природозащитно законодателство в областта на опазване набиологичното разнообразие почти напълно е синхронизирано с европейското. Законът за биологичното разнообразие (ЗБР – ДВ, бр. 77 от 06.08.2002 г.), Законът за лечебните растения (ЗЛР – ДВ, бр. 29 от 2000 г.) и много подзаконови нормативни документи уреждат отношенията между държавата, Общините, юридическите и физическите лица по неговото опазване и устойчиво ползване.

Представителите на флората и фауната, които са застрашени от изчезване и се самовъзпроизвеждат трудно и бавно, които са редки, ендемични видове и представителни за България, са поставени под специална защита. Те са включени в Приложение № 3 на ЗБР.

Защитени територии

Законът за защитените територии (ЗЗТ) е приет от Народното събрание през ноември 1998 г. и урежда режима на опазване, ползване и управление и регламентира функционирането и съхранението на система от защитени територии. Съгласно чл. 5 от ЗЗТ, защитените територии имат следните категории: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк, защитена местност. Шестте категории защитени територии се различават по състояние и степен на съхраненост на дивата природа в тях. Това определя целите на управление на съответната защитена територия и се изразява предимно в ограничаване на човешките дейности в нея, с цел съхраняване на естествените екосистеми.

Съгласно Закона за защитените територии, в района на община Търговище по категории се намират 4 защитени местности и 3 природни забележителности.

Защитени местности

- **“Урумово лале”**

Обявена със Заповед № РД-957/25.07.2003г. на МОСВ. Защитената територия заема каменист, силно варовит стръмен склон от ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище”, землище с. Пайдушко, община Търговище, с площ 12 ха, обявена като Природна забележителност със Заповед №853/10.08.1983г. на КОПС. Прекатегоризирана е в Защитена местност със Заповед № РД-957/25.07.2003г. на МОСВ. Под защита е естествено находище на

растистителния вид Урумово лале, представен в трите му форми - жълта, пъстра и червена. Последната форма е представена от единични екземпляри.

Видът под защита е български ендемит, застрашен от изчезване и включен в "Червената книга" на България. Стопанисва се и се охранява от ТП „ДГС Търговище", под контрола на РИОСВ-Шумен.

- **"Игликина поляна"**

Обявена със Заповед № РД-955/25.07.2003г. на МОСВ. Намира се в м. "Кайрака" на нелесопригодна площ, ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище", землище гр. Търговище. Обявена като Природна забележителност е със Заповед №448/25.04.1984г. на КОПС с площ 9,2 ха. Със Заповед № РД-955/25.07.2003г. на МОСВ е прекатегоризирана в Защитена местност. Целта за обявяване е защита на естественото находище на лечебна иглика, растителен вид с ограничителен режим на ползване с цел запазване като генетичен фонд на вида и осигуряване естественото му възпроизвеждане. Целогодишно е обект на неорганизиран туризъм, поради красивата природа, съчетание на защитения обект с ограждаща го смесена широколисна гора и близостта с гр. Търговище. Стопанисва се и се охранява от ТП „ДГС Търговище", под контрола на РИОСВ-Шумен.

- **"Петка балкан"**

Обявена със Заповед № РД-959/25.07.2003г. на МОСВ.
Със Заповед№215/05.04.1979г. на КОПС, защитената територия е обявена като Природна забележителност. Прекатегоризирана е в Защитена местност със Заповед №РД-959/25.07.2003г. на МОСВ. Целта за обявяване е за съхранение на вековна церова гора в м. "Бабаконду" в ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище", землище с. Братово община Търговище. Стопанисва се и се охранява от ТП „ДГС Търговище", под контрола на РИОСВ-Шумен

- **"Божур поляна"**

Обявена със Заповед № РД-315/30.05.2006г. на МОСВ. Защитената местност е обявена със Заповед № РД-315/30.05.2006г. на МОСВ в землищата на с. Вардун и с. Стража, община Търговище с цел опазване находище на червен божур и лечебна иглика. Естественото находище заема площ от 18,07ха в ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище", местността "Парка". Стопанисва се и се охранява от ТП „ДГС Търговище", под контрола на РИОСВ-Шумен.

Природни забележителности

- **"Скално образувание Коня" и "Водопада в местността Боаза"**

Обявени със Заповед № 97/13.03.1978 г. на КОПС.Природните забележителности са обявени със Заповед № 97/13.03.1978г. на КОПС. Намират се в живописната м. "Боаза", образувана от коритото на р. Врана, живописно прорязваща склоновете на Преславската планина, дял от Източна Ст. планина. ПЗ "Коня" е скално образувание – голина, наподобяващо изображение с форма на кон, намиращо се в близост до главен път Варна-София, на площ от 0,3 ха в ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище", землище гр. Търговище. ПЗ "Водопада" също се намира в близост до главен път Варна-София и е малък водопад, образуващ се от излизащ на скалната повърхност малък подземен приток на р. Врана, с площ от 0,1 ха в ДГФ на СИДП ТП „ДГС Търговище", землище с. Пайдушко, Община Търговище. ПЗ се стопанисват и охраняват от ТП ДГС „Търговище", под контрола на РИОСВ-Шумен.

- **"Дервентската пещера"**

Обявена със Заповед № 534/25.09.1978 г. на КОПС. Дервентската пещера е обявена за природна забележителност със Заповед № 534/25.09.1978 г. на КОПС, с площ 5,07 дка. Намира се на склоновете на Преславската планина, дял от Източна Стара планина в Пролазкия пролом

в землище с. Пролаз, Община Търговище, държавна публична собственост. Пещерата е една от малкото в този край, известна освен с големината си и с богатството на ексцентричните образувания на хелектитите и дендритите, змиевидните извивки на преградите на синтровите езерца с пещерни бисери в тях и масивните сталактити, осеяни с червеникавокафяви до розови и млечнобели кристали. Прилепите са основните видове в пещерната фауна, достигащи десетки броя. Пещерата е местообитание на особен вид малък бръмбър, родственик на вида Светломразец. Дервентската пещера е недостатъчно проучена.

Защитени Зони по НАТУРА 2000

Защитените зони по НАТУРА 2000 за териториите собственост на община Търговище са идентифицирани съгласно информация за координати на границите им от официалнната интернет страница на МОСВ. Използвани са също НАТУРА 2000 Стандартен формуляр за установените защитени зони на територията на общинските територии. В приложение № II към настоящата програма са представени извадки от картен материал с нанесени границите на описаните по-долу защитени зони по НАТУРА 2000.

На територията на община Търговище има 4 защитени зони, включени в "Натура 2000":

- **Защитена зона Овчарово - BG0002093** - съгласно Директивата за птиците, с обща територия: 1478.03ха в землищата на Кралево, Овчарово, Певец, Руец, Стража. Предмет на опазване са следните видове птици:

- Редовно срещащи се мигриращи видове птици, които не са включени в Приложение №2 на Закона за биологичното разнообразие (Приложение I на Директива 79/409/ЕЕС)
- Видове, включени в Приложение №2 на Закона за биологичното разнообразие (Приложение I на Дир.79/409/ЕЕС):
  - ❖ Ливаден дърдавец Crex crex
  - ❖ Синявица Coracias garrulus
  - ❖ Полска бъбрица Anthus campestris
  - ❖ Червеногърба сврачка Lanius collurio

Защитената зона „Овчарово" BG0002093, тип „J" - Защитена зона по Директива за птиците, която припокрива защитена зона по Директива за местообитанията.

Местоположение на защитената зона: географска дължина: E 26°11'32"; географска ширина: N 43°11'15"

Площ: 14,780.37 дка

Надморска височина: средна 302m.

Цели на опазване в защитена зона Овчарово:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване в защитена зона Овчарово:

Типове местообитания	
	-
Птици	
Crex crex - Ливаден дърдавец	

Anthus campestris - Полска бъбрица
Coracias garrulus - Синявица
Lanius collurio - Червеногърба сврачка

➢ **Защитена Зона „Островче”- BG0000173** – съгласно Директивата за местообитанията, с обща площ 6749,19 ха, одобрена с Решение №661/16.10.2007 г. на Министерски съвет. Целта на опазване са природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации.

Защитената зона „Островче" BG0000173, тип „B” - Защитена зона по Директива 92/43/EEC за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Местоположение на защитената зона: географска дължина: E 26°25’17”; географска ширина: N 43°25’48”

Площ: 67,491.85 дка

Надморска височина: средна 347 m.

Цели на опазване в защитена зона Островче:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване в защитена зона Островче:

Типове местообитания	
91E0	Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae) Alluvial forests with Alnus glutinosa and Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
6110	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi Rupicolous calcareous basophilic grasslands of the Alysso-Sedion albi
6210	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco Brometalia) (*Важни местообитания на орхидеи) Semi - natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco Brometalia) (*important orchid sites)
6510	Низинни сенокосни ливади Lowland hay meadows (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)
9180	Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сиеи и стръмни склонове Tilio-Acerion forest of slopes, screes and ravines
91G0	Панонски гори с Quercus petraea and Carpinus betulus Pannonic woods with Quercus petraea and Carpinus betulus
91H0	Панонски гори с Quercus pubescens Pannonic woods with Quercus pubescens
91I0	Евро – сибирски степни гори с Quercus spp. Euro-Siberian steppic woods with Quercus spp.
91M0	Балкано – панонски церови – грунови гори. Pannonian-Balkanic turkey oak-sessile oak forests
91Z0	Мизийски гори от сребролиста липа Moesian silver lime woods

Бозайници
Европейски вълк - Canis lupus
Видра - Lutra lutra
Лалугер - Spermophilus citellus
Пъстър пор - Vormela peregusna
Земноводни и влечуги
Червенокоремна бумка - Bombina bombina
Ивичест смок - Elaphe quatuorlineata
Обикновена блатна костенурка - Emys orbicularis
Шипобедрена костенурка - Testudo graeca
Шипоопашата костенурка - Testudo hermanii
Голям гребенест тритон - Triturus karelinii
Риби
Обикновен щипок - Cobitis taenia
Европейска горчивка - Rhodeussericeusamarus
Безгръбначни
Хидриас - Hypodryas maturna
Лицена - Lycaena dispar
Полиоматус - Polyommatus eroides
Bolbelasmus unicornis
Обикновен сечко - Cerambyx cerdo
Бръмър рогач - Lucanus cervus
Буков сечко - Morimus funereus
Осмодерма - Osmoderma eremita
Алпийска розалиа - Rosalia alpina

➢ **Защитена Зона „Преславска планина” - BG0000421,** съгласно Директивата за местообитанията , с площ от 14060,01хаодобрена с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет. Целта на опазване са природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации.

Защитената зона „Преславска планина" BG0000421, тип „К” - Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците.

Местоположение на защитената зона: географска дължина: E 26° 9’ 44”; географска ширина: N 43° 9’ 15”

Площ: 140,600.10 дка

Надморска височина: минимална 116, максимална 685, средна 401 m.

Цели на опазване в защитена зона „Преславска планина”:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване в защитена зона „Преславска планина”:

Типове местообитания	
6110	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi
6210	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)

6430	Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс
6510	Низинни сенокосни ливади
8310	Неблагоустроени пещери
9150	Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion)
9170	Дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum
91E0	Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)
91H0	Панонски гори с Quercus pubescens
91M0	Балкано-панонски церово-горунови гори
91Z0	Мизийски гори от сребролистна липа
Птици	
Ficedula albicollis - Беловрата мухоловка	
Buteo rufinus - Белоопашат мишелов	
Bubo bubo - Бухал	
Ciconia ciconia - Бял щъркел	
Falco vespertinus - Вечерна ветрушка	
Botaurus stellaris - Голям воден бик	
Hippolais olivetorum - Голям маслинов присмехулник	
Lullula arborea - Горска чучулига	
Emberiza hortulana - Градинска овесарка	
Neophron percnopterus - Египетски лешояд	
Alcedo atthis - Земеродно рибарче	
Caprimulgus europaeus - Козодой	
Egretta garzetta - Малка бяла чапла	
Ixobrychus minutus - Малък воден бик	
Aquila pomarina - Малък креслив орел	
Pernis apivorus - Осояд	
Circus cyaneus - Полски блатар	
Dendrocopos syriacus - Сирийски пъстър кълвач	
Dendrocopos medius - Среден пъстър кълвач	
Lanius collurio - Червеногърба сврачка	
Dryocopus martius - Черен кълвач	
Ciconia nigra - Черен щъркел	
Lanius minor - Черночела сврачка	
Sylvia nisoria - Ястребогушо коприварче	
Редовно срещащи се мигриращи птици	
Riparia riparia - Брегова лястовица	
Jynx torquilla - Въртошийка	
Podiceps cristatus - Голям гмурец	
Phalacrocorax carbo - Голям корморан	
Sylvia atricapilla - Голямо черноглаво коприварче	
Streptopelia turtur – Гургулица	
Athene noctua - Домашна кукумявка	
Parus lugubris - Жалобен синигер	
Larus cachinnans - Жълтокрака чайка	
Picus viridis - Зелен кълвач	
Carduelis chloris - Зеленика	
Anas platyrhynchos - Зеленоглава патица	
Emberiza cirlus - Зеленогуша овесарка	
Gallinula chloropus - Зелененожка	

Galerida cristata - Качулата чучулига
Turdus merula - Кос
Tachybaptus ruficollis - Малък гмурец
Accipiter nisus - Малък ястреб
Buteo buteo - Обикновен мишелов
Merops apiaster - Обикновен пчелояд
Fringilla coelebs - Обикновена чинка
Carduelis cannabina - Обикновено конопарче
Turdus philomelos - Поен дрозд
Alauda arvensis - Полска чучулига
Coturnix coturnix - Пъдпъдък
Hirundo rustica - Селска лястовица
Miliaria calandra - Сива овесарка
Ardea cinerea - Сива чапла
Parus caeruleus - Син синигер
Gallinago gallinago - Средна бекасина
Corvus monedula - Чавка
Erithacus rubecula - Червеногръдка
Saxicola torquata - Черногушо ливадарче
Falco tinnunculus - Черношипа ветрушка
Otus scops - Чухал
Luscinia megarhynchos - Южен славей
Бозайници
Rhinolophus hipposideros - Малък подковонос
Myotis myotis - Голям нощник
Rhinolophus ferrumequinum - Голям подковонос
Mesocricetus newtoni - Добруджански (среден) хомяк
Miniopterus schreibersi - Дългокрил прилеп
Myotis capaccinii - Дългопръст нощник
Spermophilus citellus - Лалугер
Myotis blythii - Остроух нощник
Rhinolophus mehelyi - Подковонос на Мехели
Vormela peregusna - Пъстър пор
Rhinolophus blasii - Средиземноморски подковонос
Myotis emarginatus - Трицветен нощник
Rhinolophus euryale - Южен подковонос
Земноводни и влечуги
Bombina bombina - Червенокоремна бумка
Bombina variegata - Жълтокоремна бумка
Elaphe quatuorlineata - Ивичест смок
Emys orbicularis - Обикновена блатна костенурка
Testudo graeca - Шипобедрена костенурка
Testudo hermanni - Шипоопашата костенурка
Triturus karelinii - Голям гребенест тритон
Риби
Cobitis taenia - Обикновен щипок
Rhodeus sericeus amarus - Европейска горчивка
Безгръбначни
Paracaloptenus caloptenoides - Обикновен паракалоптенус
Растения
Himantoglossum caprinum - Обикновена пърчовка

➢ **Защитена зона „Марина дупка” - BG0000589,** съгласно Директивата за местообитанията, с обща площ от 1,00 ха, одобрена с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет. Целта на опазване са природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации.

Защитената зона „Марина дупка", BG0000589, тип „В” - Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Местоположение на защитената зона: географска дължина: Е 26° 11’ 46”; географска ширина: N 43° 11’ 59”

Площ: 10 дка

Надморска височина: минимална 403, максимална 403, средна 403 m.

Цели на опазване в защитена зона „Марина дупка ”:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване в защитена зона „Марина дупка ”:

Типове местообитания	
8310	Неблагоустроени пещери
Бозайници	
Rhinolophus ferrumequinum - Голям подковонос	
Miniopterus schreibersi - Дългокрил прилеп	
Myotis capaccinii - Дългопръст нощник	
Myotis blythii - Остроух нощник	
Rhinolophus mehelyi - Подковонос на Мехели	
Vormela peregusna - Пъстър пор	
Rhinolophus blasii - Средиземноморски подковонос	
Myotis emarginatus - Трицветен нощник	
Rhinolophus euryale - Южен подковонос	

Целите на общината са укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии и обявяване на нови и информиране и приобщаване на населението в опазване на биоразнообразието в защитените територии.

Лечебни растения

Събирането на лечебните растения от естествените местообитания се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения (Обн. ДВ. бр. 29 от 7.04.2000 г.,посл. изм. ДВ. бр. 28 от 5.04.2011 г.) и настоящата Програма за опазване на околната среда на Община Карнобат.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, което се издава по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събирането на лечебни растения за лични нужди от поземления фонд, горите и водните обекти, които са общинска собственост.

Позволително за ползване на лечебни растения със стопанска цел от земи общинска собственост се издават, както следва:

- От Директора на ДГС- Търговище – за гори общинска собственост след заплащане на таксата в Общината;
- От Кмета на Общината след заплащане на таксата за:

- за земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места, които са общинска собственост;
- от териториите и акваториите в строителните граници на населените места, които са общинска собственост.

Таксите за ползване на лечебните растения на територията на Общината се определят от Общинския съвет. Размерът на определените такси не може да бъде по- голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд. Постъпилите такси в бюджета на Общината се използват за обучение, издаване на образователни материали, конференции за лечебни растения, научни изследвания и наблюдения на лечебни растения, както и различни дейности, свързани с управлението и контрола върху тях.

В позволителното за ползване се включва вида и начина на ползване, количеството добити части от съответното лечебно растение, района или находището, където се добива лечебното растение, начина на ползване, както и задълженията на самия ползвател.

Контролът по отношение на билкозаготвителните пунктове, тяхната отчетна документация, количествата добити билки и други се осъществява от РИОСВ- гр. Шумен.

Ежегодно със своя заповед Министърът на околната среда и водите определя специален режим на опазване и ползване на лечебните растения.

Със Закона се урежда управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки, за което са поставени конкретни изисквания при събирането на билките:

1. Извършва се от находища, в които лечебните растения не са подложени на отрицателното въздействие на естествени или предизвикани от човешка дейност фактори;
2. Обект на събиране са само растителните части, които се използват като билки;
3. Събирането се извършва при подходящи атмосферни условия с оглед получаването на качествени билки;
4. Не се допуска увреждане на находищата в резултат на дейността;
5. Не се събират билки в замърсени с тежки метали, пестициди, други химически или минерални вещества, животински или битови отпадъци райони;
6. Събирането се извършва след издаване на разрешително за ползване съгласно чл. 21, ал. 2 от Закона за лечебните растения ;
7. Не се допуска попадане на чужди примеси, в т.ч. камъни, пръст, органични замърсители;
8. Не се допуска контакт на събраните свежи билки с почвата;
9. Съдовете, използвани при събиране на билки, се поддържат чисти и се съхраняват на места, недостъпни за домашни животни, гризачи, птици;
10. Транспортните средства, с които се превозват свежите билки, се поддържат чисти, сухи и при нужда се застилат или покриват.

Ежегодно експерти от РИОСВ-Шумен, както и от общинска администрация извършват проверки на регистрираните билкозаготвителни пунктове на територията на Община Търговище за спазване на гореописаните изисквания. Всяка година от общинска администрация се издават позволителни за добив на билки, съгласно чл.22 от ЗЛР от :

- земеделски земи от поземления фонд и такива, включени в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- територии в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
- земеделски земи от поземления фонд - частна собственост; позволително се издава на собственика/арендатора или упълномощено от него лице, без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица - възмездно или безвъзмездно, при свободно договаряне;

В следващите регистри са отразени видовете и количества на билките, за които са

издавани позволителни за добив на територията на Община Търговище:

РЕГИСТЪР НА ИЗДАДЕНИ ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ДОБИВ НА БИЛИКИ ОТ ЗЕМИ И ГОРИ ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ ЗА 2016 Г.

№	РАЗРЕШИТЕЛНО ИЗДАДЕНО НА :	№ НА РАЗРЕШИТЕЛНО	ВИД НА БИЛКАТА:	ЗЕМЛИЩЕ:	КОЛИЧЕСТВО: / кг. /
1.	„Севи 2015“ ЕООД	1/10.02.2016 г.	коприва- корен	с. Баячево, с. Росина	3 000
2.	РПК „ Напред”	2/29.03.2016 г.	коприва- стрък	с. Подгорица, с. Здравец, с. Росина и с. Г. Соколово	1 500
3.	РПК „ Напред”	3/29.03.2016 г.	коприва- лист	с. Росина	1 000
			коприва- стрък		500
4.	„Билцвет” ЕООД	4/07.04.2016 г.	коприва- лист	с.Дралфа, с. Росина, с. Кръшно, с. Подгорица и с. Г. Соколово	4 000
5.	ЕТ „ Лотос-72”	5/08.04.2016 г.	коприва-лист	с. Г. Ново	2 000
			медуница-стрък		500
			живовляк- лист		500
6.	ПК „ Зора”	6/08.04.2016 г.	коприва- стрък	с. Лиляк	1 000
7.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	7/11.04.2016 г.	коприва-стрък	с. Буйново	300
8.	„Севи 2015 „ ЕООД	8/13.04.2016 г.	коприва- лист	с. Росина и с. Баячево	2 000
9.	РПК „ Напред”	9/13.04.2016 г.	глог- цвят	с. Подгорица, с. Г. Соколово, с. Здравец, с. Ралица	2 000
10.	Христо Пламенов Христов	10/13.04.2016 г.	коприва-лист	с. Вардун	3 000
			коприва- стрък		5 000
11.	Мустафа Хюсеинов Мустафов	11/20.04.2016 г.	глог-цвят	с. Росина	500

12.	„Севи 2015 „ ЕООД	12/20.04.2016 г.	глог-цвят	с.Баячево и с. Лиляк	3 000
13.	ПК „ Зора”	13/20.04.2016 г.	глог- цвят	с. Лиляк	1 500
14.	Муса Йълмазов Алиев	14/25.04.2016 г.	глог- цвят	с. Кралево	300
15.	„ Вест 2012” ЕООД	15/28.04.2016 г.	коприва-лист	с. Лиляк	5 000
			коприва-стрък		5 000
			глог- цвят		5 000
16.	„Билцвет” ЕООД	16/28.04.2016 г.	глог- цвят	с.Дралфа, с. Росина, с.Кръшно и с. Г. Соколово	300
			глога- лист		700
			слез - стрък		200
17.	Сашо Михайлов Габровлиев	17/28.04.2016 г.	коприва- лист	с.Голямо Ново	400
			глог-лист		300
			глог- цвят		100
			медуница-лист		200
18.	ЕТ „ Георги Тотев”	18/09.05.2016 г.	глог-лист	с. Мировец	200
			глог-цвят		100
19.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	19/12.05.2016 г.	глог-цвят	с. Буйново	500
20.	ПК „ Зора”	20/18.05.2016 г.	медуница-стрък	с. Лиляк	400
21.	РПК „ Напред”	21/20.05.2016 г.	бъз- цвят	с. Подгорица, с. Ралица, с. Здравец, с. Голямо Соколово	400
22.	„ Роялс- 2012” ООД	22/27.05.2016 г.	живовляк- лист	с.Пробуда	200
			глухарче- лист		200
			бъз- цвят		200
23.	„ Роялс- 2012” ООД	23/23.05.2016 г.	медуница- лист	с.Пробуда	200
			комунига-стрък		200
			хвощ- цвят		2 000

24.	ЕТ „ Георги Тотев”	24/08.06.2016 г.	глог-лист	с. Мировец	50
			глог-цвят		31
			липа-цвят		75
25.	„Билцвет” ЕООД	25/08.06.2016 г.	липа- цвят	с.Дралфа, с.Росина, с. Кошничари и с. Кръшно	200
26.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	26/08.06.2016 г.	коприва- стрък	с. Буйново	1 000
			кантарион жълт- стрък		100
27.	Муса Йълмазов Алиев	27/10.06.2016 г.	коприва- лист	с. Кралево	200
28.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	28/15.06.2016 г.	коприва- лист	с. Буйново	300
			липа- лист		300
			липа- цвят		500
			лавандула- стрък		1 000
29.	ПК „ Зора”	29/22.06.2016 г.	кантарион жълт- цвят	с. Буйново	500
30.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	30/29.06.2016 г.	мащерка- стрък	с. Буйново	1500
31.	„Билцвет” ЕООД	31/15.07.2016 г.	кантарион жълт - стрък	с.Дралфа, с. Росина и с. Г. Ново	200
32.	„Билцвет” ЕООД	32/09.08.2016 г.	бъзак- плод	с. Дралфа, с. Росина, с. Кръшно, с. Ралица и с. Голямо Соколово	1 000
33.	РПК „ Напред”	33/11.08.2016 г.	бъз- плод	с. Здравец, с. Подгорица	2 000
34.	„Севи 2015 „ ЕООД	34/29.08.2016 г.	бъз- плод	с. Баячево с. Росина	2 000
			глог-плод		2 000
35.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	35/30.08.2016 г.	бъз- плод	с. Буйново	100
			бъз- плод		50

36.	РПК „ Напред”	36/01.09.2016 г.	глог-плод	с. Подгорица, с. Г. Соколово, с. Здравец и с. Ралица	2 000
37.	ПК „ Зора”	37/02.09.2016 г.	шипка- плод	с.Лиляк	500
38.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	38/07.09.2016 г.	глог- плод	с. Буйново	100
			шипка- плод		50
39.	Радослав Стоянов Асенов	39/ 08.09.2016 г.	глог- плод	с. Вардун	2 000
40.	„Билцвет” ЕООД	40/09.09.2016 г.	глог- плод	с. Дралфа, с. Росина, с.Кръшно	500

РЕГИСТЪР НА ИЗДАДЕНИ ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ДОБИВ НА БИЛИКИ ОТ ЗЕМИ И ГОРИ ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ ЗА 2017 Г.

№	**РАЗРЕШИТЕЛНО ИЗДАДЕНО НА :**	**№ НА РАЗРЕШИТЕЛНО**	**ВИД НА БИЛКАТА:**	**ЗЕМЛИЩЕ:**	**КОЛИЧЕСТВО : / кг. /**
1.	„ Вест 2012” ЕООД	Позв-Б-1/07.03.2017 г.	коприва - корен	Лиляк, Дралфа,Подгорица	20 000
2.	РПК „ Напред”	Позв-Б-2/07.03.2017 г.	коприва - корен	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	3 000
3.	„ Севи 2015” ЕООД	Позв-Б-3/21.03.2017 г.	коприва - корен	Баячево, Дралфа и Росина	10 000
4.	„ Билцвет” ЕООД	Позв-Б-4/03.04.2017 г.	коприва - корен	Дралфа, Кръшно и Голямо Соколово	3 000
			коприва - лист		4 000
5.	РПК „ Напред”	Позв-Б-5/12.04.2017 г.	коприва- стрък	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	1 000

6.	„ Севи 2015” ЕООД	Позв-Б-6/20.04.2017 г.	коприва- стрък	Баячево, Подгорица и Росина	3 000
			глог-цвят		4 000
7.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-7/24.04.2017г.	коприва- стрък	Буйново	1 000
8.	ПК „ Зора”	Позв-Б-8/26.04.2017 г.	коприва- стрък	Лиляк	1 000
			глог-цвят		500
9.	РПК „ Напред”	Позв-Б-9/27.04.2017 г.	глог-цвят	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	1 000
			глог-лист		1 000
10.	ЕТ „ Лотос-72”	Позв-Б-10/05.05.2017 г.	глог-цвят	Голямо Ново	1 000
			коприва - лист		1 000
			полски хвощ-стрък		500
			глухарче-стрък		500
11.	„ Билцвет” ЕООД	Позв-Б-11/09.05.2017 г.	глог-цвят	Дралфа, Росина и Голямо Соколово	500
			глог-лист		500
12.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-12/ 12.05.2017 г.	глог-цвят	Буйново	500
13.	Муса Йълмазов Алиев	Позв-Б-13/18.05.2017 г.	глог-цвят	Кралево	300
14.	ПК „ Зора”	Позв-Б-14/26.05.2017 г.	медуница- лист	Пресиян	500
15.	РПК „ Напред”	Позв-Б-15/05.06.2017 г.	бял равнец-стрък	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец, Ралица и кв. „Въбел”	500
16.	„ Севи 2015” ЕООД	Позв-Б-16/04.06.2017 г.	коприва- стрък	Баячево, Подгорица и Росина	2 000
			глог-цвят		15 000
			коприва - лист		10 000

17.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-17/21.06.2017 г.	коприва - лист	Буйново	1 000
18.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-18/23.06.2017	липа-цвят	Буйново,Пресяк и Твърдинци	900
			липа- лист		250
			зелена ябълка-плод		500
19.	Ангел Грозданов Ангелов	Позв-Б-19/23.06.2017 г.	липа-цвят	Вардун и Лиляк	600
20.	„ Билцвет” ЕООД	Позв-Б-20/23.06.2017 г	липа-цвят	Дралфа, Росина и Кръшно	200
			бял равнец-стрък		200
21.	РПК „ Напред”	Позв-Б-21/28.06.2017 г.	липа- лист	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	1 000
22.	„ Севи 2015” ЕООД	Позв-Б-22/03.08.2017 г.	зелена ябълка-плод	Баячево	2 000
23.	„ Билцвет” ЕООД	Позв-Б-23/11.08.2017 г	бъзак-плод	Подгорица, Голямо Соколово и Кръшно	1 000
24.	РПК „ Напред”	Позв-Б-24/18.08.2017 г.	бъзак-плод	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	2 000
25.	РПК „ Напред”	Позв-Б-25/05.09.2017 г.	шипка-плод	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	1 000
26.	„ Билцвет” ЕООД	Позв-Б-26/15.09.2017 г	глог-плод	Голямо Соколово,Росина, Кръшно и Кошничари	700
			шипка- плод		300
27.	ПК „ Зора”	Позв-Б-27/15.09.2017 г.	шипка- плод	Лиляк	1 000

28.	РПК „ Напред”	Позв-Б-28/28.08.2017 г.	глог-плод	Подгорица, Голямо Соколово, Здравец и Ралица	1 000

РЕГИСТЪР НА ИЗДАДЕНИ ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ДОБИВ НА БИЛИКИ ОТ ЗЕМИ И ГОРИ ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ ЗА 2018 Г.

№	РАЗРЕШИТЕЛНО ИЗДАДЕНО НА :	№ НА РАЗРЕШИТЕЛНО	ВИД НА БИЛКАТА:	ЗЕМЛИЩЕ:	КОЛИЧЕСТВО : / кг. /
1.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-1/09.03.2018 г.	коприва- корен	с. Баячево, с. Дралфа и с. Росина	5 000
2.	РПК „Напред”	Позв-Б-2/05.04.2018 г.	коприва- стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
3.	РПК „Напред”	Позв-Б-3/ 16.04.2018 г.	глог- цвят	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
4.	Мустафа Хюсейнов Мустафов	Позв-Б-4/24.04.2018 г.	коприва-лист	с. Росина	2 000
5.	ПК „ Зора”	Позв-Б-5/26.04.2018 г.	глог- цвят	с. Лиляк	1 000
			коприва-стрък		1 000
6.	Муса Йълмазов Алиев	Позв-Б-6/26.04.2018 г.	глог- лист	с. Кралево, с. Баячево и с. Руец	800
7.	Мустафа Хюсейнов Мустафов	Позв-Б-7/30.04.2018 г	глог- цвят	с. Росина	1 000
8.	„Билцвет” ЕООД	Позв-Б-8/03.05.2018г.	глог- лист	с. Дралфа, с.Кръшно и с. Голямо Соколово	200
			глог- цвят		400
			коприва-лист		4 000
9.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-9/04.05.2018г.	коприва-лист	с. Баячево, с. Подгорица и с. Росина	5 000
			глог- цвят		5 000

10.	ЕТ „Лотос-72”	Позв-Б-10/08.05.2018г.	глог- лист	с. Голямо Ново	1 000
			глог- цвят		1 000
			медуница-стрък		500
			глухарче- стрък		500
11.	РПК „Напред”	Позв-Б-11/10.05.2018 г.	глог- цвят	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
12.	РПК „Напред”	Позв-Б-12/15.05.2018 г.	коприва- стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500
13.	РПК „Напред”	Позв-Б-13/17.05.2018 г.	бъз- цвят	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500
14.	РПК „Напред”	Позв-Б-14/01.06.2018г.	равнец-стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
15.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-15/01.06.2018 г.	коприва- стрък	с.Буйново	500
			глог- цвят		300
16.	„Билцвет” ЕООД	Позв-Б-16/07.06.2018г.	полски хвощ-стрък	с. Росина, с. Голямо Соколово и с.Кръшно	100
			комунига-стрък		100
17.	РПК „Напред”	Позв-Б-17/07.06.2018г.	комунига-стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
18.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-18/14.06.2018г.	коприва- стрък	с.Буйново	300
			зелена ябълка-плод		500

19.	РПК „Напред”	Позв-Б-19/03.08.2018г.	бъз- плод	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
20.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-20/23.08.2018г.	бъз- плод	с. Росина, с. Баячево и с. Подгорица	2 000
			глог- плод		5 000
			шипка- плод		3 000
21.	РПК „Напред”	Позв-Б-21/27.08.2018 г.	глог- плод	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
			шипка- плод		1 000
22.	„Билцвет” ЕООД	Позв-Б-22/27.08.2018г.	бъзак-плод	С. Голямо Соколово, с.Кръшно, с.Маково и с.Миладиновци	400
			глог- плод		500
			шипка-плод		500

РЕГИСТЪР НА ИЗДАДЕНИ ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ДОБИВ НА БИЛИКИ ОТ ЗЕМИ И ГОРИ ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ ЗА 2019 Г.

№	**РАЗРЕШИТЕЛНО ИЗДАДЕНО НА :**	**№ НА РАЗРЕШИТЕЛНО**	**ВИД НА БИЛКАТА:**	**ЗЕМЛИЩЕ:**	**КОЛИЧЕСТВО: / кг. /**
1.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-1/01.03.2019 г.	коприва- корен	с. Баячево, с. Дралфа и с. Росина	5 000
2.	ПК „Зора”	Позв-Б-2/08.04.2019 г.	коприва- стрък глог- цвят коприва- корен	с. Лиляк	1 000 1 000 1 000
3.	РПК „Напред”	Позв-Б-3/ 08.04.2019 г.	глог- цвят коприва- стрък глог- лист	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500 1 000 500
4.	„Билцвет” ЕООД	Позв-Б-4/03.05.2019 г.	коприва-стрък глог- цвят глог- лист	с. Росина с. Кръшно с. Дралфа с. Г. Ново	4 000 400 200
5.	Муса Йълмазов Алиев	Позв-Б-5/10.05.2019 г.	глог- цвят	с. Кралево	500

6.	„ Белис 92 „ ЕООД	Позв-Б-6/13.05.2019 г.	глог- лист глог- цвят коприва- лист	с. Г. Ново	500 500 1 000
7.	РПК „Напред”	Позв-Б-7/13.05.2019 г	глог- цвят коприва - стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500 1 000
8.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-8/14.05.2019г.	коприва-стрък глог- цвят	с. Баячево с.Подгорица и с. Росина	3 000 3 000
9.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-9/23.05.2019г.	коприва-стрък глог- цвят глог- цвят	с. Буйново,	500 300 5 000
10.	РПК „Напред”	Позв-Б-10/03.06.2019г.	бял равнец-стрък	с. Здравец, с. Подгорица, с. Г. Соколово и с. Ралица	1 000
11.	„Билцвет”ЕООД	Позв-Б-11/21.06.2019 г.	комунига-стрък полски хвощ-стрък	с. Дралфа, с. Росина, с. Кръшно и с. Г. Ново	100 100
12.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-12/10.07.2019 г.	коприва- стрък	с. Буйново	500
13.	РПК „Напред”	Позв-Б-13/11.07.2019 г.	камшик- стрък	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
14.	РПК „Напред”	Позв-Б-14/09.08.2019г.	бъз-плод	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000

15.	„Билцвет” ЕООД	Позв-Б-15/19.08.2019 г.	бъзак- плод	с.Дралфа, с. Росина и с. Голямо Ново	500
16.	РПК „Напред”	Позв-Б-16/21.08.2019г.	шипка- плод	с. Ралица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Подгорица	1 000
17.	„ Белис 92” ЕООД	Позв-Б-17/26.08.2019г.	бъзак- плод	с. Г. Ново	2 000
18.	ПК „ Зора”	Позв-Б-18/11.09.2019г.	шипка- плод	с.Лиляк	2 000
19.	Иван Милчев Иванов	Позв-Б-19/20.09.2019 г.	бъз- плод шипка- плод глог-плод	с. Лиляк	500 500 500

РЕГИСТЪР НА ИЗДАДЕНИ ПОЗВОЛИТЕЛНИ ЗА ДОБИВ НА БИЛИКИ ОТ ЗЕМИ И ГОРИ ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ ЗА 2020 Г.

№	РАЗРЕШИТЕЛНО ИЗДАДЕНО НА :	№ НА РАЗРЕШИТЕЛНО	ВИД НА БИЛКАТА:	ЗЕМЛИЩЕ:	КОЛИЧЕСТВО: / кг. /
1.	„Севи 2015” ЕОООД	Позв-Б-1/24.02.2020 г.	коприва- корен	с. Баячево, с. Руец и с. Росина	5 000
2.	РПК „Напред”	Позв-Б-2/08.04.2020 г.	коприва- стрък	с. Подгорица,с. Ралица,с. Здравец,с. Г.Соколово	1 000
3.	РПК „Напред”	Позв-Б-3/ 24.04.2020 г.	глог- цвят коприва- лист	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500 500
4.	ПК „Зора”	Позв-Б-4/27.04.2020 г.	коприва-стрък глог- цвят	с. Лиляк	1000 1000
5.	„Роялс-2012” ООД	Позв-Б-5/08.05.2020 г.	глог- цвят бъз- цвят	с. Лиляк	1000 500

6.	Муса йълмазов Алиев	Позв-Б-6/13.05.2020г.	глог- цвят	с. Кралево	900
7.	Иван Милчев Иванов	Позв-Б-7/18.05.2020 г.	глог- цвят коприва – стрък коприва-лист	с. Лиляк	2000 1000 1000
8.	„Захари” ЕОООД	Позв-Б-8/20.05.2020г.	коприва-стрък глог- цвят	с. Баячево с.Подгорица и с. Росина	3000 2000
9.	„ Белис 92” ООД	Позв-Б-9/21.05.2020г.	коприва-лист глог- цвят глог- лист живовлек-лист глухарче-стрък	с. Буйново,	500 500 500 500 1000
10.	РПК „Напред”	Позв-Б-10/03.06.2020г.	бял равнец-стрък	с. Здравец, с. Подгорица, с. Г. Соколово и с. Ралица	1 000
11.	Радослав Стоянов Асенов	Позв-Б-11/19.06.2020 г.	коприва-стрък	с. Вардун	6000
12.	Мехмед Ахмедов Мехмедов	Позв-Б-12/16.07.2020 г.	коприва- стрък мащерка - стрък	с. Буйново	500 100
13.	РПК „Напред”	Позв-Б-13/14.08.2020 г.	черен бъз- плод	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	1 000
14.	РПК „Напред”	Позв-Б-14/10.09.2020г.	глог-плод шипка-плод	с. Подгорица, с. Голямо Соколово, с. Здравец и с.Ралица	500 500

Ежегодно кметът на Община Търговище издава заповед за забрана брането на липов

цвят от насаждения и отделни дървета на територията на гр. Търговище и селата на община Търговище, включващи – улици, булеварди, паркове, сервитутите на пътните артерии общинска собственост и други площи, както и рязането, чупенето и увреждането на липови дървета на територията на цялата община. Също така се забранява смитането на липовия прашец в населените места и ползването му за търговия.

Разрешение от забраната се допуска само при контролирано бране, чрез издаване на позволително за добив на регистрирани билкозаготвители от определени райони на ползване.

За опазване и недопускане търговия със застрашени, защитени и под специален режим диворастящи растения през пролетния сезон се публикуват съобщения за недопускане продажбата на снежно кокиче, пролетна циклама, оливиеров минзухар, битински синчец, горска теменуга, кукуряк, иглика, божур, кукувиче грозде и др.; клонки от бодлив и подезичен залист, както и луковици, туфи, коренища, предназначени за засаждане. Засилване на контрола се осъществява около пролетните, официални и църковни празници в периода на месеците март –април.

До момента нито на национално ниво, нито на местно са правени проучвания на ресурсите от лечебни растения. Точните количества и местообитания на определените видове билки не могат да се определят, тъй като не е правено обследване на районите. Единствения ориентир за това са местните билкари, които ежегодно добиват билки от обследвани от тях местности.

Тъй като обследването на ресурсите би отнело много време и финансов ресурс, който Общината не може да отдели е добре да се направи приблизителна оценка като се използват данни от местните билкари, както и кметовете и кметските наместници по населените места.

Необходимо е да се определят районите и местностите на различните видове лечебни растения, както и приблизителното количество от отделните находища.

Оценката на ресурсите е необходима, за да може, чрез нея да се определи ресурса на видовете билки и при драстично намаляване да се ограничи тяхното ползване. Оценката следва да определи ефективното управление и опазване на находищата от лечебни растения в Община Търговище.

ГОРИ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Обща характеристика

Държавно горско стопанство Търговище е разположено върху територия с граници 26° 20' и 26° 47' източна дължина и 43° 12' и 43° 23' северна дължина. Обхваща част от района на източната природогеографска подобласт на Дунавската равнина и северната част на предбалкана от старопланинската област. Горите, държавна собственост, са разположени в радиус до 20 км около град Търговище.

В сегашните си граници ДГС “Търговище” обхваща почти изцяло горите и другите горски площи на община Търговище. Лесничейството се намира на територията на 46 землища, всяко от тях самостоятелно кметство, а именно: град Търговище, кварталите Бряг и Въбел и селата Алваново, Александрово, Баячево, Бистра, Божурка, Братово, Буйново, Буховци, Вардун, Васил Левски, Голямо Соколово, Горна Кабда, Давидово, Драгановец, Дългач, Здравец, Копрец, Кралево, Лиляк, Ловец, Макариополско, Мировец, Момино, Надарево, Овчарово, Осен, Острец, Пайдушко, Певец, Подгорица, Преселец, Пресиян, Пресяк, Пробуда, Пролаз, Ралица, Руец, Стража, Съединение, Твърдинци, Търновца, Цветница и Черковна. Останалите землища на община Търговище: с. Голямо Ново, с. Дралфа, с. Кошничари, с. Кръшно, с. Маково, с. Миладиновци и с. Росина са включени административно към ДЛС “Черни Лом” със седалище гр. Попово.

ДГС “Търговище” обхваща източната част от района на географска подобласт на Дунавската равнина и северната част на Предбалкана от Старопланинската област. Горските територии в района на ДГС “Търговище” са разположени по склоновете на Преславско-Драгоевската планина и Лиляшките възвишения, представляващи североизточни разклонения на Източна Стара планина, както и в по-големи или по - малки комплекси сред земеделските

площи на южните остатъчни плата на Лудогорието.

Основният горски масив се намира южно от град Търговище. По форма представлява неправилен правоъгълник, простиращ се от запад-северозапад към изток-югоизток. Най-голямото разстояние на този комплекс е 21 км, а най-малкото 4 км. Вторият по големина горски масив има формата на неправилен триъгълник и е разположен на запад от град Търговище. Най-голямото разстояние (север-юг) на този комплекс е 8 км, а най-малкото (изток-запад) е 4 км.

Останалата част от територията на стопанството се състои от по-малки горски комплекси разположени сред обработваемите земи, които се намират северозападно, северно, североизточно, източно и югоизточно от град Търговище, както и югозападно и южно от основния горски масив.

Геометричната форма на стопанството наподобява неправилен четириъгълник, чийто център е град Търговище. Най-голямото разстояние между крайните точки на стопанството в посока запад-изток е около 36 км, а в посока север-юг е около 37 км.

Релефът в района на ДГС "Търговище" е хълмист, типичен за района на Източна Стара планина. Част от територията на лесничейството, южно и западно от град Търговище, обхваща планински терени от Преславско-Драгоевската планина и Северослонишкия плоскоридов район. Плоските и разлати била на планината имат платовиден характер. От тях се спускат умерено стръмни склонове. Изключение от това правят много стръмните склонове в пролома на река Врана при Търговишки проход. Централните и северни части от територията на лесничейството, попадащи в Дунавската равнина и Лудогорското плато, обхващат хълмисти равнини и разчленени плата със заоблени форми, които на места са просечени от дълбоки долове и ровини.

По документи като гори върху земеделски земи на община Търговище са възстановени 75.8 ха. Общата площ на горите и горските територии собственост на общината възлиза 1810.3 ха. При инвентаризацията на ДГС "Търговище" през лятото на 2012 г. са установени още 202.5 ха общински гори върху земеделски земи, които се водят пасища, храсти и др.територии, но са идентифицирани като гори. Общата площ, собственост на Община Търговище, възлиза на 2012,8 ха, които са разпределени както следва:

- ДГС "Търговище" - 1997.9 ха
- ДЛС "Черни Лом" - 14.9 ха

От общата площ на ДГС „Търговище“ преобладават терените с надморска височина от 351 до 500 м, които представляват 53.2% от дървопроизводителната площ на лесничейството. Най-високата точка в района на стопанството е връх "Големия вис" - 689,5 м н.в., а най-ниската в землището на с. Острец - 150 м н.в.

Разпределение на дървопроизводителната площ според наклона на терена

Степен на наклона	Площ в хектари	%
равно (0-4)	2919,5	17,1
полегато (5-10)	3385,5	19,9
наклонено (11-20)	5028,4	29,5
стръмно (21-30)	5508,9	32,3
мн.стръмно (над 31)	199,0	1,2
Общо:	**17041,3**	**100,0**

Ерозионни процеси са установени на площ 1123,2 ха, или 6,2% от дървопроизводителната площ на лесничейството. Тези процеси са овладени и имат затихващи функции.

Растителност

Върху припечни, стръмни и наклонени склонове с надморска височина между 200 и 400 м в хълмистите равнини са характерни дъбовите съобщества от благунови и благуново-церови гори. Смесени гори от зимен дъб и благун, в които като примес на места участват цер, габър и други, са формирани на границата между чистите зимендъбови формации и чистите благунови формации. Церовите гори са най-разпространената формация върху припечни, равни или наклонени терени с дълбоки, богати и сухи почви по плата и хълмисти равнини до 400 м н.в.

Липовите гори заемат главно сенчестите и равни до стръмни терени с надморска височина до 400 м на дълбоки и богати почви.

Горите от обикновен габър се срещат на сенчести и влажни месторастения, предимно в по-високите (над 400 м н.в.) части на долния горскорастителен пояс. Смесените гори от липа и клен заемат по-сенчестите, свежи склонове в суходолията (северните склонове на Лиляшкото плато). В състава им често участват още цер, мъждрян, келяв габър. Горите от келяв габър или от мъждрян, примесен с келяв габър, са разпространени предимно по топлите и стръмни южни склонове с надморска височина до 400 м.

В суходолията, бреговите земи и подножията на склонове със сенчеста компонента в изложението, успешно се развива бялата акация. В запазените от ветрове котловини и подножията на склоновете добър растеж показват създадените орехови култури. На свежите и богати месторастения успешно се развиват културите от червен дъб и липа - чисти или смесени с различно участие. Върху карбонатните почви, на сухи и ерозирани месторастения е залесявано с черен бор.

От храстите и полухрастите най-разпространени в района са глог, дрян, леска, шипка, къпина, смрадлика и други. От билките най-често се срещат бял равнец, жълт кантарион, риган и други. Тревната покривка е сравнително бедна, като се представя предимно от житни, детелина, млечка, лепка и други.

Според горскорастително райониране на страната, територията на ДГС “Търговище” попада в Мизийска област (подобласт Шуменско-Провадийски плата) и Тракийска област (подобласт Източна Стара планина). За естествена граница между двете области в района на лесничейството се възприема коритото на рака Врана. Горите и горските площи са разположени в трите подпояса на Долния равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори.

Мизийска горскорастителна област

М-1 - Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м н.в.)

М-1-2 - Подпояс на равнинно-хълмисти дъбови гори (0-400 м н.в.)

В този подпояс попадат 6150,9 ха или 36,1% от дървопроизводителната площ на стопанството. От естествено разпространените дървесни видове най-широко разпространение имат цер, зимен дъб, благун, липи, габър, бряст, клен, шестил, ясени, мъждрян, келяв габър. Незначително е разпространението на космат дъб, сребролистна липа, мъждрян, бук и други.

В този подпояс са създадени 686,1 ха иглолистни, 368,1 ха широколистни и 206,4 ха акациеви култури. При залесяванията са използвани черен бор, бял бор, зимен дъб, сребролистна липа, едролистна липа, планински ясен, явор, бук, червен дъб, акация и други.

От храстите най-често се срещат глог, люляк, дрян, драка, шипка и други. Тревната покривка е представена от житни треви, ягода, къпина, коприва и други.

М-1-3 - Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 м н.в.)

В този подпояс попадат 2475,8 ха или 14,5% от дървопроизводителната площ на

стопанството. От естествено разпространените дървесни видове най-широко разпространение имат цер, зимен дъб, благун, габър, липи, бряст, брекиня, явор, клен, мъждрян, келяв габър. Незначително е разпространението на космат дъб, сребролистната липа, мъждрянът, букът и други.

В този подпояс са създадени 318,8 ха иглолистни, 84,2 ха широколистни и 41,1 ха акациеви култури. При залесяванията са използвани черен бор, бял бор, зимен дъб, сребролистна липа, едролистна липа, бук, червен дъб, планински ясен, явор, акация и други.

От храстите най-често се срещат глог, люляк, дрян, драка, шипка и други. Тревната покривка е представена от житни треви, ягода, къпина, коприва и други.

Тракийска горскорастителна област

Т-1 - Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-700 м н.в.)

Т-1-2 - Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-500 м н.в.)

В този подпояс се намират основните площи на лесничейството - 5226,7 ха или 30,7% от дървопроизводителната площ на стопанството. Разнообразието на дървостоите е много голямо. Срещат се насаждения както от семенен, така и от издънков произход. По състав са най-често смесени, с най-различно съотношение на дървесните видове, участващи в състава. От естествено растящите дървесни видове най-широко разпространение имат зимен дъб, благун, цер, габър, липи, ясени, космат дъб, мъждрян, келяв габър.

В този подпояс са създадени 732,1 ха иглолистни, 330,8 ха широколистни и 35,7 ха акациеви култури. От изкуствено внесените дървесни видове най-много са използвани черен бор, бял бор, сребролистна липа, едролистна липа, цер, планински ясен, явор, акация и други.

От храстите най-често се срещат глог, дрян, шипка, люляк и други. Тревната покривка епредставена предимно от житни треви, папрат, ягода, къпина, коприва, млечка, лазаркиня и други.

Т-1-3 - Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (500-700 м н.в.)

В този подпояс попадат 3187,9 ха или 18,7% от дървопроизводителната площ на стопанството. От естествено растящите дървесни видове най-широкоразпространение имат букът, зимен дъб, благун, цер, габър, липи, ясени, клен, космат дъб, мъждрян, келяв габър. Незначително е разпространението на шестил, явор, брекиня, череша и други.

Създадени са 1105,2 ха иглолистни култури от бял бор и черен бор, 3,1 ха широколистни култури от явор и планински ясен и 0,2 ха акациеви култури.

От храстите най-често се срещат глог, люляк, шипка, дрян и други, а от тревните видове - житни треви, коприва, лазаркиня, къпина и други.

Разпределение на площта по дървесни видове

Дървесни видове	Сегашен състав		Бъдещ състав	
	Залесена площ в ха	в %	Залесена площ в ха	в %
Бял бор	412,4	2,4	-	-
Смърч	1,1	-	0,1	-
Черен бор	2179,0	12,9	1301,9	7,7
Зелена дуглазка	10,8	0,1	17,1	0,1
Атласки кедър	-	-	94,5	0,6
Деодарски кедър	-	-	4,6	-

Бук	1322,1	7,8	1782,7	10,6
Червен дъб	237,7	1,4	495,2	2,9
Зимен дъб	1064,1	6,3	3219,5	19,1
Благун	767,1	4,5	1665,3	9,9
Цер	1862,1	11,0	1624,6	9,6
Габър	2867,9	17,0	1076,9	6,4
Бряст	17,3	0,1	24,9	0,1
Трепетлика	23,5	0,1	-	-
Явор	80,2	0,5	153,6	0,9
Бреза	26,0	0,2	17,0	0,1
Мъждрян	362,7	2,2	81,5	0,5
Орех	116,7	0,7	61,6	0,4
Акация	1003,8	5,9	1184,9	7,0
Космат дъб	176,0	1,0	94,9	0,6
Келяв габър	2991,4	17,8	1203,7	7,1
Брекиня	1,3	-	1,3	-
Върба	10,3	0,1	1,6	-
Гледичия	16,9	0,1	18,8	0,1
Елша	1,0	-	1,0	-
Клен	160,7	0,9	10,5	0,1
Круша	10,8	0,1	0,3	-
Турска леска	5,3	-	5,3	-
Дребнолистна липа	1,2	-	1,2	-
Едролистна липа	676,2	4,0	739,2	4,4
Сребролистна липа	376,0	2,2	1769,8	10,6
Череша	27,7	0,2	23,5	0,1
Шестил	2,6	-	5,6	-
Американски ясен	5,8	-	7,7	-
Планински ясен	40,9	0,3	120,4	0,8
Полски ясен	7,6	-	6,9	-
тп ВасбеИеп	2,1	-	-	-
тп 1-214	11,4	0,1	15,3	0,1
тп 1-45/51	-	-	1,4	-
тп УегтшЬепз	-	-	2,3	-
Сива топола	-	-	7,3	0,1
Цариградски лешник	18,0	0,1	18,0	0,1
ВСИЧКО	**16897,7**	**100,0**	**16861,9**	**100,0**

От общата площ на ДГС „Търговище“ върху площ, собственост на Община Търговище са разположени следните видове насаждения:

Разпределение на площта на общинските гори по дървесни видове

Видове насаждения	Залее, площ /ха/	Бонитети				
		I	II	III	IV	V
I ИГЛОЛИСТНИ	295.3	0.0	64.4	149.0	57.0	24.9
вт.ч.						
Бялбороеи	28.4	0.0	5.9	22.5	0.0	0.0
Черборови	263.2	0.0	58.5	126.5	53.3	24.9
Смесени иглолистно-	3.7	0.0	0.0	0.0	3.7	0.0

широколистни						
II ШИРОК.ВИСОКОСТ.	306.5	125.9	74.9	53.7	15.4	36.6
в т.ч.						
Букови	3.9	0.0	3.9	0.0	0.0	0.0
Дъбови	42.3	39.8	2.5	0.0	0.0	0.0
Церови	17.9	0.0	9.1	5.7	3.1	0.0
Габърови	10.2	0.0	0.0	10.2	0.0	0.0
Ясенови	5.8	0.0	0.0	0.0	5.8	0.0
Тополови	8.9	0.0	3.1	5.8	0.0	0.0
Липови	88.6	61.4	11.1	15.6	0.0	0.5
Орехови	29.6	0.0	13.8	9.3	6.5	0.0
Смесени с преобл. на дъб	36.0	19.0	17.0	0.0	0.0	0.0
Смесени широколистни	63.0	5.7	14.4	6.8	0.0	36.1
Смесени широколистно-иглолистни	0.3	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0
ВСИЧКО ШИРОК.ВИСОК	306.5	125.9	74.9	53.7	15.4	36.6
ВСИЧКО ВИСОКОСТЪБЛЕНИ	601.8	125.9	139.3	202.7	72.4	61.5
III ИЗД.ЗА ПРЕВРЪЩАНЕ	621.8	52.0	207.0	244.2	106.5	12.1
вт.ч.						
Дъбови	116.0	1.7	19.2	56.4	35.6	3.1
Церови	349.9	10.8	131.9	143.2	55.0	9.0
Г абърови	48.1	11.9	30.1	4.6	1.5	0.0
Смесени широколистни	107.8	29.3	25.8	40.0	12.7	0.0
IV НИСКОСТЪБЛЕНИ	677.3	50.1	40.4	106.7	417.4	62.7
в т.ч.						
Акациеви	437.1	50.1	40.4	106.7	190.3	49.6
Келявгабърови	240.2	0.0	0.0	0.0	227.1	13.1
ОБЩО	1900.9	228.0	386.7	553.6	596.3	136.3

Характеристика на горските територии

Общата площ на ДГС “Търговище” е 18010,8 ха, от която 16897,7 ха или 93,8% са залесена площ. От залесената площ естествените насаждения са 12653,0 ха (70,3%), а културите са общо 4244,7 ха (23,5%).

Разпределението на горите и голите горски площи по групи гори и функции е дадено в следващата таблица.

Разпределение на общата площ по групи гори и функции

Г рупи гори	**Иглолистни**		**Широколистни**		**Всичко**	
	обща площ	**залесена**	**обща площ**	**залесена**	**обща площ**	**залесена**
ДС Функции	**2301,5**	**2208,9**	**12857,9**	**12230,5**	**15159,4**	**14439,4**
Защитни	59,1	41,6	280,5	73,5	339,6	115,1
Рекреационни	638,0	591,6	1574,6	1504,0	2212,6	2095,6
Защитени	-	-	34,3	5,6	34,3	5,6
Други	2,6	2,6	262,3	239,4	264,9	242,0
Общо ЗРЗТ	**699,7**	**635,8**	**2151,7**	**1822,5**	**2851,4**	**2458,3**

Общо ДСФ+ЗРЗТ	**3001,2**	**2844,7**	**15009,6**	**14053,0**	**18010,8**	**16897,7**
Горски пасища	-	-	-	-	-	-
ОБЩО	**3001,2**	**2844,7**	**15009,6**	**14053,0**	**18010,8**	**16897,7**

По ГСП е предвидено общо ползване в размер на 366610 куб.м с клони (средно годишно 36661 куб.м), от което 12208 куб.м годишно от главни сечи и 24453 куб.м годишно от отгледни сечи и санитарни сечи. Отсечени са общо 351920 куб.м (средно годишно 35192 куб.м) или 96,0% от предвиденото. Изпълнението от главни сечи е 127620 куб.м (ср. год. 12762 куб.м) или 104,5%, а от отгледни и санитарни сечи 224300 куб.м (ср. год. 22430 куб.м) или 91,7% от предвиденото.

Настоящото лесоустройство предвижда средногодишен добив от 34069,0 куб.м без клони (или 39925 куб.м клони при 36661 куб.м по ЛУП от 1992 г.):

- 12351,5 куб.м добив от главни сечи, сеч на надлесни дървета и реконструкция и
- 21717,5 куб.м от отгледни и санитарни сечи.

От общата площ на стопанстовото разпределението на площите, собственост на община Търговище е посочено във следващата таблица.

Разпределение на общинската площ по видове насаждения

Вид земи и гари	Иглолист	Широнви	Изд.превр.	Нискостъбл	Тополови	Всичко
Залесена площ	295.3	297.6	621.8	677.3	8.9	1900.9
Незапес. дървопр. площ	7.2	-	1.7	6.4	10.2	25.5
Незалес. недърв.. площ	5.9	6.7	38.9	34.9	-	86.4
Обща площ-ха	308.4	304.3	662.4	718.6	19.1	2012.8

Разпределение на общинската площ по групи гори и функции

Функционална група	Площ - ха	%
1.Стопански функции	**1750.7**	**87.0**
2.Защитни и Спец. функции	**262.1**	**13.0**
2.1.Защитни	32.1	1.6
защ.ивица шосе	13.9	0.7
защ.ивица жп линия	11.0	0.5
нелесопригодна площ	7.2	0.4
2.2. Специални	230.0	11.4
2.2.1.Защитени	126.7	6.3
защ.зона местообитание	123.3	6.1
защ.зона птици	3.4	0.2
2.2.2 РЕКРЕАЦИОННИ	103.3	5.1
курортна гора	103.3	5.1
ОБЩО ЗА ВСИЧКИ ГОРИ	**2012.8**	**100.0**

Санитарно състояние на гората

Санитарното състояние на насажденията и културите на територията на ДГС "Търговище" в общи линии е добро. В различна степен на повреди са засегнати 514,9 ха редуцирана площ, което е 3,0 % от залесената площ.

Най-често срещаните повреди са **суховършията** - 309,7 ха, **снеголом** - 111,7 ха и **гниене** - 49,6 ха. В по-малък размер са повредите от паша - 31,3 ха и съхнене - 11,5 ха.

Най-много повреди се срещат по белия бор - 96,4 ха, ореха - 82,4 ха, габъра - 64,1 ха, бука - 52,2, цера - 25,1 ха, като останалите дървесни видове са засегнати в по-малка степен.

През ревизионния период санитарното състояние на гората е подобрено. Това се дължи на извеждането на част от проектираните главни, отгледни и санитарни сечи, при които са изваждани загнилите, повредените и сухите дървета. С това е намалена възможността за масово появяване и разпространение на гъбни и насекомни вредители.

През ревизионния период са възникнали 6 горски **пожара**, с обща площ на засегнатите дървостои 18,3 ха.

Най-многобройни са нарушенията от незаконна сеч, средно годишно по 187 броя. Незаконно са отсечени значителни количества дървесина, както строителна - 16 куб.м средногодишно, така и дърва за горене - 239 куб.м средногодишно. Значителни са и нарушенията от незаконна паша - средно годишно по 18 нарушения, като в различните години те варират. Броят на нарушенията по закона за лова и опазване на дивеча и закона за рибарството и аквакултурите са сравнително малко.

Странични ползвания

За страничните ползвания

Странични ползвания	Мярка	Предвидено по ЛУП (1992-2001) средногодишно	Реализирано средногодишно	Предвидено по ЛУП (2003-2012) средногодишно
Паша - площ	хектари	10873,2	11530,7	11427,9
Едър добитък	брой	7285	3764	11430
Дребен добитък	брой	43493	22210	57140
Сено	тона	8	2,85	5
Листников фураж	пр.куб.м	325	7	7
Горски плодове	тона	10	3,93	3,5
Билки	тона	8	11,8	12
Гъби	тона	-	0,64	1
Добив от бостани	тона	65	-	-

Обекти на ловен и риболовен туризъм

Животинският свят е богат на представители от разнообразна и интересна фауна гръбначни животни, което гарантира устойчивостта на следния туристически потенциал:

- *Риболовен туризъм* – наблюдават се 16 вида бабушка, речен кефал, червеноперка, лин, скобар, обикновена кротушка, бяла и черна мряна, обикновена каракуда, сребриста каракуда, шаран, сем. Щуки, сем. Сомови, сем. Бодлоперки и др.
- *Ловен туризъм* – има възможност за отстрел на елени, сърни, диви прасета, зайци, лисици и др. Към Държавно лесничейство има определени горски ловни резервати. На

територията на Община Търговище има ловно-туристически район от 300 хектара, където може да се срещне рядък и търсен за отстрел дивеч - сърни, елени, диви свине, лисици, язовци, вълци и др.

Птичият свят показва голямо разнообразие на видове. Едни от тях обитават горските масиви, а други полския район. Обект на лов са: яребици, фазани, пъдпъдъци, гълъби, гургулици.

Изводи:

1.Опазването на биологичното разнообразие изисква дългосрочно опазване на местообитанията, където оцеляват редките видове. В България политиката за решаване на поставената задача включва мерки като: създаване на Мрежа по Натура 2000; увеличаване на териториите под специална защита и създаването на режими за тяхното управление.

2.В допълнение към опазването и възстановяването на местообитанията, понякога са необходими специални усилия за опазване на специфичните видове, които са изключително застрашени. В България все още липсва всеобхватен преглед върху състоянието на растителните и животинските видове. Първият том на Червената книга на България бе публикувана през 1984 г., посветен на растенията, а през 1985 г. - втори том, посветен на животните.

3.Българското природозащитно законодателство в областта на опазване на биологичното разнообразие почти напълно е синхронизирано с европейското. Законът за биологичното разнообразие (ЗБР – ДВ, бр. 77 от 06.08.2002 г.), Законът за лечебните растения (ЗЛР – ДВ, бр. 29 от 2000 г.) и много подзаконови нормативни документи уреждат отношенията между държавата, Общините, юридическите и физическите лица по неговото опазване и устойчиво ползване.

4.Представителите на флората и фауната, които са застрашени от изчезване и се самовъзпроизвеждат трудно и бавно, които са редки, ендемични видове и представителни за България, са поставени под специална защита. Те са включени в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие.

ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Неотменен компонент при създаването на здравословна жизнена среда в градовете е изграждането на тяхната зелена система. Тя включва дървесната и храстовата растителност покрай града, улиците в града, градски паркове, междублокови пространства, скверове и цветни фигури. Отделните зелени площи, в различните части на населеното място се свързват в единна зелена система, която обхваща целия град. Тя от своя страна има определено естетическо и климатично въздействие в рамките на населеното място. Зелените площи имат изключително важно значение за осигуряване на места за отдих и развлечения на населението, подобряване на градския климат, намаляване на шума, запрашеността и на вредните газове в атмосферата.

Зелената система на град Търговище е неразделна част от плановото му решение и обемно пространствено изграждане. Тя въздейства пряко за подобряване на условията за обитаване и труд и ограничава негативните санитарно-хигиенни фактори - шум, замърсена атмосфера, електромагнитни и радиационни излъчвания, подобрява температурния баланс, микроклимата и други.

Зелената система на гр. Търговище обхваща изградените зелени площи в централната градска част, градските паркове, зеленината по поречието на реките Врана и Сива, линейното озеленяване по комуникационните транспортни артерии, охранителните зелени пояси покрай промишлените предприятия. Град Търговище е озеленен град.

Управление на зелената система на територията на Община Търговище

Развитието и поддържането на зелените площи в община Търговище се извършва от

Общинско предприятие „Флора“.

ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ:

Зелени площи за широко обществено ползване

Тези зелени площи образуват гръбнака на Зелената система на града. Това са всички градини и сквернове. Зелените площи за широко обществено ползване изпълняват много важна функция. В тях се извършва ежедневният отдих на населението и имат важна екологична роля и естетическо въздействие. Те обслужват и най-уязвимата част от населението - подрастващото поколение, майките с детските колички и възрастните хора. Тези паркови площи е необходимо да имат 5-7 минутен изохрон на достъпност. Тези паркови площи трябва да имат различна тематична насоченост и да са структурирани равномерно в чертите на урбанизираната територия. Друг важен аспект е степента на изграденост на тези площи. За да изпълняват целия диапазон от функции, с които са натоварени, е необходимо изградеността им да и много висока.

Част от зелената система на гр.Търговище са площите за широко обществено ползване, респективно градините. Тяхното структуриране в градската среда, за съжаление не е равномерно. Зелените площи за широко обществено ползване не са обособени в единна зелена система. Състоянието на парковете, като цяло е не задоволително и има още какво да се желае.

Дълготрайната декоративна дървесна растителност в Общината се нуждае от санитарни мероприятия – изчистване на изсъхналите клони, санитарни сечи, премахване на самонастанилата се растителност. Има нужда и от засаждане на нова дървесна и храстова растителност, която не бива да се вкарва механично, без проект и строго съблюдаване на видовият състав подходящ за микроклимата на района.

Основният извод е за един задълбочен анализ на съществуващото положение и поетапно проектиране за една основна реконструкция на озеленените площи в гр.Търговище.

Зелени площи за ограничено ползване

Зелените площи за ограничено ползване формират най-широко застъпеното „изпълващо” озеленяване и създават най-разнообразна среда за спорт, забавления и рекреация. В тези площи се включват всички терени с дворно озеленяване, собственост на физически и юридически лица. Това са зелените площи във всички имоти с жилищна и обществено обслужваща функция. Тези терени представляват интерес дотолкова, доколкото изпълняват екологична функция и подобряват микроклимата. Особено важни за тази категория зелени площи са пространствата между блокове и високи сгради. Те отчасти компенсират липсата на паркови площи за широко обществено ползване, придават чувство за "мащаб" в панелните комплекси и изпълняват важни рекреационни функции за живущите в комплексите.

Други зелени площи за ограничено ползване са тези в здравните и учебни заведения и зелените площи около обществените сгради.

Озеленяването в обектите на общественото обслужване, обектите на здравеопазването и образованието изисква допълнителни мерки за изпълнение, за да достигне необходимото състояние.

Зелени площи със специфично предназначение

В тези зелени площи се включват мемориални паркове, гробищните терени, ботанически градини, дендрариуми, лапидариуми, зоокътове и зоологически градини.

Улично озеленяване

Част от зелената система на град Търговище е уличното озеленяване. То не влиза в баланса на зелената система, тъй като не е част от зелените площи за широко обществено

ползване, но има огромно значение от екологична гледна точка.

Това озеленяване е свързващо звено във всяка зелена система. От функционална гледна точка, уличното озеленяване обвързва всички елементи и зелени площи в една обща система от публични пространства и места за отдих.

Освен функционалният аспект, екологичната роля на уличните дървета е незаменима. Тези насаждения са органически необходима съставна част от градския ландшафт и спомагат за създаването и поддържането на условия за една нормална, здравословна жизнена среда.

Зелената система е част от пространствения организъм на града, осигуряваща комплексното подобряване на жизнените условия посредством своите урбанистични, екологични и рекреационни функции. Тя е връзката между отделните елементи иустройствени зони на градския организъм с обкръжаващата го природна среда.

Проблемите в развитието на зелената система са някои „законосъобразни" и икономически посегателства както върху съществуващите, така и на предвидените планови територии за озеленяване.

Периодично се унищожават озеленени площи при изграждане или ремонтни работи по техническата инфраструктура. Голяма част от съществуващите поливни водопроводи са провокирани при извършването на строителни или ремонтни работи в самите площи или в близост до тях. Недостигът на собствени водоизточници и драстичното поскъпване на питейната вода, води до оскъпяване на поддържането на зелените площи.

Изводи:

1.Основните фактори, които имат въздействие върху общата площ и качество на зелените площи в общината са в следствие на урабнизация на града, която води до намаляване на общите зелени площи;

2. Като цяло парковете и градините за широко обществено ползване в общината са недостатъчно като площ на човек от населението;

3. Строителството в по-ново време е довело до намаляване на естествените зелени пространства;

4. В последните години в озеленените територии на територията на град Търговище не е извършвана рекултивация на зелени площи и презатревяване;

5. Необходимо е да се извършва паспортизация на декоративната растителност на територията на град Търговище;

ШУМ

Въздействие на шума върху човека

Шумът е фактор, въздействащ силно върху околната среда и живите организми. Шумът и шумовото "замърсяване" на околната среда представляват един от големите екологични проблеми на нашето време. Няма област и човешка дейност, при които да не се наблюдава шумово излъчване.

От 1 януари 2006 година е в сила Закон за защита от шум в околната среда (обн. ДВ, бр.74/13.09.2005 г.). Дотогава липсваха специални нормативни разпоредби, уреждащи задълженията на отделните институции, относно контрола, оценката и управлението на шума в околната среда. Този закон е в отговор и прилага изискванията и препоръките на Директива 2002/49/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 юни 2002г. относно оценка и управление на екологичния шум.

По смисъла на Закона за защита от шума в околната среда (ЗЗШОС) „шум в околната среда" е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в т.ч шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталациите и съоръженията на промишлеността, включително за категориите промишлени дейности по Приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), и от локални източници на шум.

“Локални източници на шум” са търговските обекти, увеселителните заведения, сервизите за услуги и други, разположени на територията, определена като урбанизирана територия по Закона за устройство на територията (ЗУТ).

“Промишлени източници на шум” са инсталациите и съоръженията от промишлеността, включително за категориите промишлени дейности по Приложение № 4 към чл.117, ал. 1 на ЗООС.

Вредното влияние на шума зависи от неговите физически характеристики. Най-дразнещи са високите честоти, а най-неприятни усещания предизвикват шумове, чиито ниво и спектър се променят непрекъснато и неравномерно. Високите шумови натоварвания при продължителна работа в среда с шум > 85 dB(A) довеждат до отслабване на слуха с 15 dB за честоти от 500 до 2000 Hz. Шум с такова ниво е често срещано явление по натоварените градски магистрали, в средно шумни производства, в големи помещения без шумопоглъщащи и шумозаглушаващи съоръжения. Тези нива са по-високи в много заведения, а нива от 90-100 dB(A) са обичайни в дискотеки, на концерти и др. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Звуци с честота над 20 хиляди херца, се наричат ултразвуци, а тези с по-малко от 16 херца – инфразвуци. Въпреки че ултразвуците и инфразвуците не се възприемат от нормалното човешко ухо, те имат също така вредно влияние върху човека. Звукът като вълнова енергия над известни граници има универсално биологично разрушително действие. Като мощен стресов фактор шумът далеч не изчерпва своето вредно въздействие върху организма само със специфичното поражение на слуховата функция. Той влияе върху нервно-психичната сфера, сърдечно-съдовата система, стомашно- чревния тракт, жлезите с вътрешна секреция, обмяната на веществата, нервно-мускулния апарат и др. Проучванията показват, че няма орган в човешкото тяло, който да е пощаден от вредното въздействие на шума.

През 2006 година влязоха в сила и наредбите към Закона за защита от шум в околната среда. Основните задачи в рамките на националната система за контрол на шума са:

- Системно проследяване на шумовия режим, обусловен от движението на наземния транспорт в градовете;
- Контрол върху локалните източници на шум (гари, автогари, гаражи, предприятия, увеселителни заведения, заведения за хранене, търговски обекти, работилници и др.), разположени в или близо до жилищни райони;
- Наблюденията върху локалните източници на шум са насочени към външния шум, излъчван от тези източници;
- Организиране на контрола по редуциране и недопускане на въздействието на шума изисква провеждането на системни наблюдения на шума в предварително определени обекти и места от съответните отговорни институции;
- Разработване на мероприятия за избягване, предотвратяване или намаляване на шумовите нива в градовете с оглед подобряване на акустичната обстановка.

В Закона за защита от шума в околната среда (ЗЗШОС) са изложени правата и задълженията на държавните органи и органите на местно самоуправление, на юридическите и физическите лица, и едноличните търговци.

Компетенциите на органите на местното самоуправление, съгласно Закона за защита от шума в околната среда, са както следва:

- Кметовете на общини контролират шума, излъчван по време на строителство, организират и регулират движението на автомобилния транспорт в населените места, с оглед намаляване на шумовите нива до допустимите норми; упражняват контрол за спазването на “Закона за защита от шума в околната среда” в тихите зони и урбанизираните територии. Определят длъжностни лица от съществуващите структури в общинската администрация, притежаващи необходимата квалификация, за контрол и осъществяване на дейностите, свързани с ограничаване на шумовите нива в околната среда. При необходимост от измервания работят с регионалните органи на МЗ.
- Кметовете на общини или упълномощени от тях длъжностни лица упражняват контрол за спазване на правилата и нормите за изпълнение на строежите, по отношение на

шума излъчван по време на строителството, организират и регулират движението на автомобилния транспорт в населените места с оглед намаляване на шумовите нива до допустимите норми.

Източници на шум

Основните източници на шум в община Търговище са свързани с автомобилния транспорт. Натоварени от движението на превозни средства са по-голямата част от улиците в града и входно-изходните направления. Въздействие оказват различните дейности на населението – работилници, търговски обекти и др.

За територията на Община Търговище, по-големите промишлени източници на шум са разположени на достатъчно разстояние от най-близко разположените населени места.

През последните години резултатите от СПИ за шум в околната среда от дейностите, извършвани в предприятията с издадени комплексни разрешителни на територията на Община Търговище са в съответствие с изискванията, заложени в комплексните им разрешителни (съгласно последно публикуваните годишни доклади на операторите).

Източници на шум от транспорта

С най-голям дял за шумово замърсяване в общината заема автотранспорта. За неговото повишаване роля играе увеличаващият се брой МПС, състоянието на пътната мрежа и нейната пропускателна способност. За транспортния шумов поток е характерна флуктуалност, периодичност и променлива интензивност.

Автомобилният трафик е основният фактор, който има ефект върху акустичната среда в град Търговище. Шумът от пътния трафик е директно свързан с интензивността на трафика, скоростта и структурата на потока превозни средства, типа и качеството на пътната настилка, местоположението на дадения път и характера на терена на заобикалящата среда. Различните типове пътни настилки имат значителен ефект по отношение на нивата на шум.

Нивото на автотранспортния шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелетно разположение на пътя и характера на терена встрани от него. Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки и товарни. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно “втора употреба” автомобилният парк е основно подменен. Въпреки, че повечето от автомобилите са втора употреба, нивото на излъчвания от тях шум не е много силен, но същевременно техният брой се увеличава интензивно. На територията на община Търговище е развит автомобилният транспорт.

В съответсвие с утвърдена Програма за мониторинг всяка година се извършват измервания на шума в определените 20 пункта на територията на град Търговище. Съгласно методиката на МЗ пунктовете са разпределени пунктовете в гр.Търговище са разпределени според разположението си в три групи както следва:

До 40% - в райони, прилежащи към пътни, железопътни и въздушни трасета (8 пункта);

До 30% - в райони с промишлени източници на шум-производствено складови територии и зони (6 пункта);

До 30% - в райони с обекти, подлежащи на усилена шумозащита (6 пункта).

Детайлизираното разпределение на пунктовете за контрол на уличния шум по групи е както следва:

Територии, прилежащи към пътни трасета:

- бул. "Александър Стамболийски" - входяща пътна артерия
- бул."Цар Освободител" - входяща пътна артерия
- ул."Кюстенджа" - входяща пътна артерия
- ул."Паисий" -входяща пътна артерия
- ул."Гладстон" - кооперативен пазар

- ул."Скопие"- автогара
- бул."Митрополит Андрей" - централна градска част
- бул."Трайко Китанчев" - път с интензивен трафик на движение
- Територии с промишлени източници на шум – производствено – складови зони
- ул."Трети март" - автосервиз, автомивка
- бул."29-ти януари" – промишлена зона срещу ЛВК „Винпром“
- ул."Одрин" _ сервиз за гуми, автомивка, пункт за ГТП, автосервиз
- ул."Г.С. Раковски" - склад за хранителни стоки
- кв."Изток" - шивашки цех, печатница, хлебопекарна
- кв."Въбел" – завод за стъкло

Пунктове, подлежащи на усилена шумозащита – в жилищни зони, зони за обществен отдих, зони за лечебни заведения

- кв."Запад 3" - междублоково пространство
- кв."Запад 1" - междублоково пространство до ДЯ и ЦДГ
- ул."Трапезица" - междублоково пространство
- ул."Стефан Куцаров" - до територия за обществен отдих
- бул."Сюрен" - МБАЛ
- ул." Братя Миладинови" - до училище ПГИИ

На всяка от улиците се разполагат по един или два пункта за наблюдение. В два последователни дни, в пикови и в ненатоварени часове, се извършват по 6 замервания на пункт. Наблюдаваният показател е Lден (осреднено еквивалентно) дневно ниво на шума, определящ степента на дискомфорт през дневния период на денонощието (7.00 – 19.00ч.). Отчитат се влиянието на вида терен около пункта, наличие на озеленяване, вид на пътното покритие, наклон на пътя, вид на околното застрояване, влиянието на метеорологичните фактори по време на замерванията, интензивността и структурата на транспортните потоци. Използва се измервателен метод с интегрален шумомер тип „CASELA SEL – 430/2”.

Измерени шумови нива от РЗИ- Търговище в пунктовете в град Търговище за 2016 – 2020 година и направения сравнителен анализ са дадени в следващите таблици:

Измерени шумови нива на пунктовете в град Търговище в dB, 2016-2020 година

№ пункт	Пунктове	2016 година		
		Измерена стойност	Гранична стойност	Над/под нормата
1	Бул.”Александър Стамболийски”	66,1	60	Под нормата
2	Бул.”Цар Освободител”	60,7	60	Над нормата
3	Ул.”Кюстенджа”	67,9	60	Над нормата
4	Ул.”Паисий”	68,8	60	Над нормата
5	Ул.”Гладстоун”	66,3	60	Над нормата
6	Ул.”Скопие”	67,6	60	Над нормата
7	Бул.”Митрополит Андрей“	68,4	60	На нормата
8	Бул.”Трайко Китанчев”	61,3	60	Над нормата
9	Ул.”Трети март”	57,6	70	Под нормата
10	Бул. „29 януари“	68,2	70	Под нормата
11	Ул.”Одрин“	55,8	70	Под нормата
12	Ул.”Раковски”	54,2	70	Под нормата
13	Кв.”Изток”	61,6	70	Под нормата
14	Кв.”Въбел”	70,3	70	Над нормата
15	Кв.”Запад 3“	50,4	55	Под нормата

16	Кв.”Запад 1”	56,1	55	Под нормата
17	Ул.”Трапезица”	48,4	55	Под нормата
18	Ул.”Стефан Куцаров”	50,7	45	Над нормата
19	Бул.”Сюрен”	48,9	45	Над нормата
20	Ул.”Братя Миладинови”	65,5	45	Над нормата

№ пункт	Пунктове	2017 година		
		Измерена стойност	Гранична стойност	Над/под нормата
1	Бул.”Александър Стамболийски”	64,9	60	Под нормата
2	Бул.”Цар Освободител”	64,4	60	Над нормата
3	Ул.”Кюстенджа”	64,9	60	Над нормата
4	Ул.”Паисий”	69,0	60	Над нормата
5	Ул.”Гладстоун”	65,1	60	Над нормата
6	Ул.”Скопие”	69,9	60	Над нормата
7	Бул.”Митрополит Андрей“	67,4	60	На нормата
8	Бул.”Трайко Китанчев”	65,2	60	Над нормата
9	Ул.”Трети март”	62,5	70	Под нормата
10	Бул. „29 януари“	68,5	70	Под нормата
11	Ул.”Одрин“	55,5	70	Под нормата
12	Ул.”Раковски”	59,8	70	Под нормата
13	Кв.”Изток”	59,7	70	Под нормата
14	Кв.”Въбел”	70,2	70	Над нормата
15	Кв.”Запад 3 „	52,7	55	Под нормата
16	Кв.”Запад 1”	57,8	55	Под нормата
17	Ул.”Трапезица”	48,7	55	Под нормата
18	Ул.”Стефан Куцаров”	52,7	45	Над нормата
19	Бул.”Сюрен”	57,8	45	Над нормата
20	Ул.”Братя Миладинови”	48,7	45	Над нормата

№ пункт	Пунктове	2018 година		
		Измерена стойност	Гранична стойност	Над/под нормата
1	Бул.”Александър Стамболийски”	61,4	60	Под нормата
2	Бул.”Цар Освободител”	60,5	60	Над нормата
3	Ул.”Кюстенджа”	67,4	60	Над нормата
4	Ул.”Паисий”	68,3	60	Над нормата
5	Ул.”Гладстоун”	63,5	60	Над нормата
6	Ул.”Скопие”	69,3	60	Над нормата
7	Бул.”Митрополит Андрей“	63,5	60	На нормата
8	Бул.”Трайко Китанчев”	64,6	60	Над нормата
9	Ул.”Трети март”	56,5	70	Под нормата
10	Бул. „29 януари“	68,4	70	Под нормата
11	Ул.”Одрин“	56,2	70	Под нормата
12	Ул.”Раковски”	58,2	70	Под нормата
13	Кв.”Изток”	58,3	70	Под нормата

14	Кв.”Въбел”	70,5	70	Над нормата
15	Кв.”Запад 3 „	51,2	55	Под нормата
16	Кв.”Запад 1”	58,4	55	Под нормата
17	Ул.”Трапезица”	46,3	55	Под нормата
18	Ул.”Стефан Куцаров”	47,7	45	Над нормата
19	Бул.”Сюрен”	52,2	45	Над нормата
20	Ул.”Братя Миладинови”	64,2	45	Над нормата

№ пункт	Пунктове	2019 година		
		Измерена стойност	Гранична стойност	Над/под нормата
1	Бул.”Александър Стамболийски”	59,2	60	Под нормата
2	Бул.”Цар Освободител”	63,3	60	Над нормата
3	Ул.”Кюстенджа”	70,3	60	Над нормата
4	Ул.”Паисий”	66,8	60	Над нормата
5	Ул.”Гладстоун”	63,1	60	Над нормата
6	Ул.”Скопие”	67,4	60	Над нормата
7	Бул.”Митрополит Андрей“	65,5	60	На нормата
8	Бул.”Трайко Китанчев”	61,1	60	Над нормата
9	Ул.”Трети март”	57,7	70	Под нормата
10	Бул. „29 януари“	66,5	70	Под нормата
11	Ул.”Одрин“	59,0	70	Под нормата
12	Ул.”Раковски”	60,5	70	Под нормата
13	Кв.”Изток”	57,1	70	Под нормата
14	Кв.”Въбел”	71,0	70	Над нормата
15	Кв.”Запад 3 „	52,0	55	Под нормата
16	Кв.”Запад 1”	56,3	55	Под нормата
17	Ул.”Трапезица”	52,6	55	Под нормата
18	Ул.”Стефан Куцаров”	50,0	45	Над нормата
19	Бул.”Сюрен”	48,4	45	Над нормата
20	Ул.”Братя Миладинови”	64,1	45	Над нормата

№ пункт	Пунктове	2020 година		
		Измерена стойност	Гранична стойност	Над/под нормата
1	Бул.”Александър Стамболийски”	59,0	60	Под нормата
2	Бул.”Цар Освободител”	62,9	60	Над нормата
3	Ул.”Кюстенджа”	66,7	60	Над нормата
4	Ул.”Паисий”	69,4	60	Над нормата
5	Ул.”Гладстоун”	65,2	60	Над нормата
6	Ул.”Скопие”	70,7	60	Над нормата
7	Бул.”Митрополит Андрей“	66,3	60	Над нормата
8	Бул.”Трайко Китанчев”	64,1	60	Над нормата
9	Ул.”Трети март”	57,7	70	Под нормата
10	Бул. „29 януари“	65,9	70	Под нормата
11	Ул.”Одрин“	56,6	70	Под нормата
12	Ул.”Раковски”	59,9	70	Под нормата
13	Кв.”Изток”	56,0	70	Под нормата

14	Кв.”Въбел”	70,5	70	Над нормата
15	Кв.”Запад 3„	53,7	55	Под нормата
16	Кв.”Запад 1”	53,8	55	Под нормата
17	Ул.”Трапезица”	51,1	55	Под нормата
18	Ул.”Стефан Куцаров”	52,8	45	Над нормата
19	Бул.”Сюрен”	47,8	45	Над нормата
20	Ул.”Братя Миладинови”	66,4	45	Над нормата

При движение със скорост 40 км/час в населени места обикновено възникващите шумови нива са в диапазон около 64 dB/A/. Движението по общинската пътна мрежа се извършва в светлата част на денонощието, основно в интервала 07:00 – 19:00 часа и е свързано с началото и края на работния ден. Сред основните проблеми на пътната мрежа на местниво, се открояват незадоволителното състояние и качествени характеристики на голяма част от общинските пътища, които се нуждаят от рехабилитация и ремонтни дейности.

Все още шумът в околната среда не допринася значително за отрицателни последици върху здравето на населението. В същото време се запазва тенденцията към нарастване на пътните потоци от превозни средства. Голяма част от пътните настилки са в лошо техническо състояние. Няма изградени шумозащитни прегради.

Вторият по важност фактор е шумът, генериран от местни източници на шум. Този шум се генерира от търговски предприятия, увеселителни заведения и сервизни центрове, които се намират в близост до жилищните сгради.

Изводи:

1. Промишлените обекти имат малко влияние върху акустичната обстановка в град Търговище. Анализът на информацията за разглеждания период показва, че обектите отговарят на нормативните изисквания;
2. Повечето от обектите са разположени извън града или се намират далеч от жилищните райони. Известен брой от тези обекти работят със занижен капацитет;
3. Шумът от производствените предприятия се контролира от компетентните органи и е обект на ограничителен режим чрез условията, заложени в комплексните им разрешителни;
4. Акустичната обстановка на територията на общината не се различава от типичната за урбанизираните зони. С най-голям дялово отношение за шумово замърсяване в общината заема автотранспорта.

РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИИЗИРАНИ ЛЪЧЕНИЯ

Йонизиращи лъчения

Радиационната обстановка в регионите се формира от естествения радиационен фон, от отложените на земната повърхност техногенни радионуклиди, които водят до повишаване на гама фона и съответно до увеличение на дозата от външното облъчване на населението.

Според препоръките на Международната агенция за атомна енергия, биологичният ефект от равномерното външно облъчване на човешкия организъм с йонизираща радиация се характеризира в най-пълна степен с величината на годишната индивидуална (еквивалентна) доза.

Радиационният фон в страната се характеризира със стойностите на мощността на еквивалентната гама доза.

Радиационната обстановка в Р. България основно се обуславя от дейността на уранодобивната и уранопреработвателната промишленост, функционирането на атомната електроцентрала “Козлодуй”, дейността на топлоелекроцентралите с твърдо гориво, производството и употребата на фосфорни торове.

Специфичен момент във формирането на радиазионната обстановка представлява радиоактивното замърсяване на територията на страната като следствие от аварията на Чернобилската електроцентрала.

Във връзка с всичко това се определят основни цели, които по същество са водещи в действията на общините по проблема, а именно:

- Да се сведе облъчването на населението до възможния минимум, на базата на единна стратегия и политика за радиационна защита;
- Да се насърчи участието на обществеността при обсъждането и вземане на решения по екологични въпроси, свързани с опасността от облъчване с йонозиращи лъчения.

Нейонизиращи лъчения

Нейонизиращите лъчения включват голям брой фактори: електростатично поле, постоянно магнитно поле, свръхнискочестотни електрически и магнитни полета, радиочестотни електромагнитни вълни, свархнискочестотни електромагнитни вълни, инфрачервено лъчение, видима светлина, ултравиолетово лъчение, лазерни лъчения и др.

Изкуствени източници на електромагнитни лъчения са електрическите далекопроводни мрежи, радио и телевизионни предаватели и ретранслатори и навигационни станции, подстанции за високо напрежение, високочестотни генератори, сушилни и др.

Независимо от направените изследвания и разработки през последните 20 години, йонизиращите лъчения все още са един от най-малко проучените фактори на средата с неблагоприятно въздействие върху човека, с недостатъчно изяснени механизми на биологичните им ефекти.

В основни линии биологичното действие се определя от честотата на електромагнитните полета, от които зависи проникващото им действие в организма. Счита се, че основните процеси, свързани с действието на високочестотното електромагнитно поле са индуцираните в тъканите йонни токове високочестотни колебания на йоните.

Въпросът за механизма на биологичното действие на високочестотните електромагнитни полета все още се проучва. Биологичният ефект на радиочестотните електромагнитни полета се изразява главно в изменения на функциите на централната и вегетативната нервна система, сърдечносъдовата, кръвотворната и др. Профпатолозите определят радиовълнова болест при продължително излагане на високочестотни електромагнитни полета най-вече в работната среда. Регламентират се допустими стойности за интензитета и енергийния поток на електромагнитните полета.

В рамките на НАСЕМ функционира подсистема „Нейонизиращи лъчения”, чиято цел е да осигурява своевременна и достоверна информация за източниците на електромагнитни лъчения в околната среда, за електромагнитното замърсяване в населените места, над обработваемите земи, в защитени природни обекти с цел осъществяване на оперативен контрол, изготвяне на оценки на анализи, прогнози за електромагнитните замърсявания, което да обслужва централните и местните органи при вземане на решения. Под системата организира контрола на електромагнитните замърсявания около всички хигиенно и екологично значими източници на електромагнитни полета в околната среда, разположени на територията на страната. Под системата все още е в процес на създаване на база данни.

По региони, респективно на територията на всяка община тази дейност се изпълнява от РЗИ и РИОСВ.

Нейонизиращите лъчения в обществени сгради и урбанизирани територии са фактори на жизнената среда и подлежат на контрол.

Базовите станции на мобилните оператори и радиопредавателните кули, като източници на нейонизиращи лъчения са обекти с обществено предназначение и подлежат на регистрация и държавен здравен контрол.

В Регистъра на обектите с обществено предназначение на РЗИ – Търговище са регистрирани 56 обекти източници на електромагнитни полета (ЕМП).Разпределението им по

собственици и общини е представено в следващата таблица.

Регистрирани обекти в РЗИ – Търговище, източници на нейонизиращи лъчения:

Община	Брой станции на мобилни оператори	Разпределение на обектите източници на ЕМП, според собственика				
		„А1 България”ЕАД	„БТК”ЕАД	„Теленор груп” ЕАД	„Нуртс Диджитълс” ЕАД ”	„Булсатком” ЕАД
Търговище	56	19	14	18	3	2

Източник: РЗИ Търговище

Регионална здравна инспекция – Търговище провежда мониторинг и контрол на обектите - източници на нейонизиращи лъчения. Целта на мониторинга е установяване съответствието на нивата на електромагнитните полета с действащите норми и изисквания на Наредба №9 от 14.03.1991 г. на МЗ и МОСВ за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и оценка на здравния риск за населението.

В област Търговище антените на мобилните оператори са разположени както следва:

- 7 - близост до детски, учебни и лечебни заведения;
- 19 – в райони с голяма концентрация на население;
- 41- в райони с малка концентрация на население
- 55 – извън населени места.

На територията на град Търговище са регистрирани 56 обекта, източници на нейонизиращи лъчения.

Няма установено превишение при нито едно от извършениете измервания на пределно допустимо ниво от 10 mW/кв.см.

Изводи:

1. Измерените стойности на електромагнитните полета на базови станции за мобилна комуникация на територията на град Търговище отговарят на приетите в Република България хигиенни норми.
2. Обследваните антени на мобилни оператори не представляват здравен риск за населението, живеещо или пребиваващо в близост до тях.

УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ

Отговорности и задачи

Община Търговище разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс и капацитет.

В състава на Община Търговище има 31 кметства, както и 20 населени места, които не са административен център на кметство. Общинската администрация е структурирана в 4 дирекции с 8 отдела и 2 звена. Общинската администрация е обща и специализирана. Общата администрация осигурява технически дейността на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по административното обслужване на граждани и юридическите лица. Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт. Секретарят на общината организира, координира и контролира функционирането на общинската администрация за точното спазване на нормативните актове. Звената на пряко подчинение на кмета на общината

са звено „Вътрешен одит”, финансов контрольор, главен архитект, служител ОМП и връзки с обществеността и протокол. Общата администрация включва следните структурни звена: 1. Дирекция “Административно, правно и стопанско обслужване” - Отдел „Нормативно-правно обслужване“ - Отдел „Канцелария, деловодно и административно обслужване“ - Отдел „ГРАО” Специализираната администрация включва следните структурни звена: 1. Дирекция „Бюджет, финанси и местни данъци и такси“ - Отдел „Бюджет и счетоводство” - Отдел „Местни данъци и такси” - Отдел „Общинска собственост” 2. Дирекция „Устройство на територията, околна среда и транспорт“ - Отдел „Строителство, архитектура, околна среда и транспорт” - Отдел „Териториално селищно устройство” 3. Дирекция „Хуманитарни дейности и социална политика“.

Основните цели на общинската администрация, свързани с прилагането на политики по качество и околна среда са следните:

- ✓ Удовлетворяване изискванията на гражданите и оптимизиране на процеса на предоставяне на услуги на гражданите с цел осигуряване на адекватност, навременност, отчетност, надеждност, стремеж към качество и професионална етика при предоставянето на услуги;
- ✓ Спазване на нормативните изисквания към качеството на административните услуги и въздействието върху околната среда. Недопускане просрочване на нормативните срокове в изпълнение на служебни преписки по административно обслужване на гражданите и бизнеса;
- ✓ Непрекъснато подобряване на административните услуги чрез разработване и внедряване на нови и/или внасяне на непрекъснати целенасочени подобрения в процесите на системата за управление на качеството и околната среда.
- ✓ Ефективно използване на информационните технологии и въвеждане на нови методи за управление на процесите и базите данни по осигуряването на услугите;
- ✓ Осигуряване на адекватни мерки и повишаване на нивото на удовлетвореност на гражданите от предлаганите услуги, базирани на анализи на предложенията и сигналите, от местната общност при насърчаване на гражданското участие в управлението
- ✓ Подобряване на координацията между институциите, партньорство с бизнеса и гражданското общество за създаване на повече и по-добри възможности и осигуряване на улеснени, интегрирани и комплексни услуги, привличайки интереса на инвеститорите чрез оптимизирани административни процедури;
- ✓ Повишаване инициативността и мотивацията на общинската администрация за изпълнение на целите и политиката по качеството и околната среда. Подобряване на условията и процесите в общинската администрация за адекватното и пълно приложение на изискванията на нормативната база, регламентиращи предоставянето на административните услуги;
- ✓ Внедряване и усъвършенстване на управленската система, основаваща се на процесен подход при управление на дейностите, извършвани от общинската администрация. Специализирано и продължаващо обучение с цел подобряване на компетенциите, уменията и мотивацията на служителите;
- ✓ Изпълнение на програмните правителствени документи за борба с корупцията, електронното правителство, модернизацията и реформата в администрацията;
- ✓ Непрекъснато подобряване на околната среда чрез анализ, мониторинг и управление на дейностите и процесите, влияещи върху нейните аспекти;
- ✓ Провеждане на политика за предотвратяване на замърсяванията на околната среда
- ✓ Извършване на периодичен екологичен преглед, с анализ на въпросите, свързани с околната среда и въздействието върху нея, при изпълнение на дейностите на общинска администрация, определяне, контрол и управление на аспектите въздействащи върху околната среда;

- ✓ Постигане на резултатност спрямо околната среда, изразена в измерими резултати от управлението на аспектите на околната среда.
- ✓ Осигуряване на необходимите ресурси за функционирането и постоянното подобряване на системата за управление на качеството и околната среда в съответствие със стандартите ISO 9001:2015 и ISO 14001:2015, създаване на взаимни отношения с доставчиците и партньорите на Община Търговище за подобряване на ефикасността от съвместните дейности.
- ✓ Привличане на допълнителни ресурси по национални и международни програми и фондове, обединяване на усилията на всички заинтересовани страни за увеличаване на административния капацитет и осигуряване на материалния и духовен просперитет и европейския имидж на община Търговище.

Други функции и дейности:

- ✓ Здравеопазване;
- ✓ Образование;
- ✓ Култура;
- ✓ Военен отчет.

Община Търговище обръща специално внимание на екологичното образование на населението и повишаване ролята на обществеността при решаване на екологичните проблеми. Екологичното образование, като основен инструмент за развитие и обогатяване на ценностната система на обществото акцентира върху проблемите, свързани с околната среда. Дългосрочната цел на този съществен дял от политиката за околна среда на общината, е да се развие екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи на територията на Община Търговище. С това да стартира систематичен процес за получаване на знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на околната среда и активна дейност за нейното опазване и подобряване. Общинската администрация като главен инициатор на този род дейности осъществява работата с обществеността в няколко групи дейности, които са насочени към:

- ➢ навременно информиране на гражданите относно проблемите на околната среда (замърсяването на въздуха, проблеми с битовите и строителни отпадъци на територията на общината, цялостно състоянието на околната среда);
- ➢ повишаване на общественото съзнание чрез получаване на екологично образование;
- ➢ включване на обществеността при вземане на решения, касаещи околната среда;
- ➢ осъществяване на ползотворно сътрудничество между местните власти, обществеността и неправителствените организации

Сътрудничество

- ➢ **Обмен на информация и сътрудничество с регионални органи на централни ведомства, от компетенциите, на които са въпросите по опазване на околната среда**

Контролната дейност на територията на общината се извършва от определените със Заповеди на кмета длъжностни лица, чиито компетенции са съгласно нормативната уредба. Упълномощените длъжностни лица водят превантивна политика за недопускане на големи отклонения от правилната организация на дейностите по опазване на околната среда.

Отчетността е основен елемент на документирането и систематизирането на събраната информация за състоянието на компонентите и факторите на околната среда. Следвайки йерархичната схема на документиране, е необходимо всички физически и юридически лица, които извършват дейности, оказващи въздействие върху околната среда, да разработват и предоставят на общината нормативно указаната документация. Отчети, както и други документи, все още не се подават от всички причинители на замърсяване, което води до непълноти в събираната информация.

Съвременната нормативна уредба дава възможност да се изгради една цялостна система за документиране. Спазването на разпоредбите на специализираните наредби ще осигури основната част от документирането на системата за опазване на околната среда.

Регионалните органи на централни ведомства, с които общината сътрудничи по въпросите за опазване на околната среда и които оказват контрол по всички извършвани дейности са:

- Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Шумен;
- Басейнова дирекция Черноморски район (БДЧР) – Варна
- Басейнова дирекция – Дунавски район
- Регионална здравна инспекция (РЗИ) – Търговище

➢ **Сътрудничество в разглежданата област със съседни общини, бизнеса, НПО**

На този етап община Търговище работи съвместно с останалите общини от област Търговище, предимно по проблемите, свързани с управлението на ТБО на територията на областта.

Община Търговище осъществява добро взаимодействие с НПО с интереси към екологичните проблеми. Разработени са множество съвместни проекти с екологична насоченост. При реализирането на проектите активно участие взимат граждани, ученици, еко-клубове, фирми, както и бизнесмени.

Услуги, предоставяни от общината и на територията на общината, свързани с опазване на околната среда – обхват на дейност и статут:

Сметосъбиране и третиране на отпадъците

Организираното сметосъбиране и извозване на територията на община Търговище, се извършва от Общинско предприятие „БКС – Търговище“

Водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадъчните води

ВиК услугите се осъществяват от „Водоснабдяване и канализация“ ООД, гр. Търговище. Дружеството обслужва населените места на територията на област Търговище. Във всяка община са организирани клонове, където се извършват експлоатацията и техническото обслужване, отчитането на водомерите и събирането на таксите.

Поддържане на чистотата

Учрежденията, обществените организации, държавните, общинските или частни фирми, домсъветите на етажните собственици и гражданите имат задължения по отношение опазване на околната среда, за ежедневно почистване и поддържане чистотата в ползваните от тях сгради, дворове и прилежащите им територии.

Поддържането и опазването на чистотата на територията на община Търговище се извършва от Общинско предприятие „БКС-Търговище“

Информиране на обществеността

Повишената осведоменост е важен елемент за осмисляне на местните екологични проблеми от страна на обществеността и обуславя адекватни и отговорни действия за подобряване на околната среда. Обществена анкета на регионалния радиовъзел сочи, че жителите на общината са твърде чувствителни по отношение чистотата на града и по-специално на въздуха и на жилищните територии. В тази връзка Община Търговище създаде система за регулярно информиране на обществеността за състоянието на околната среда. Тази система включва механизъм за периодично предоставяне на информация, както и за информационен обмен между местните организации. Периодичното предоставяне на информация се осъществява посредством:

- Електронно информационно табло

- Обявен “Горещ Телефон” – 0601 68 612;
- Публикации в медии;
- Обществени обсъждания;
- Екологични кампании – поддържане на екокалендар;
- Информиране на обществото относно резултати от проведен мониторинг състоянието на околната среда.

ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ

Икономически инструменти

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика включват стимули за ефективно използване на ресурсите, за подпомагане екологосъобразни дейности и практики и за ограничаване използването на производствени средства и технологии с вредно въздействие върху околната среда.

Основните принципи на които се базират икономическите инструменти за опазване на околната среда, са:

- Предотвратяване и превантивност – предотвратяването на замърсявания и превантивните мерки за недопускане на увреждане на околната среда са свързани с по-ниски разходи за обществото в сравнение с мерките по почистванеи възстановяване на околната среда;
- „Потребителят плаща“ – всеки, който употребява природни ресурси, следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им;
- „Замърсителят плаща“ и „Разширена отговорност на производителя“ – всеки, които образува или допринася за образуването на отпадъци или замърсяване на околната среда, трябва да покрие пълните разходи за третиране на отпадъците по начин, който гарантира висока степен на защита на околната среда и човешкото здраве.

Съществуващите икономически инструменти, залегнали в законодателството и осигуряващи приходи за общинския бюджет, които впоследствие могат да се използват за финансиране на дейности по опазване на околната среда, са посочени в таблицата по-долу:

Нормативен документ	Икономически инструмент	Приходи/разходи наобщинския бюджет,основание
Закон за опазване на околната среда (ЗООС)	Санкции за увреждане или замърсяване на околната среда над допустимите норми.	Приходи от санкции по чл. 65 от Закона, разходи на основание чл. 74

Закон за управление на отпадъците (ЗУО)	Обезпечение по чл. 60, натрупаните средства са за финансиране закриване на клетки и следексплоатационни грижина площадката на депото. Отчисленията по чл. 64 за намаляване депонираните отпадъци. Натрупаните общински средства се използват от общините за финансиране съоръжения за рециклиране и оползотворяване на отпадъците.	Обезпеченията и отчисленията са компонент на такса битови отпадъци, съгласно чл. 66 ал. т.3 от Закона за местните данъци итакси
Закон за лечебни растения (ЗЛР)	Такси за ползване на лечебни растения от земи, гори и територии общинска собственост. Финансиране дейности по поддържане и възстановяване на лечебни растения.	Приходи от такси по чл. 24,ал. 2 от Закона Разходи по чл. 25, ал. 2 от Закона
Общински наредби	Глоби за нарушаване на изискванията на наредбите – шум, чистота и др.	-

Общински бюджет

Приходната част на общинският бюджет се състои от собствени приходи, субсидии от Републиканския бюджет, трансфери от Републиканския бюджет и др.

Бюджетните взаимоотношения между Държавния бюджет и общинските бюджети се определят със Закона за държавният бюджет на Република България. За всяка бюджетна година средствата се предоставят под формата на субсидии – обща допълваща, обща изравнителна, целева субсидия за капиталови разходи и други целеви трансфери.

Всяка от субсидиите е предназначена за финансиране на отделни дейности. Общата изравнителна субсидия е за финансиране на местни дейности- издръжка ОбА, ЦДГ и други.

Целевите трансфери по бюджета на общината са за обезпечаване на някои бюджетни дейности – снегопочистване на четвъртокласна пътна мрежа, основен ремонт на четвъртокласна пътна мрежа и за програмите по времена заетост. Част от тях не се включват в първоначалната рамка на бюджета.

Годишният бюджет на община Търговище е в порядъка на 52 мил. лв. годишно, като приблизително около 7 % се изразходват за дейности по околна среда, отпадъци и битово комунално стопанство.

Приходите и разходите за дейности по управление на отпадъци и дейност „чистота“ през последните няколко години са представени в следващата таблица:

Приходи за управление на околната среда на Община Търговище	
година	Отчет на приходите по §27-07 "Такса за битови отпадъци" (лв.)
2016	3 638 435
2017	3 706 681

2018	3 915 011
2019	4 119 522

Разходи за управление на околната среда на Община Търговище

година	Отчет на рзходите за дейност "Управление на отпадъците" (лв.)	Отчет на разходите „Други дейности по ОС“ (лв.)	Отчет -общо (лв.)
2016	839 156	24 942	864 098
2017	513 318	39 942	553 260
2018	598 864	34 843	633 707
2019	784 659	27 895	812 554
2020	841 855	15 529	857 384

Приходите в общинския бюджет от ТБО се определят за покриване на разходите за дейности по управление на отпадъците, обезпечения и отчисления по чл. 60 и чл. 64 от Закона за управление на отпадъците. Дейностите БКС и околна среда се финансират основно от данъчни приходи на общинския бюджет.

Други два основни източника на финансиране на проекти в областта на околната среда са Предприятието за управление на дейности по опазване на околната среда /ПУДООС/ и Оперативна програма „Околна среда“.

ПУДООС финансира проекти в областта на:

- Управление на отпадъците;
- Изграждане на пречиствателни станции за отпадни води и канализационни мрежи;
- Опазване чистотата на въздуха;
- Биоразнообразие;

Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. е одобрена официално от Европейската комисия в началото на м.октомври 2022 г..

Програмата е основен инструмент за съхраняване, опазване и подобряване на качеството на околната среда и подкрепа за устойчиво развитие. Тя е съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, Кохезионния фонд и държавния бюджет на Република България. Средствата ще бъдат насочени към подобряване на ВиК инфраструктурата и качеството на атмосферния въздух, екологосъобразно управление на отпадъците и опазване на богатото биоразнообразие на България, както и превенция и управление на риска от наводнения, свлачища и горски пожари. Подкрепата за тези цели е разпределена в 5 основни приоритета.

Над 1 399 млн. лв. ще бъдат разходвани за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води, за водоснабдяване, както и дейности за подобряване мониторинга и оценката на качеството на водите за питейно-битово водоснабдяване. Предвижда се разширяване и модернизация на ВиК инфраструктурата за вече консолидираните райони Велико Търново, Габрово, Плевен, София-град, София-област, Търговище, Хасково и Добрич. Сред допустимите мерки за Приоритет „Води“ е и разработването на регионално прединвестиционно проучване за районите Благоевград, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик и Разград след тяхното консолидиране.

Приоритет „Отпадъци“ насърчава прехода към кръгова икономика, основаваща се на ефективно използване на ресурсите 611,49 млн. лв. ще бъдат инвестирани в системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци, модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци, рекултивация на депа, както и в системи и центрове за разделно събиране и подготовка за повторна употреба и поправка. За мерките за изграждане или разширяване на системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци в общините са отделени над 337 млн. лв.

С бюджет от 259,09 млн. лв. Приоритет „Биологично разнообразие“ подкрепя дейности за развитие на мрежата Натура 2000, за подобряване природозащитното състояние на природни местообитания и видове, за опазване и възстановяване на екосистемите извън Натура 2000.

Предвижда се мерките по Приоритет „Риск и изменение на климата“ с бюджет от 441,31 млн. лв. да са насочени за повишаване готовността на населението за адекватна реакция и осигуряване на капацитет за борба с горските пожари; за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване и за изграждане на Национална система за управление на водите в реално време.

Намаляването на всички форми на замърсяване на въздуха остава основен приоритет в новата Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. Над 773,47 млн. лв. ще бъдат насочени към мерки за редуциране на вредните емисии от битово отопление и транспорт, включително чрез безвъзмездна подмяна на топлоуреди на твърдо гориво с екологични алтернативи за домакинствата, за справяне с вторичното разпрашаване, подобряване на мониторинга на качеството на атмосферния въздух (КАВ), както и за създаване на Национална мрежа на експерти по КАВ.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ /SWOT ANALIZ/

Един от основните етапи в стратегическото планиране е “анализът на средата”. SWOT представлява акроним на вътрешните за общината силни страни (Strengths) и слаби страни (Weaknesses) и външните за общината възможности (Opportunities) и заплахи (Threats).
Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите „силни “ и „слаби“ страни.
Средата в която функционира обекта на стратегически анализ се дефинира на „възможности“ и „заплахи“.

- **Възможности:** Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда на общината. Това са благоприятни за общината потенции, от които тя се възползва или би могла да се възползва;
- **Заплахи:** Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда за общината. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на общината;
- **Силни страни:** Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава общината. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство на общината;
- **Слаби страни:** Слабите страни представляват ограниченията или недостига на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на общината.

Между четирите квадранта съществуват определени зависимости.

Връзката между възможностите и силните страни дава представа за лостовете на развитие.

Връзката между слабите страни и заплахите формира основните проблеми на развитие. Връзката между силните страни и заплахите определя рисковете на развитие, а връзката между слабите страни и възможностите извежда ограниченията на развитие.

След осъществяване на количествен и качествен анализ на общината /анализ на средата/, се оформя съдържанието на квадрантите на SWOT таблица. От изведените характеристики на обекта и обкръжаващата средата се избират най-важните, които се вписват в съответните квадранти. Този етап съдържа голяма доза творчество, но се опира на направения анализ в предишният етап. В същото време елемент на творчество и интуиция е избора на правилния квадрант за идентифицирания фактор. Практиката показва, че за много от идентифицираните тенденции и фактори стои въпроса в кой от квадрантите да бъде поставен. До голяма степен това зависи и от самата формулировка.Например, наличието на свободна работна сила може да е силна страна, докато високата безработица да е слаба страна;

възможността да се развиват трудоемки производства да е възможност, а високият процент на трайно безработни да е заплаха. В реалният живот съществуват множество взаимовръзки, които се явяват причини и следствия в зависимост от гледната точка, от целите на анализа и т.н. Поради тази причина едно и също явление може да се разглежда в различни негови проявления.

Най-благоприятната стратегическа позиция е агресивната стратегия. Всеки обект на анализ се стреми да заеме максимална площ в квадранта между силните страни и възможностите. Тази позиция е най-благоприятна и стратегията на развитие трябва да е построена така, че заеманата в нея площ само да се увеличава. Стратегията на развитие,която се определя между слабите страни и възможностите може да се нарече концентрираща, защото тя е насочена към използване на съществуващите благоприятни условия за развитие чрез намаляване на слабите страни. Стратегията на развитие, която се определя между слабите страни и заплахите може да се нарече защитна, е най- неблагоприятна. Организацията, попаднала в тази позиция трябва да търси възможност за оцеляване и след това да се опита да премине в някой от другите квадранти. Диверсификационната стратегия се определя между силните страни и заплахите. Основната посока на стратегическо развитие при нея е насочена към намаляване или ограничаване на заплахите и при едновременно укрепване на силните страни.

При използване на цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда са изведени следните основни аспекти на силните и слабите страни на общината по отношение на опазване на околната среда, както и на възможностите и заплахите от страна на средата, които са представени в следната таблица:

Силни страни	**Възможности**
➢ Географско положение – през територията на страната преминават важни транспортни коридори; ➢ Наличие на запазени археологични, туристически забележителности и добре разработени екопътеки - добра основа за развитието на екотуризма; ➢ Провежданите еко мероприятия имат добър прием сред населението; ➢ Положително отношение на ръководството на общината към проблемите на опазването на околната среда; ➢ Наличие на сертифицирана система за управление на околна среда; ➢ Газификация на промишления сектор, общинските сгради, сравнително развита газификация; ➢ Добре балансирана икономика и добре развита транспортна и комуникационна мрежа; ➢ Висока степен на залесеност на територията на общината; ➢ Липса на големи индустриални замърсители; ➢ Добре съхранена околна среда;	➢ Усъвършенстване на административния капацитет; ➢ Възможности за използване на финансови инструменти на ЕС; ➢ Въвеждане на финансови стимули/санкции; ➢ Прилагане на мерки и стимули за предотвратяване образуването на отпадъци и разделното им събиране; ➢ Формиране на екологосъобразно поведение на населението с акцент върху подрастващите; ➢ Доизграждане и рехабилитация на водоснабдителната и канализационна система на общината; ➢ Благоустрояване и озеленяване на населени места; ➢ Изграждане на велоалеи; ➢ Саниране на общински граден фонд; ➢ Реконструкция и основен ремонт на уличната мрежа; ➢ Използване на възобновяеми енергийни източници и енергоспестяващи технологии за общински сгради; ➢ Ограничаване замърсяването на въздуха чрез изолиране на строителни площадки и бетонови възли;

➢ Благоприятен климат и почвени ресурси, позволяващи развитие на земеделие; ➢ Разработени и приети стратегически планови инструменти и местна нормативна база от областта на опазване на околната среда; ➢ Добре развита система за сметосъбиране и сметоизвозване; ➢ Функциониране на Регионално депо за неопасни отпадъци; ➢ Въведена система за разделно събиране на опаковки; ➢ Богато биологично разнообразие; ➢ Добре подготвена общинска администрация; ➢ Организиран контрол по спазване нормативните изисквания в областта на околната среда; ➢ Добро партньорство с институциите по отношение на опазване на околната среда; ➢ Слаби ерозионни процеси; ➢ Благоприятна възрастова структура на населението	➢ Доразвиване на институционалната рамка за информиране и привличане на обществеността при взимане на решения за околна среда;
Слаби страни	**Заплахи**
➢ Недостатъчни финансови ресурси за изпълнение на инвестиционните програми в областта на околната среда; ➢ Липса на цялостен почвен мониторинг; ➢ Липса на мониторингова станция за проследяване на качеството на атмосферния въздух на територията на общината; ➢ Слаба обществена ангажираност по отношение на въпросите за опазване на околната среда; ➢ Недостатъчно екологично образование; ➢ Непълно използване на туристическия потенциал на общината; ➢ Неефективен аграрен сектор - неоползотворен потенциал за поливно и биологично земеделие; бариерата "раздробена собственост“;	➢ Финансова необезпеченост на инвестиционните програми; ➢ Глобалното изменение на климата и попадането на страната в зоната на засушаване; ➢ Недобро икономическо благосъстояние на населението; ➢ Потенциал за интензификация на селското стопанство

➢ Зависимост на локалните водоизточници в селата от засушавания; ➢ Състоянието на озеленените територии в общината като цяло е незадоволително	

Най-силна и най-реалистична е връзката между слабите страни и възможностите. Те определят ограниченията на развитие на общината. Стратегията на развитие, която определя тази връзка може да се нарече концентрираща, защото тя е насочена към използване на съществуващите благоприятни условия за развитие чрез намаляване на слабите страни на общината. Основните задачи, върху които трябва да се концентрира управлението на общината са:

✔ Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с инфраструктурата на общината, опазването на околната среда и повишаване потенциала на общината;

✔ Завършване и реализиране на проекти, свързани с управлението на отпадъците;

✔ Оптимизиране на водоснабдителните системи в малките населени места.

ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ

При формулиране визията на Община Търговище за подобряване състоянието на околната среда на територията на общината са взети под внимание предимствата, които общината има в регионален и национален аспект, както и нагласите на обществото за бъдещото ѝ състояние в дългосрочен план.

Процесът на планиране на общинско ниво търси баланса между различните аспекти на развитието (екологичен, териториален, икономически и социален) и между различните териториални общности, институции и социални групи. Общинската програма за опазване на околната среда се явява един от основните инструменти за защита и опазване на наличните природни ресурси, запазване на постиженията, където ги има, и подобряване на екологичното състояние в областите, където е необходимо, като е съобразена със сферите на компетенция и възможностите на Община Търговище.

Стратегическата част на Програмата следва да се разглежда като динамична част, която има възможност да бъде допълвана и актуализирана съобразно промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други елементи на обкръжаващата среда, оказващи влияние върху протичащите процеси в общината. Програмата е съобразена с основните цели на политиката за опазване на околната среда в Европейския съюз, както и с основните стратегически и планови документи на национално ниво и имащи отношение към опазването и съхранението на околната среда.

Община Търговище е динамично развиваща се териториална единица, с икономика и инфраструктура, повлияни и съобразени със стратегическото и географско положение, природен потенциал и сравнителните предимства на общинската територия. Общината е привлекателно място за живот със сравнително добре съхранена природа и хармонична среда за обитаване.

Визията за опазване на околната среда на община Търговище е реалната мечта на всеки жител на общината да живее сред чиста околна среда, с просперираща икономика, с работещи предприятия с екологични производства, произвеждащи екологично чисти продукти.

Общинското ръководство на община Търговище работи сериозно за подобряване на икономическото, битово-социалното, културното и демографско състояние на жителите на града. Всички тези дейности са пряко или косвено свързани и с решаването на проблемите на околната среда. Общината предоставя информация за предприеманите действия, предстоящи проекти, организира обществени обсъждания на важните за общината и населението проекти, мероприятия и решения свързани с развитието на града и околната среда.

Визията описва перспективите за развитие на общината до 2028 г. Тя дава общата представа за характеристиките на общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

Общото виждане и очакване за развитие на община Търговище в рамките на следващите години може да се формулира като:

ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ –
чиста околна среда, здравословен начин на живот
с условия за пълноценен труд и активен отдих

Така формулираната визия отразява виждането за развитие на общината съобразено с наличния природен потенциал при отчитане на интересите на местното население.Визията на Общината може да се постигне чрез формулирането на адекватни цели и съответстващи на тях мерки за съхраняване и подобряване на състоянието на околната среда.

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

С програмата се цели да се фокусират управленските процеси и да се даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че Община Търговище да успее да запази и надгради постигнатото до момента и в същото време да създаде и развива конкурентни предимства от потенциала си.

С оглед определянето на конкретните мерки за опазване и възстановяване на околната среда на базата на съществуващото състояние и очакваното развитие на икономиката и инфраструктурата в общината и с оглед на определената визия, главната стратегическа ~~а~~ цел за периода 2021-2028 г. може да бъде определена по следния начин.

ГЕНЕРАЛНАСТРАТЕГИЧЕСКАЦЕЛ:

”Поддържане и подобряванена качеството на живот на населението в общината чрез осигуряване на здравословна и благоприятна околна среда и запазване на богатото природнонаследство, чрез устойчиво управление на околната среда”.

С оглед на поставената стратегическа цел Общинската програма за опазване на околната среда на община Търговище за периода 2021-2028 г. определя следните приоритети:

- ПРИОРИТЕТ №1: Съхраняване на природните ресурси и подобряване на екологичните показатели на територията на общината;
- ПРИОРИТЕТ №2: Подобряване на състоянието и развитието на инфраструктурата, свързана с опазване на околната среда;
- ПРИОРИТЕТ №3 Повишаване на институционалния капацитет и обществената ангажираност в опазването на околната среда.

За да бъде постигната така определената генерална стратегическа цел, са идентифицирани специфични цели, към които да бъдат насочени усилията на общинската политика за опазване на околната среда и за устойчиво и балансирано развитие.

- **СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ КЪМ ПРИОРИТЕТ №1:**

- **Специфична цел №1:** Контрол върху качеството на въздуха;
- **Специфична цел №2:** Контрол върху качеството на водите;
- **Специфична цел №3:** Опазване на качеството на земите и почвите;
- **Специфична цел №4:** Предотвратяване на риска от замърсяване с отпадъци;

- **Специфична цел №5:** Поддържане и развитие на зелените площи;

➢ **СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ КЪМ ПРИОРИТЕТ №2:**

- **Специфична цел №1:** Подобряване качеството на въздуха**;**
- **Специфична цел №2:** Подобряване на инфраструктурата за управление на отпадъците;
- **Специфична цел №3:** Развитие на системата за управление качеството наводите;
- **Специфична цел №4:** Опазване и поддържане на биоразнообразието;

➢ **СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ КЪМ ПРИОРИТЕТ №3:**

- **Специфична цел №1:** Повишаване на институционалния капацитет на общината;
- **Специфична цел №2:** Повишаване на обществената информираност и ангажираност.

Така формулираните специфични цели акцентират върху усилията на Общината, насочени към запазване, подобряване и възстановяване на природната среда и развитие на екологичната инфраструктура, водещи до подобряване качеството на живот на населението, привличането на повече туристи и повишаване на възможностите за инвестиции в общинската икономиката.

Планът за действие към настоящата Програма представя необходимите мерки, средства,източниците на финансиране и отговорностите, институциитевързани с реализиране на определените приоритети и мерки за тяхното постигане, представен в следващата таблица.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Специфична цел	Дейност/Мярка	Стойност/лева	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорник	Индикатори за изпълнение
Приоритет: Съхранение на природните ресурси и подбряване на екологичните показатели на общината						
Контрол върху качество на въздуха	Изграждане на пункт/мониторингова станция на територията на гр. Търговище	100 000	Общински бюджет,Оперативни програми, ПУДООС	2028	Община Търговище	Непрекъснат мониторинг на КАВ
	Провеждане на информационна кампания сред населението за приноса на твърдото гориво (въглища, дърва) за замърсяването на въздуха - по 1 кампания годишно	5000	Общински бюджет/ПУДООС	ежегодно	Община Търговище	Брой проведени кампании
	Машинно миене на уличната мрежа	Съгласно План-сметка на община Търговище	Общински бюджет	постоянен	Община Търговище	Кв.метър измити улици
	Повишаване енергийната ефективност на общинския сграден фонд	Съгласно одобрени проекти	Общински бюджет/фондове на ЕС	2028	Община Търговище	Брой сгради с повишена енергийна ефективност
Контрол върху качеството на водите	Ежегодно възлагане на машинно и ръчно почистване на речни корита, дерета и отводнителни канали	Съгласно проект	Общински бюджет	ежегодно	Община Търговище	Кв.метър почистена площ

	Контрол върху дейността на ВиК Търговище	Чрез представители в Асоциацията по ВиК	Общински бюджет	постоянно	РИОСВ Шумен	Протоколи от контрол
	Популяризиране на предимствата на екологичното земеделие чрез включване на специални раздели в информационните събития на общината	2000	Общински бюджет	2028	Община Търговище	Брой информционни събития със специализиран раздел за екологично земеделие
	Изпълнение на предписанията за поддръжка и контрол на рекултивирани общински депа за отпадъци или части от тях	Съгласно план сметка на обекта	Общински бюджет	постоянен - съгласно одобрена програма	Община Търговище	Липса на констатации за замърсяване на почви и води в резултат на неправилна поддръжка
	Правилна експлоатация на Регионално депо за битови отпадъци	Съгласно план сметка на Общината	Общински бюджет	постоянен	Община Търговище	Липса на констатации за замърсяване на почви и води в резултат на неправилна експлоатация
	Контрол върху състоянието на общинските язовири	В зависимост от вида на контрола	Общински бюджет	постоянен	Община Търговище	Брой проведени контролни обследвания

Опазване качеството на земи и почви	Почистване и биологична рекултивация с тревни смески, характерни за района на увредени земи, общинска собственост	съгласно план сметка	Общински бюджет	2028	Община Търговище	Кв.метри рекултивирана земя
	Засилване контрола върху спазване на забраната за палене на стърнища	-	Общински бюджет	постоянен	Ообщина Търговище	Протоколи от контрол за спазване забраната за палене на стърнища
	Съдействие при прилагане на противоерозионни мерки и техники за обработка на почвата	-	Държавен бюджет	постоянен	РИОСВ, МОСВ, МРРБ	-
	Съдействие при планиране и реализиране на мероприятия за борба със замърсяване на почвите	-	Държавен бюджет/Бюджет на предприятия - замърсители	постоянен	Собственик на земята	-
Предотвратяване на риска от замърсяване с отпадъци	Идентифициране, описване и почистване на всички ключови места, къде е възможно локално замърсяване с отпадъци.	-	Общински бюджет	постоянен	Община Търговище	-
	Увеличаване броя на контейнерите за битови отпадъци	Съгласно план сметка	Общински бюджет; ПУДООС	2028	Община Търговище	Броя контейнери

	Увеличаване броя на служебните лица, имащи статут на контролни органи и правомощия за съставяне на актове за административни нарушения.	-	Общински бюджет	2028	Община Търговище	Брой допълнително назначени лица
	Оптимизиране на системата за разделно събиране на отпадъци, чрез увеличаване на точките и броя на контейнерите и др.	-	Общински бюджет, ПУДООС, ООп	2028	Община Търговище	Увеличен брой точки на разделно събиране; увеличен брой контейнери за разделно събиране
	Организиране на информационни кампании с цел популяризиране и насърчаване на населението за разделното събиране на отпадъци	1000	Общински бюджет; ПУДООС, ООп	2021-2028	Община Търговище	Брой проведени информационни кампании
	Подмяна на амортизирани съдове за събиране на отпадъци	Съгласно план сметка	Общински бюджет	2021-2028	Община Търговище	Брой подменени съдове
Поддържане и развитие на зелените площи	Благоустрояване и озеленяване на пространства в жилищни квартали и организиране на редовни мероприятия по поддържане и развитие на зелената система на населените места.	прогнозна стойност - 20 000 лв./дка	Общински бюджет; ПУДООС, фондове на ЕС;	постоянен	Община Търговище	Кв.м. озеленена площ
	Поддържане на съществуващите зелени площи	Съгласно план сметка	Общински бюджет	постоянен	Община Търговище	Кв.м. озеленена площ

	Ежегодна оценка на състоянието на дърветата по главните улици и градските пракове с голяма посещаемост от граждани	Съгласно план-сметка	Общински бюджет	постоянен	Ообщина Търговище	Брой изготвени оценки
	Изграждане/реконструкция/модернизация на градски паркове.	1 000 000	Общински бюджет; ПУДООС,Оперативни програми,фондове на ЕС	2021-2028	Община Търговище	Изграден парк - кв.м.
Приоритет 2: Подобряване на състоянието и развитие на инфраструктурата по околна среда						
Подобряване качеството на въздуха	Рехабилитация и реконструкция на улична мрежа с цел намаляване на праховите емисии	съгласно проект;	Общински бюджет; ПУДООС,Оперативни програми,фондове на ЕС;Републикански бюджет	2028	Община Търговище	Метри реконструирана улична мрежа
	Изграждане на велоалеи	Съгласно проект; прогнозна стойнос 1 400 лв/м.	Общински бюджет; Оперативни програми,ПУДООС,Фондове на ЕС; Републикански бюджет	2028	Община Търговище	Кв. метри изградена велоалея
	Подготовка и реализация на пилотен проект за замяна използването на твърдо гориво с алтернативни източници за отопление - в случай, че общината е възможен бенефициент на ПОС	Прогнозна стойност 1 000 000 лв.	Оперативни програми,ПУДООС,Фондове на ЕС; Републикански бюджет	2028	Община Търговище	Намалени ФПЧ[10] на територията на общината в следствие на подмяната на отоплителни уреди

	Приоритетно изграждане на газопреносна мрежа в негазифицирани квартали на гр. Търговище	Съгласно инвестиционен проект	Бюджет на инвеститор	2028	Инвеститор	Кв. метри изградена газореносна мрежа
Подобряване инфраструктурата за управление на отпадъците	Изпълнение на мерките от ОПУО	Съгласно проекти	Оперативни програми,ПУДООС,Фондове на ЕС; Републикански бюджет	2028	Община Търговище	Реализирани пректи
Развитие на системата за управление качеството на водите	Реализиране на проект за рехабилитация на водоснабдителната и доизграждане на канализационната мрежа - Търговище	Съгласно проект	Бюджет на ВиК, Оперативни програми,ПУДООС,Фондове на ЕС; Републикански бюджет	2028	ВиК Търговище	Реализирани проекти
	Реализиране на проекти за осигуряване на отвеждане и подходящо пречистване на отпадъчни води от населени места с под 2000 е.ж., вкл. изграждане на подходяща канализационна система и съоръжения за пречистване на отпадъчни води.	Съгласно проект	Оперативни програми,ПУДООС,Фондове на ЕС; Републикански бюджет, Бюджет на ВиК	2028	Община Търговище	Реализирани проекти

Опазване и поддържане на биоразнообразието	Проучване на възможности за финасиране на проекти за опазване и подобряване на биоразнообразието в Общината	-	Общински бюджет; Оперативни програми, Фондове на ЕС;	2021-2028	Община Търговище	Съхраняване на биоразнообразието в общината
	Проучване и възможности за развитие на еко туризъм в общината и изграждане и подъдржане на екопътеки	-	Общински бюджет; Оперативни програми, фондове на ЕС	2021-2028	Община Търговище	
Приоритет 3: Повишаване на институционалния капацитет и обществената ангажираност в областта на опазване на околната среда						
Повишаване на институционалния капацитет на общината	Създаване и поддържане на информационна система и база данни за състоянието на компонентите на околната среда	-	Общински бюджет	2021-2028	Община Търговище	Създадена информационна система
	Обучение и повишаване на капацитета на служителите на общинска администрация за прилагане на екологичното законодателство	10 000 лв./година	Общински бюджет	2021-2028	Община Търговище	Брой обучения с участие на общински служители

	Своевременна актуализация и допълване на общинските наредби и програми с отношение към опазване на околната среда	-	Общински бюджет	2021-2028	Община Търговище	Актуализирани документи
Повищаване на обществената информираност и ангажираност	Създаване на електронен бюлетин на интернет страницата на общината и информационни табла с актуална информация за състоянието на околната среда	-	Общински бюджет	2021-2028	Община Търговище	Създаден електронен бюлетин
	Отбелязване на световни и международни дни, свързани с опазването на околната среда.	15000	Общински бюджет, Партньори	2021-2028	Община Търговище	Брой реализирани инициативи
	Провеждане на специализирани кампании за повишаване информираността на населението по отношение опазване на околната среда	10000	Общински бюджет, Партньори	2021-2028	Община Търговище	Брой реализирани инициативи

ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Мониторинг, контрол, оценка и актуализация на общинската програма за опазване на околната среда

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на Община Търговище по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от Общинския съвет, общинското ръководство и съответните секторни експерти. Изпълнението на конкретните мерки и дейности, които водят до постигане на планираните цели и действия, са задължение на общинска администрация.

В съответствие с изискванията на чл. 79, ал. 5 от Закона за опазване на околната среда Кметът на Общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата, а при необходимост – и предложения за нейното допълване и актуализиране.

Наблюдението и оценката на ОПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението ѝ. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. Наблюдението, както и изпълнението на програмата е отговорност на Кмета на Общината и отдел „Устройство на територията, околна среда и транспорт“. В процеса на наблюдение общинската администрация осигурява спазването на принципите за партньорство, публичност и прозрачност. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако условията се изменят.

Контрол по изпълнение на програмата

Контролът върху изпълнението на Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2021-2028г. се извършва от Общинския съвет на Община Търговище. Кметът представя пред Общинския съвет отчет за изпълнението на програмата, който се представя за информация в РИОСВ.

Актуализация на програмата

Настоящата програма за опазване на околната среда на община Търговище за периода 2021-2028г. е отворен документ и подлежи на усъвършенстване, допълване и актуализация. При настъпила промяна в нормативната база или други причини се актуализира. Подобна актуализация е необходима и при съществена промяна в приоритетите на общината, съществени изменения в съществуващите условия, промяна в нормативната уредба по опазване на околната среда.

Информация на РИОСВ и обществеността за изпълнение на програмата

Програмата за опазване на околната среда на Община Търговище за периода 2021-2028г. е достъпен документ за компетентните органи (РИОСВ-Шумен и МОСВ) и обществеността, чрез интернет страницата на община Търговище, за да могат всички заинтересовани да имат достъп до него, включително да дават своите мнения и предложения.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, ДОКУМЕНТИТЕ, ПРОУЧВАНИЯТА И ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ.,ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ПРОГРАМАТА

1. *Закон за опазване на околната среда (ДВ, бр. 91/25.09.2002г., посл. изм. и доп., ДВбр.12/03.02.2017г.);*
2. *Закон за чистотата на атмосферния въздух (ДВ. бр. 45 от 28.05.1996г., посл. изм.,и доп. ДВ бр. 12 от 03.02.2017г.);*
3. *Закон за управление на отпадъците /ЗУО/ (обн. ДВ бр. 53 от 13 юли 2012г., изм. и доп. бр.53 от 26 юни 2018г.)*
4. *Закон за водите /ЗВ/ (обн. ДВ, бр. 67 от 27.07.1999г. изм. и доп. бр.55 от 3 юли 2018г.)*
5. *Закон за почвите /зп/ (обн. ДВ, бр. 89 от 06.11.2007г., изм. ДВ, бр. 58 от 18 юли 2017г.)*
6. *Закон за лечебните растения /злр/ (Обн. ДВ, бр, 29 от 07.04.2000 г, изм. и доп. ДВ бр.96 от1 декември 2017г.)*
7. *Закон за защитени територии /ззт/ (Обн. ДВ. бр. 133 от 11.11.1998г., изм. и доп. ДВ бр.96от 1 декември 2017г.)*
8. *Закон за биологичното разнообразие /збр/ (Обн. ДВ. Бр.77 от 9.08.2002г., изм. и доп. ДВбр. 76 от 19.09.2017г);*
9. *Областна стратегия за развитие на област Търговище 2014-2020г.*
10. *План за интегрирано развитие на община Търговище 2021-2027.*
11. *Доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ-Шумен 2020 г.*
12. *Общинска програма за управление на отпадъците 2016-2020г.*
13. *Ст. Велев,Климатично райониране. В: География на България. Физическа и социално-икономическа география (ред.И.Копралев и др.), София, 2002*
14. *Климатичен справочник, РБ, БАН, томове I-V*
15. *Планове за управление речните басейни ПУРБ.*
16. *План за управление на риска от наводнения ПУРН на ИБРЗ 2016-2021г.*
17. *Доклади и анализи – РЗИ-Търговище*
18. *Годишни доклади за качеството на водите*